

Aulikki Rautavaara, Jouko Kokko

Kuulo- ja puhevammaisten
verkostoituvat tulkkipalvelut

Selvitys alueyhteistyön tuloksellisuudesta ja vaikutuksista

ISSN 1236-2115
ISBN 952-00-2157-4 (nid.)
ISBN 952-00-2158-2 (PDF)

Yliopistopaino, Helsinki 2006

TIIVISTELMÄ

Aulikki Rautavaara, Jouko Kokko. Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut. Selvitys alueyhteistyön tuloksellisuudesta ja vaikutuksista. Helsinki, 2006. 89 s. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, ISSN 1236-2115; 2006:51)
ISBN 952-00-2157-4 (nid.), ISBN 952-00-2158-2 (PDF)

Vuosina 2001 - 2004 Stakes toteutti Sosiaali- ja terveysministeriön tilaustyönä VETURI eli verkostoituvat tulkkipalvelut - kehittämishankkeen. Tavoitteena oli vammaispuhe- ja kuulovammaisten tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun edellytysten vahvistaminen koko maassa. Kehittämistyön lähtökohtana oli palvelun tuottaminen riittävän suurella väestöpohjalla, alueittain koordinoituna monitoimijaisena verkostoyhteistyönä.

Tulkkipalvelun verkostohanke toteutettiin 12 aluehankkeena, joissa kehittämistyö ja kokeilu- toiminta ponnistivat alueellisista tarpeista ja ominaispiirteistä, alhaalta ylöspäin. Runsaan kahden ja puolen vuoden ajan yli 150 henkilöä, jotka edustivat tulkkipalvelun monipuolista asiantuntemusta kunnissa, tuottajaorganisaatioissa, käyttäjäjärjestöissä, usein myös koulutuksen, opetuksen ja hallinnon yksiköissä, kehitti tulkkipalvelua kohti alueellista tuotanto- ja järjestämiskäytäntöä. Alueelliset hankkeet ja asiantuntijaryhmät toimivat seuraavilla alueilla:

Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Oulun alue, Pohjois-Savo, Kanta- ja Päijät-Häme, Pirkanmaa, Vaasan alue, Uusimaa, Lappi, Varsinais-Suomi ja Kymen alue. Hankkeen valmistelua, seuranta- ja tukea varten perustettiin valtakunnallinen ohjausryhmä, asiantuntijafoorumi.

Arvioinnin tavoitteena oli kuvata verkostohankkeen tuloksellisuutta ja vaikutuksia tulkkipalvelun alueelliseen kehittämistyöhön. Tietolähteenä oli pääasiassa alueellisten VETURI-ryhmien puheenjohtajille osoitetun teemakyselyn vastausaineisto. Lisäksi aineistona käytettiin Stakesin tietopalvelun vuoden 2005 hankepalautetta samoin kuin hankkeen organisointiin ja koordinaatioon liittyvää dokumentaatiota ja väliraportteja, joissa oli kuvattu ja analysoitu alueryhmien puheenjohtajilta projektin kestäessä systemaattisesti kerätyt tiedot.

Hankkeen vaikuttavuutta arvioitiin alueilla tunnistettujen muutosten mukaisesti, verrattaessa tilannetta ennen hanketta ja sen jälkeen. Millaisia yleishuomioita asiantuntijoiden verkostotyön tuloksellisuudesta oli havaittavissa? Oliko tulkkipalvelun kysynnässä ja vastaavasti tarjonnassa eri vammaryhmien eli viittomakielisten sekä puhe-, kuulo- ja näkövammaisten tulkkipalveluissa havaittavissa muutossuuntia? Samoin tarkasteltiin kuntien, palveluntuottajien ja muiden keskeisten toimijoiden yhteistyön kehityssuuntia aikavälillä 2002 - 2005, joka kattaa alueellisen kehittämistyön ja hankkeen päättymistä seuranneen noin vuoden mittaisen ajan. Lopuksi hahmoteltiin tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun tulevaisuuden näköaloja maamme eri alueilla ja tarkasteltiin tulkkipalvelun alueellisten asiantuntijaryhmien työn jatkuvuutta ja sen painoalueita.

Vaikuttavuusarvion mukaan VETURI-hanke tuotti odotettuja hyötyjä. Myönteistä on, että tulkkipalvelujen järjestämisen ja tuottamisen aluepohjainen ajattelu on vahvistunut. Alueelliset resurssit on saatu aiempaa paremmin käyttöön ja kanavoitua kuntien tueksi. Hanke käynnisti merkittäviä alueellisia muutosprosesseja. Uusia palvelurakenteita, työ- ja toimintatapoja kokeiltiin maan eri puolilla. Osa niistä on saatu vakiinnutettua palvelujärjestelmään pysyvänä

toimintana, osa tuloksista on jakokehittelyssä uusissa kehittämishankkeissa. Konkreettisia, sopimuksin vahvistettuja päätöksiä tulkkipalvelun tuottamisesta ja hankkimisesta alueellisesti organisoituna toimintana on tehty ja odotetaan lisää. Tulkkipalvelun kysynnän, mutta myös tarjonnan suunta vahvistui kaikilla kyselyyn vastanneilla hankealueilla nousujohteiseksi. Alueilla piilossa oleva tarve on kanavoitumassa kysynnäksi. Minkään tulkkipalveluja käyttävän ryhmän palvelutarjonta ei vähentynyt. Uuden teknologian käyttöönotto eteni alueilla, mutta eri tahtiin.

Tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun edellytykset näyttävät maan eri puolilla tavoiteltuun suuntaan kehittyviltä. Tulkkipalvelu on palvelu, joka ei ole korvattavissa muilla palveluilla. Sen tarve on palvelun käyttäjillä elinikäinen taikka tarpeen syntymisestä lähtien loppuelämän kestävä. Tulkkipalvelun merkitys sitä tarvitsevalle henkilölle on keskeinen yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumisen kannalta. Tulkkipalvelun alueellisesti ja vammairyhmäkohtaisesti epätasaisen palvelutilanteen korjaamiseen on olemassa keinoja ja erilaisia vaihtoehtoja. VETURI-hankkeessa päästiin eteenpäin monien keskeisten alueellisen yhteistoiminnan kysymysten ratkaisemisessa. Tulevaisuuden sinetteinä ovat alueellisesti verkottunut ja organisoitunut asiantuntijaresurssi, käynnistyneet uudet hankkeet ja tulkkien kehittyvä korkeatasoinen koulutus.

Etenemisestä huolimatta kuntien keskinäinen yhteistoiminta palvelujen organisoinnissa näyttää edelleen hyvin haasteellisena, alueellisten tuottajien työnjako- ja erikoistumiskysymysten selvittelyä on tarpeen jatkaa, tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisessä ja saamisessa osaksi palvelutuotantoa on paljon tehtävää, samoin kuntien ammatillisen osaamisen varmistamisessa ja palveluista tiedottamisessa. Tiedon tarvetta on vielä paljon eri vammaryhmissä.

Yhden palvelumuodon alueellinen, verkostomainen kehittämistyö on avannut näkökulmaa myös muiden palvelujen alueelliseen kehittämiseen. Jatkossa on mahdollista ja luontevaa edelleen kehittää vammaispalveluita asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tämä voi tapahtua kehittämällä yksittäistä palvelua taikka sitomalla palvelut osaksi laajempaa kokonaisuutta, jossa tulee sovittavaksi, miten palveluille varmistetaan riittävän vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta.

Avainsanat: alueellinen yhteistyö, arviointi, kuulovammaiset, sosiaalipalvelut, tulkkipalvelut, vammaiset, vammaispalvelut

SAMMANDRAG

Aulikki Rautavaara, Jouko Kokko. Nätverksbildning inom tolktjänster för hörsel- och talskadade. Utvärdering om regionsamarbetets resultat och effekter. Helsingfors 2006. 89 s. (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter, ISSN 1236-2115; 2006:51)
ISBN 952-00-2157-4 (inh.), ISBN 952-00-2158-2 (PDF)

Under 2001–2004 genomförde Stakes på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet utvecklingsprojektet VETURI, dvs. nätverksbildning inom tolktjänster. Målet var att förbättra förutsättningarna för tillgång och kvalitet till tolktjänst enligt handikappservicelagen i hela landet. Utgångspunkten för utvecklingsarbetet var att producera tjänsten baserad på ett tillräckligt stort befolkningsunderlag genom nätverkssamarbete som samordnas regionalt.

Tolktjänstens nätverksprojekt genomfördes i form av 12 regionala projekt, i vilka utvecklingsarbetet och försöksverksamheten utgick från regionala behov och särdrag, nerifrån uppåt. Under drygt två och ett halvt år utvecklade över 150 personer, som företrädde tolktjänstens mångsidiga sakkunskap i kommuner, producentorganisationer, brukarorganisationer och ofta i utbildnings-, undervisnings- och förvaltningsenheter, tolktjänsten vidare mot ett regionalt produktions- och organisationssystem. De regionalt förankrade projekten och expertgrupperna var verksamma i följande regioner:

Södra Savolax, Norra Karelen, Mellersta Finland, Uleåborgsregionen, Norra Savolax, Egentliga Tavastland och Päijänne-Tavastland, Birkaland, Vasaregionen, Nyland, Lappland, Egentliga Finland och Kymmeneregionen. En nationell styrgrupp, ett s.k. expertforum, tillsattes för att förbereda, följa upp och stödja projektet.

Syftet med utvärderingen var att beskriva nätverksprojektets resultat och dess effekter på tolktjänstens regionala utvecklingsarbete. Den huvudsakliga informationskällan var svaren i en tematisk enkät, som riktade sig till VETURI-gruppernas ordförande. Dessutom användes Stakes informationstjänsts projektrespons från 2005 som material liksom dokumentation och mellanrapporter med anknytning till organisationen och samordningen av projektet. I dokumentationen och mellanrapporterna hade de uppgifter som systematiskt samlats in från de regionala gruppernas ordförande beskrivits och analyserats.

Projektets effekt utvärderades enligt de förändringar som identifierats i regionerna när situationen före och efter projektet jämfördes. Vilka var de allmänna observationerna i fråga om resultatet av experternas nätverksarbete? Hade det skett förändringar i efterfrågan på, och i motsvarande grad i utbudet av, tolktjänster för olika handikappgrupper, dvs. teckenspråkiga, talskadade och dövblinda personer? Likaså analyserades riktningen för kommunernas, serviceproducenternas och andra centrala aktörers samarbete under 2002–2005. Analyserna täcker projektperioden i regionerna samt ungefär ett år till efter att projektet avslutats. Slutligen skapade man sig en bild av framtidsutsikterna för tillgången till tolktjänster och deras kvalitet i olika regioner i vårt land. Dessutom granskade man kontinuiteten i det arbete som tolktjänstens regionala expertgrupper utför samt arbetets prioriteringar.

Enligt effektutvärderingen gav VETURI-projektet den nytta som förväntades. Positivt är att den regionala aspekten har stärkts vid organisation och produktion av tolktjänster. De regiona-

la resurserna utnyttjas bättre än tidigare och kanaliseras till stöd för kommunerna. Projektet gav upphov till betydande regionala ändringsprocesser. Nya servicestrukturer och arbets- och handlingssätt prövades på olika håll i landet. En del av dem har integrerats som ordinarie verksamhet i servicesystemet, medan en del av resultaten utvecklas vidare i nya utvecklingsprojekt. Konkreta beslut om produktion och anskaffning av tolktjänster som regionalt organiserad verksamhet har fattats och fler väntas. Besluten har styrkts genom avtal. Efterfrågan på tolktjänster och även utbudet av dem började öka inom alla projektregioner som svarade på enkäten. Det dolda behovet i regionerna håller på att omvandlas till efterfrågan. Serviceutbudet minskade inte i någon grupp som använder tolktjänster. Ny teknologi togs i bruk i regionerna, men takten varierade.

Förutsättningarna för tolktjänsternas tillgänglighet och kvalitet verkar utvecklas i positiv riktning i hela landet. Tolktjänsten är en tjänst som inte kan ersättas med andra tjänster. Behovet av den består livet ut hos brukarna. Tolktjänstens betydelse för en person som behöver tjänsten är central med tanke på jämlikhet och delaktighet. Det finns olika möjligheter och sätt att rätta till tolktjänstens ojämna servicesituation regionalt och i de olika handikappgrupperna. I VETURI-projektet gjorde man framsteg när det gällde att lösa många viktiga frågor om regionalt samarbete. Framtidsbestämmande faktorer är expertresurser som bildat nätverk och organiserat sig regionalt, de nya projekt som startat och den högklassiga tolkutbildningen under utveckling.

Trots framstegen är samarbetet mellan kommunerna när det gäller organisation av servicen fortfarande en utmaning. Klarläggandet av arbetsfördelningen mellan regionala producenter och av deras specialisering bör fortsätta. Det återstår fortfarande mycket att göra för att utnyttjande och erhållande av informations- och kommunikationsteknik ska bli en del av serviceproduktionen. Dessutom gäller det att säkerställa yrkeskompetensen i kommunerna. Informationen om tjänsterna måste också förbättras. Informationsbehovet i de olika handikappgrupperna är ännu stort.

Det regionala nätverksliknande utvecklingsarbetet i en av handikappserviceformerna har öppnat en ny infallsvinkel för regional utveckling av andra tjänster. I fortsättningen är det möjligt och naturligt att utveckla handikappservicen vidare i enlighet med brukarnas individuella behov. Detta kan ske genom att utveckla en enskild tjänst eller genom att koppla ihop tjänsterna med en större helhet, inom vilken man måste komma överens om hur en tillräckligt stark strukturell och ekonomisk grund för tjänsterna kan garanteras.

Nyckelord: handikappade, handikappservice hörselskadade, regionalt samarbete, socialtjänster, tolktjänster, utvärdering

SUMMARY

Aulikki Rautavaara, Jouko Kokko. Networking Interpreter Services for People with Hearing or Speech Impairment. Assessment of the Efficiency and Impacts of Regional Co-operation. 89pp. (Reports of the Ministry of Social Affairs and Health, ISSN 1236-2115; 2006:51) ISBN 952-00-2157-4 (paperback), ISBN 952-00-2158-2 (PDF)

During the years 2001–2004, STAKES implemented a development project VETURI - networking interpreter services - commissioned by the Finnish Ministry of Social Affairs and Health. Its objective was to improve the preconditions for the availability and quality of interpreter services set by the Act on Services and Assistance for the Disabled, throughout Finland. The starting point for this development work was to provide a service with a sufficiently large population base, in the form of regionally co-ordinated network co-operation of a variety of stakeholders.

The interpreter service network project was realised in 12 regional projects. The development work and pilot phase took their cue from regional needs and characteristics, on a bottom up basis. During a period of over two and a half years, over 150 persons representing the versatile expertise in interpreter services present in municipalities, provider organisations, user associations and, frequently, educational and administrative units, developed the interpreter service into a regional service and organisational structure. Regional projects and expert groups functioned in the following regions:

Southern Savonia, Northern Karelia, Central Finland, the Oulu region, Northern Savonia, Tavastia Proper and Päijänne Tavastia, Pirkanmaa, the Vaasa region, the Uusimaa region, Lapland, Finland Proper and the Kymenlaakso region. A national Steering Committee, an expert forum, was founded to prepare, monitor and support the project.

The goal of the evaluation was to define the efficiency of the network project and its impacts on the regional development work of the interpreter service. The main source of information was the response data obtained from a thematic survey addressed to the regional presidents of the VETURI groups. Additional source material included project feedback from 2005, obtained from STAKES Information Services, as well as documentation and interim reports of the project. This material was related to the organisation and co-ordination of the project and contained descriptions and analyses of information systematically collected during the project from the presidents of the regional groups.

The impact of the project was evaluated based on the regional changes identified through a comparison of the situation before and after the project. What kind of general observations could be made on the efficiency of expert networking? Could any transitional trends be discovered in demand for the interpreter service among different groups of disabled people — i.e. people using sign language, people with speech impairment or the deaf-blind — and correspondingly, in the supply of the service? Similarly, development trends were examined in the co-operation between municipalities, service providers and other key stakeholders during 2002–2005, covering the period of regional development work and a further period of around one year following the completion of the project. Finally, the future outlook on the availabil-

ity and quality of interpreter services in various regions of Finland was outlined and the continuity and priorities of regional expert group work considered.

According to the impact evaluation, VETURI project generated the expected benefits. Positive outcomes include strengthening regional thinking with regard to organising and providing interpreter services. The utilisation of regional resources and their channelling in support of municipalities has been improved. The project set significant regional change processes in motion. New service structures, working and operating methods were tried out in different parts of Finland. Some of these are now established as permanent activities in the service structure, and some results will be further developed in new development projects. Concrete decisions have been made and confirmed by agreements, on the regionally organised provision and sourcing of interpreter services, and more decisions are to be expected. Rising trends in demand for, and the supply of, interpreter services were confirmed in all project areas that answered the survey. Hidden demand in the regions is in the process of being identified. None of the groups using interpreter services faced a decrease in the provision of these services. The deployment of new technology showed progress in the regions, but differences existed in the speed of such development.

The preconditions for the availability and quality of interpreter services appear to be improving in different parts of Finland, in the targeted direction. An interpreter service cannot be replaced with other services. Users of interpreter services need them during their entire lives, or the rest of their lives after the initial need has arisen. An interpreter service is essential to the person needing it, in terms of the realisation of equality and social inclusion. There are ways and various alternatives for improving the irregular service situation for different regions and disability groups. In VETURI project, progress was made in finding solutions for many essential issues concerning regional co-operation. In the future, interpreter services will enjoy the support of expert resources organised into regional networks, newly launched projects and high-level interpreter training.

Despite this progress, mutual co-operation between municipalities in organising the services seems very challenging. It will also be necessary to continue finding solutions to issues concerning the division of work between, and specialisations of, regional providers. Much remains to be done regarding the use of information and communication technologies and their integration into service provision, as well as ensuring professional know-how and communication on the municipal level. The need for information within various disabled groups remains extensive.

The development of regional networks for one service type designed for the disabled has opened up horizons for the regional development of other services. In the future, a possible and natural step will be to develop services for the disabled further, according to the customers' individual needs. This can be achieved by developing a particular service or by integrating services into a larger entity, necessitating agreement on how to ensure a sufficiently strong structural and economic base for them.

Keywords: assessment, interpreter services, people with hearing impairment, regional co-operation, services for the disabled, social services, the disabled

Esipuhe

Näin jälkikäteen on helppo sanoa, että 1990-luvun alkupuolella toteutetussa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelu- ja valtiosuusuudistuksessa asetettiin kunnat, etenkin pienet kunnat, kohtuuttomien haasteiden eteen. Monia sosiaalihuollon erityispalveluita, jollainen tulkkipalvelut tyypillisesti on, oli ja on edelleen kunnan vaikea ja pienen kunnan kyseessä ollen usein mahdoton, yksin toteuttaa.

Osa kunnista oli toki hakeutunut yhteistyöhön tulkkipalveluiden järjestämisessä, mutta valtakunnallisesti tilanne oli hyvin hajanainen ja huono kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Tämä tuli selvästi esiin Stakesin vuonna 2000 valmistuneesta selvityksestä. Sinänsä hyvä selvitys ei tietenkään vielä yksin korjannut asiaa, vaan tilanteen parantamiseksi tarvittiin valtakunnallista vastuunottoa ja tukea. Stakesista vastuunottajia ja tuen organisoijia löytyi. Osana VEP-hanketta pantiin liikkeelle VETURI, joka on kiitettävästi vetänyt kahden-toista aluehankkeen ”junaa” neljän vuoden ajan. Arviointiraportin mukaan on alueellisessa yhteistyössä tulkkipalveluiden järjestämisessä päästy verkostomaisella työotteella paljon eteenpäin. Työtä on jatkettu neljässä seudullisessa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisrahalla rahoitetussa hankkeessa.

Tätä kirjoitettaessa parhaillaan odotetaan Kunta- ja palvelurakennemuutoksen peruslinjausten syntymistä. Tulkkipalvelut ovat olleet tuon uudistuksen valmistelussa näkyvästi esillä ja on hyvää syytä uskoa, että uudistus tulee turvaamaan tulkkipalvelut niitä tarvitseville nykyistä oleellisesti kattavammin maan kaikissa osissa. Myös edistysaskeleet etätulkkauksen hyödyntämisessä ovat rohkaisevia.

VETURI-hankkeessa koottu tietopohja ja kokemus alueellisesta yhteistyöstä ovat olleet merkittäviä palvelurakennemuutoksia ja vammaispalvelulakiuudistusta valmisteltaessa.

Kiitokset sosiaali- ja terveysministeriön puolesta alueilla tehdystä pitkäjänteisestä työstä tulkkipalveluiden saatavuuden parantamiseksi. Kiitos hankkeen sekä käytännöllisestä että näkemyksellisestä mainiosta luotsaamisesta kuuluu Stakesissa aivan erityisesti Aulikki Rautavaaralle. Työ ei kuitenkaan ole valmis, vaan edessä on vielä iso ponnistus, jotta tulkkipalvelut saadaan hyvin toimimaan niissä mahdollisuuksissa, joita kunta- ja palvelurakennemuutistus tulee tarjoamaan. Mutta vaikka työ ei ole valmis, valmius näiden seuraavan vaiheen tehtävien edessä on niin alueilla kuin keskushallinnossa oleellisesti parempi kuin tilanne ilman VETURia olisi ollut.

Helsingissä 9 päivänä kesäkuuta 2006

Martti Lähteinen
sosiaalineuvos
Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
Sammandrag	5
Summary	7
Esipuhe	9
Sisällysluettelo	11
JOHDANTO - VETURI-hanke arvioinnin kohteena	15
1 VETURI-hankkeen kokonaisuus	17
1.1 Hankkeen lähtökohdat.....	17
1.2 Hankkeen tavoitteet ja toteuttamistapa.....	18
2 Alueelliset VETURI-hankkeet	19
2.1 Aluehankkeiden tavoitteet.....	19
2.2 Aluehankkeiden organisointi.....	19
2.3 Alueelliset foorumit ja toiminta	20
3 Arviointi	21
3.1 Lähtökohdat.....	21
3.2 Tavoitteet.....	21
3.3 Aineistot ja menetelmät.....	22
4 Kyselyn tulokset - temaattinen tarkastelu	23
4.1 Alueellinen verkostoyhteistyö.....	23
4.1.1 Ennakoitu tuloksellisuus.....	23
4.1.2 Ennakoimattomat hyödyt ja saavutukset	25
4.1.3 Asiantuntijaverkot tulkkipalveluja kehittämässä.....	26
4.2 Palvelun kysynnän ja tarjonnan muutossuunnat.....	27
4.2.1 Kysynnän muutokset	27
4.2.2 Tarjonnan muutokset.....	28
4.2.3 Kysynnän ja tarjonnan tasapainoinen kehittäminen	30
4.3 Uuden teknologian käyttöönotto	31
4.3.1 Teknologiaratkaisut palvelun monipuolistajina.....	32
4.4 Kuntien ja muiden alueellisten tulkkipalvelutoimijoiden yhteistyön muutokset aika- välillä 2002 - 2005.....	33
4.4.1 Kuntayhteistyö.....	33
4.4.2 Tuottajayhteistyö	36
4.4.3 Eri toimijoiden alueellinen yhteistoiminta on parantunut	37
4.5 Tulkkipalvelun tulevaisuuden näkymät 2005 ja sen jälkeen.....	38
4.5.1 Saatavuus.....	38
4.5.2 Laatu	39
4.5.3 Alueellisten VETURI-ryhmien työn jatkuminen	40
4.5.4 Alueyhteistyö on avainasemassa	41
5 Johtopäätökset ja kehittämissuosituks	42
Kirjallisuus	48
LIITTEET	
Liite 1. Kuviot.....	53
Liite 2. Kuviot, hankepalaute 2005.....	65

Liite 3.	Saatekirje alueellisten asiantuntijaryhmien puheenjohtajille ja kyselylomake	70
Liite 4.	Asiantuntijafoorumin jäsenet vuosina 2001 – 2004	78
Liite 5.	Alueelliset asiantuntijaryhmät vuosina 2001 – 2004.....	79
Liite 6.	Vammaisten tulkkipalveluissa asiakkaita vuosina 2000 - 2005, absoluuttiset luvut. Koko maa ja maakunnittain.....	83
Liite 7.	Vammaisten tulkkipalveluissa asiakkaita / 100 000 asukasta vuosina 2000 - 2005. Koko maa ja maakunnittain.....	84

Tekstissä olevat kuvat

Kuva 2.	Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut ennakoituja hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen alueelliseen kehittämiseen.....	24
Kuva 4.	Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut ennakoimattomia hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelun alueelliseen kehittämiseen taikka muuhun alueelliseen toimintaamme	26
Kuva 5.	Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella. Kaikki alueet yhteensä.....	28
Kuva 9.	Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella. Kaikki alueet yhteensä.....	29
Kuva 13.	Uuden teknologian käyttöönotto tulkkipalveluissa on lähtenyt hyvin etenemään. Kaikki alueet yhteensä	32
Kuva 15.	Kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005. Kaikki alueet yhteensä.....	35
Kuva 23.	Tuottajayhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	36
Kuva 30.	Tulkkipalvelun saatavuus on paranemassa alueellamme vuonna 2005 ja sen jälkeen.....	39
Kuva 32.	Tulkkipalvelun laatu on paranemassa alueellamme vuonna 2005 ja sen jälkeen.....	40
Kuva 33.	Miten yhteistyötä jatketaan? Kaikki alueet yhteensä	41

Liitteessä 1 olevat kuvat

Kuva 1.	Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut ennakoituja hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen alueelliseen kehittämiseen. Kaikki alueet yhteensä	53
Kuva 3.	Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut ennakoimattomia hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen alueelliseen kehittämiseen. Kaikki alueet yhteensä	53
Kuva 6.	Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella. Viittomakieli.....	54
Kuva 7.	Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella. Puhevammaiset.....	54
Kuva 8.	Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella. Kuulonäkövammaiset.....	55
Kuva 10.	Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella. Viittomakieli.....	55
Kuva 11.	Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella. Puhevammaiset.....	56
Kuva 12.	Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella. Kuulonäkövammaiset	56
Kuva 14.	Uuden teknologian käyttö tulkkipalveluissa on lähtenyt hyvin etenemään.....	57
Kuva 16.	Kuntien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	57
Kuva 17.	Kuntien ja tuottajien yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	58
Kuva 18.	Kuntien ja freelancetulkkien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002-2005	58
Kuva 19.	Kuntien ja järjestöjen välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	59
Kuva 20.	Kuntien ja koulutusta/opetusta edustavien tahojen yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	59
Kuva 21.	Kuntien ja sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	60
Kuva 22.	Kuntien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	60
Kuva 24.	Tuottajien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	61
Kuva 25.	Freelancetulkkien ja muiden tuottajien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005	61

Kuva 26.	Tuottajien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden yhteistyön muutokset vuosina 2002 - 2005.....	62
Kuva 27.	Tuottajien keskinäisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005. Kaikki alueet yhteensä.....	62
Kuva 28.	Kuntien ja muiden tuottajien sekä uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005. Kaikki alueet yhteensä.....	63
Kuva 29.	Tulkkipalvelun saatavuus on paranemassa alueellamme 2005 tai sen jälkeen. Kaikki alueet yhteensä	63
Kuva 31.	Tulkkipalvelun laatu on paranemassa alueellamme vuonna 2005 ja sen jälkeen. Kaikki alueet yhteensä	64

JOHDANTO - VETURI-hanke arvioinnin kohteena

Useat tuhannet suomalaiset tarvitsevat tulkkipalvelua vaikean kuulovamman, kuulonäkövamman taikka puhevamman vuoksi. Tulkkipalvelun tarvetta ei yksittäisessä kunnassa välttämättä ole kohdattu kovin usein. Vuonna 2001 lähes kolmanneksessa maamme kunnista ei ollut tulkkipalvelun saajia (Kuntien toimintatilasto, Sotka-tilastotietokanta 2001). Kuntien välinen yhteistyö vammaispalveluissa oli hyvin sattumanvaraista, eivätkä ne juurikaan hyödyntäneet toistensa osaamista ja kokemusta (Verkostoituvat erityispalvelut 1999). Tulkkipalvelun kehittäminen asiakkaiden muuttuvia, yksilöllisiä tarpeita vastaavaksi oli suuri haaste palvelujärjestelmän ja työmuotojen joustavuudelle, ammatillisen henkilöstön osaamiselle samoin kuin eri toimijoiden kumppanuuden kehittämiseksi.

Palvelun saatavuuteen, laatuun ja toimitusvarmuuteen kohdistui kasvavia tarpeita ja odotuksia. Palvelujen toteutumisessa oli merkittäviä kunta-, alue- ja vammairyhmäkohtaisia eroja. (Topo ym. 2000). Kysyntä, tarjonta ja esille tuleva tarve eivät olleet tasapainossa. Tulkkipalvelun lukumääräinen tarve oli arvioitavissa moninkertaiseksi tuolloiseen saajamäärään nähden. Erityisesti puhevammaisten tulkkipalveluihin tiedettiin liittyvän paljon haasteita ja kysynnäksi kanavoitumatonta tarvetta. Näköpiirissä olevaa kysynnän kasvua vauhditti myös väestön ikääntyessä kasvava kuuroutuvien ihmisten palvelutarve. Palvelun uudelleen organisoimien ja uusien toimintatapojen kokeilu ja käyttöönotto koettiin välttämättömiksi, jotta saatavuuden ja laadun varmistamiseen olisi mahdollista varautua myös tulevaisuudessa.

Stakes toteutti sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta valtakunnallisen VETURI- eli verkostoituvat tulkkipalvelut -kehittämishankkeen vuosina 2001 - 2004. Hanke oli vammais- palvelun alueyhteistyön keihäänkärkihanke. Sen tavoitteeksi asetettiin kuntien tukeminen vammais- palvelulain- ja asetuksen (380/1987, 759/87) mukaisten tulkkipalvelujen saatavuuden ja laadun edellytysten turvaamisessa. Tarkoituksena oli alueellisten tulkkipalvelutoimijoiden verkostoitumisella ja tavoitteellisella yhteistoiminnalla löytää ratkaisuja tulkkipalvelun toteutumisen haasteisiin ja tulevaisuuden turvaamiseen. Samoin tavoitteena oli vahvistaa edellytyksiä uudistusten pysyvyydelle ja edelleen kehittyvälle toiminnalle. Tavoitteiden asettelu pohjautui sosiaali- ja terveysministeriön strategisiin tavoitteisiin (Sosiaali- ja terveystalouden strategiat 2010 - kohti sosiaalisesti kestävä ja taloudellisesti elinvoimaista yhteiskuntaa 2001), valtakunnallisiin ohjausasiakirjoihin (Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000 - 2003) ja erityispalvelun kehittämisen suuntaviivoihin (Verkostoituvat erityispalvelut 2000).

VETURI-hankkeen arvioinnin tavoitteena on tuottaa näkemyksiä siihen, miten moderniin, aluelähtöiseen järjestämis- ja tuottamisrakenteeseen tähtäävä, eri toimijoiden yhteistyö onnistui ratkomaan tulkkipalvelujen saatavuuden ja laadun edellytysten haasteita. Tavoitteena on kuvata alueellisen monitoimijaisen yhteistyön lähtökohtia, siitä saatuja kokemuksia ja sen vaikutusta tulkkipalvelun tulevaisuuden näkymiin. Millainen on ollut tulkkipalvelun kehittämistyön vaikutus alueellisen palvelutuotannon edistämiseen, millaisiin työtapojen ja rakenteiden uudistamiseen aluetyö on avannut näkökulmia?

Raportin ensimmäisessä luvussa käydään läpi hankkeen lähtökohdat ja toteuttamistapa. Toisessa luvussa on kuvaus aluehankkeista, niiden tavoitteista, organisoimista ja toiminnasta. Näillä taustoitetaan hankkeen vaikutusten arviointia, jonka aineistot ja menetelmät esitellään

luvussa kolme. Neljännessä luvussa alueryhmien puheenjohtajat arvioivat teemoittain hankkeen merkitystä oman alueensa tulkkipalvelun kehittämisen kannalta. Millaisia ovat VETURI-hankkeen tulkkipalvelun kehittämiseen jättämät jäljet? Miten tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun kannalta keskeiseksi tunnistetun alueellisen verkostotyön edellytykset kehittyivät projektin aikana? Millaisena näyttäytyy eri vammaryhmien tulkkipalvelun tarpeen, tarjonnan ja kysynnän välisen tasapainon kehitys? Entä millaisia ovat tulkkipalvelun saatavuuden, laadun ja kehittämistyön tulevaisuuden näkymät vuonna 2005 ja sen jälkeisenä aikana? Viidennessä, loppuluvussa on arvioitu hankkeen vaikutuksia ja merkitystä, arvioitu erityispalvelun turvaamista alueyhteistyön keinoin tämän esimerkkihankkeen valossa.

Raportti toteutettiin osana VETURI-hankkeen II-vaihetta (2005 - 2006), jossa tavoitteena on ollut tulkkipalvelun alueellisten verkostojen keskinäisiä yhteyksien tukeminen, uusien toimintamallien ja rakenteiden vakiintuminen edelleen kehittyviksi alueelliseksi ratkaisuksi.

1 VETURI-hankkeen kokonaisuus

1.1 Hankkeen lähtökohdat

VETURI-hankkeen esiselvityksenä ja lähtökohtana oli tutkimus vammaispalvelulain mukaisen tulkkipalvelun toteutumisesta maassamme (Topo ym. 2000). Sen mukaan tulkkipalvelun keskeisimmät puutteet liittyivät seuraaviin asiakokonaisuuksiin: pula päätoimisista tulkeista, syrjäytyminen palveluista, erityisesti puhevammaiset henkilöt, alueelliset erot saatavuudessa, laadun varmistaminen, työmuotojen joustamattomuus, tulkkaustuntien riittämättömyys, perheenjäsenten kommunikaatio-opetuksen riittämättömyys sekä kommunikaatiota ja tulkkipalveluja tukevan teknologian saatavuus.

Vammaispalvelulain mukaan tulkkipalvelut ovat vuodesta 1994 kuuluneet kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin. Asiakkailta on tulkkipalveluun subjektiivinen oikeus. Tulkkipalvelun vuosittaiseksi minimi-tasoksi on säädetty vähintään 120 tuntia asiakasta kohden, kuurosokeille vähintään 240 tuntia vuodessa. Opiskelijoille pitää tarjota mahdollisuus käyttää tulkkipalveluja opinnoissa suoriutumista edellyttävä määrä. Tulkkipalvelun saajamäärät olivat hitaasti nousseet koko 1990-luvun. VETURI-hankkeen käynnistyessä vuonna 2001 saajamäärä oli 3 216 henkilöä, joista opiskelutulkkausta käyttäviä henkilöitä oli 270 (Sotka tilastotietokanta 2001; Kumpulainen 2003).

Maassamme tulkkipalvelun tarvitsijoista yli 5 000 henkilön arvioitiin olevan vaikeasti kuulo- vammaisia ja noin 850 henkilön kuulo- näkövammaisia. Vaikeasti puhevammaisten henkilöiden määrän arvioitiin olevan useita tuhansia, esillä oli ollut luku 10 000. Tämän mukaisesti tarpeen on arvioitu olevan jopa viisinkertainen saajamäärään nähden ja kanavoituvan kysynnäksi varsin puutteellisesti (Rautavaara 2003). Väestön ikääntyessä kasvaa kuuroutuvien ja vaikeasti kuulovammaisten ihmisten määrä. Palvelutarpeesta ja tarjonnasta, jossa tulkkipalvelun ja henkilökohtaisen avustajan tarve ovat samanaikaisia on riittämättömästi tietoa. Tulkkipalvelun asiantuntijoiden konsensus-arvion mukaan 1990 - 2000 lukujen taitteessa tulkkipalvelun saajista n. 90 % oli kuulovammaisia, alle 10 % kuulo-näkövammaisia ja 1 % puhevammaisia.

Tulkkipalvelun kustannukset vuonna 2001 olivat noin 3,6 milj. euroa, josta opiskelutulkkauksen osuus oli 1,2 miljoonaa euroa. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen kokonaiskustannuksista tulkkipalvelujen osuus oli 3,8 %. Tulkkipalvelun kustannukset asiakasta kohti olivat keskimäärin 1 495 euroa vuodessa ja opiskelutulkkauksen kustannukset 5 799 euroa vuodessa. Opiskelutulkkauksen kokonaiskustannusten tarkka arviointi on hankalaa, sillä kustannukset vaihtelivat kunnissa erittäin paljon (Kumpulainen 2003). Tulkkipalvelua ei yleensä lueta kunnissa suuriksi kustannuksiksi aiheuttavaksi palveluksi. Yksittäisissä tapauksissa, erityisesti opiskelutulkkauksen kustannukset voivat kuitenkin nousta huomattavasti keskimääräisiä kustannuksia korkeammiksi.

VETURI-hankkeen käynnistyessä maassamme oli 23 tulkkikeskusta, vaikeasti puhevammaisille tulkkipalvelua tuottavia yksiköitä oli kuudella paikkakunnalla (Topo ym. 2000). Kunnat hankkivat keskeisen osan tulkkipalveluista ostopalveluina julkiselta tai yksityiseltä sektorilta (Kauppinen & Niskanen 2002). Tuottajista osa oli paikallisia, osa tuotti palveluja myös seudullisesti. Merkittävä osa tuottajista oli yksityisiä, freelance-tulkit olivat monin paikoin keskeisiä palvelun varmistajia.

1.2 Hankkeen tavoitteet ja toteuttamistapa

VETURI-hanke tarttui tulkkipalvelun toteutumisen epätasapainon haasteisiin asiantuntijoiden verkostoitumisen ja alueellisen yhteistyön keinoin. Uudistamistyön lähtökohtana oli näkemys siitä, että tulkkipalvelun kaltaisen erityispalvelun järjestämisen, kehittämisen ja tarjonnan kautta on liki mahdoton taata vain paikallisin ratkaisuin. Yksittäinen kunta on monesti liian pieni yksikkö järjestämään laadukasta tulkkipalvelua. Osaamisen karttuminen jää pakostakin heikoksi ja etenkin pienet kunnat ovat kokeneet taloudelliset haasteet hyvin vaativina. Poikkeuksellisen suuret yksittäisten asiakkaiden palvelukustannukset voivat järkyttää kuntataloutta kohtuuttomasti. Mikä sitten olisi tulkkipalvelujen tuottamiselle riittävä väestömäärä? Eri yhteyksissä on arvioitu, että tehokas ja taloudellinen palvelujen tuotanto edellyttää joka tapauksessa merkittävästi suurempaa väestöpohjaa kuin valtaosassa maamme kunnista nyt on. Tulkkipalveluissa kehittämistyön alueiksi valittiin keskeiseltä osin maamme aiemman läänin- jaon (ennen 1.9.1997) mukaiset alueet.

Kunnissa tulkkipalvelun strateginen kehittäminen edellyttää aiempien toimintatapojen arviointia ja uusien ratkaisujen aktiivista etsimistä ja kokeilua. Tulkkipalvelun eri toimijoilla on tulkkipalveluun liittyvää erityisosaamista ja kokemusta, mutta haasteena on sen kanavoiminen kuntien käyttöön. VETURI-hankkeen tavoitteena oli voimistaa tulkkipalvelun järjestämisen ja tuottamisen alueajattelua, tukea kuntia organisoimaan ja kehittämään tulkkipalvelua alueellisenä, kunnallista väestöpohjaa laajemmalle käyttäjämäärälle perustuvana toimintana. Hanke pyrki tukemaan uusien toimintakäytäntöjen kehittämistä ja kokeilua, uuden teknologian käyttöönottoa sekä rakenteiden uudistamistyötä ja tulkkipalvelun alueellisten sopimusmallien aikaansaamista. Kyse oli vapaaehtoisuuteen, keskinäiseen verkostoitumiseen, asiantuntemukseen ja asiakaslähtöisyyteen perustuvasta kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyöstä. Vammaispalvelujen kehittämistyössä kunta- ja sektorirajat ylittävää yhteistoimintaa ei aiemmin oltu toteutettu tällaisessa laajuudessa.

VETURI-hanke toteutettiin valtakunnallisena koordinaatio- ja tukihankkeena sekä 12 aluehankkeena, joissa kehittämistyön lähtökohtina olivat alueelliset tarpeet, voimavarat ja ominaispiirteet. Hankkeen strategiset työtehtävät olivat alueellisen asiantuntemuksen ja erityisosaamisen systemaattinen verkottaminen koko maassa, yhteistyöfoorumien rakentaminen, alueyhteistyön käynnistäminen ja kokeilu, lupaavien tulosten tunnistaminen, levittäminen ja vakiinnuttaminen.

Hankkeen etenemistä tuettiin ja seurattiin sen koko toiminta-ajan 2001 - 2004. Hankkeen eteneminen raportoitiin. Väliraportit I - III löytyvät osoitteesta www.stakes.fi/veturi-hanke (Rautavaara 2002, 2003 ja 2004). Niissä on kuvattu tulkkipalvelun alueyhteistyön käynnistyminen, valitut toimintalinjaukset ja työn painopisteet, toiminnan eteneminen, lupaaviksi tunnistetut alueelliset rakenteet, toimintatavat ja tuotteet, niiden dokumentointi- ja tiedotustoiminta. Raportti III on power-point-muotoinen kuvaus aluepohjaisen tulkkipalveluyhteistyön jatkonäkymistä, yhteistyöverkostojen ja rakenteiden hyödyntämisestä ja alueellisten palvelusopimusten näkymistä vuodenvaihteessa 2003 - 2004. Samasta osoitteesta on katsottavissa alueellisten VETURI-ryhmien sivut ja keskeiset julkaisut.

Hankkeen valtakunnallisen ohjausryhmän - asiantuntijafoorumin - puheenjohtajana oli sosiaalineuvos Martti Lähteinen Sosiaali- ja terveysministeriöstä. Sosiaali- ja terveysministeriön ohella asiantuntijafoorumissa oli edustus Suomen Kuntaliitosta, Kuurojen Liitto ry:stä, Kuulonhuoltoliitto ry:stä, Förbundet Finlands Svenska Hörselskadade ry:stä, Suomen Kuurosokeat ry:stä, Kehitysvammaliitto ry:stä, Suomen CP-liitto ry:stä, Kuurojen Palvelusäätiöstä, Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry:stä, Kuulovammaisten lasten vanhempien liitosta, Huma-

nistisesta ammattikorkeakoulusta (HUMAK), Diakonia ammattikorkeakoulusta (DIAK), Helsingin kaupungin sosiaalivirastosta, Suomen viittomakielen tulkit ry:stä ja Stakesista (liite 4). Asiantuntijafoorumin 18:sta jäsenestä kahdeksan edusti myös alueellisia VETURI-hankkeita. Asiantuntijafoorumi kokoontui hankkeen aikana kahdeksan kertaa. Lisäksi järjestettiin kaksi valtakunnallista tulkkipalvelun eri osapuolien yhteisseminaaria.

2 Alueelliset VETURI-hankkeet

2.1 Aluehankkeiden tavoitteet

Aluehankkeiden tavoitteet oli johdettu hankkeen valtakunnallisista tavoitteista. Ratkaisuja etsittiin kysymykseen, kuinka varmistaa, että kuulo- ja puhevammaiset henkilöt asuinkunnastaan riippumatta saavat tarpeitaan vastaavat tulkkipalvelut. Hankkeessa pyrittiin tulkkipalvelun kaikkien osapuolien mahdollisuuksien kasvattamiseen, tietojen ja kokemusten aktiiviseen vaihtoon sekä toimijoiden kumppanuuden kehittämiseen. Asiakkaiden ja heitä edustavien järjestöjen asiantuntemuksen ja näkökulmien saaminen mukaan kehitystyöhön oli keskeinen lähtökohta. Tavoitteena oli hyödyntää jo olemassa olevaa, linjata työskentely ja sovittaa sen painopisteet alueellisten erityispiirteiden, tarpeiden ja voimavarojen mukaisesti. Yhteisenä tavoitteena oli tulkkipalvelun järjestämisen ja tuotannon kanavoiminen kestävän kehityksen uralle, pysyviksi aluepohjaisiksi ratkaisuisiksi.

Aluetyöskentelyn suuntaviivoiksi tarjottiin Juha Laineen kehittämä sosiaali- ja terveydenhuollon seutukunnallisen yhteistyön etenemisen progressiivinen, 5-portainen malli (Laine 1999). Sen mukaisesti kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa tulkkipalvelun asiantuntemusta edustavat eri osapuolet kokoontuvat yhteisiin teemakokouksiin, joissa tarkastellaan laaja-alaisesti tulkkipalvelun tilannetta käyttäjäryhmien erilaiset tarpeet huomioiden. Yhteisten kokemusten ja aiempien selvitysten antaman tietopohjan lisäksi tarvitaan erilliselvityksiä, joiden avulla nykytilanne kartoitetaan. Toisessa vaiheessa selvitetään alueen resurssit ja yhteistyökumppanit. Samalla saadaan näkyville ja keskusteluun kunkin osapuolen erityiset intressit. Kolmannessa vaiheessa pyritään sopimaan alueen tulkkipalvelun yhteisistä tavoitteista, päämääristä ja linjauksista. Neljännessä vaiheessa pohditaan, millä tavoin alueen tulkkipalvelut voidaan järjestää konkreettisesti. Keskusteltavaksi ja päätettäväksi tulevat sellaiset kysymykset kuin tarvitaanko täysin uusia rakenteita ja toimintatapoja vai voidaanko soveltaa jo olemassa olevaa. Viidennessä vaiheessa sitoudutaan sopimuksin pitkäjänteiseen toimintaan, sovitaan yksityiskohtaiset tavoitteet, resurssit ja työnjako.

Aluehankkeiden tuen ja seurannan keskeiset instrumentit olivat puheenjohtajien strukturoidut puhelinhaastattelut ja haastattelun ajankohtaan liitetyt vapaamuotoiset kehittämistyökeskustelut. Tulokset analysoitiin ja julkistettiin valtakunnallisissa väliraporteissa, jotka ajoitettiin ja toteutettiin siten, että ne tarjosivat tukimateriaalin etenevälle aluetyöskentelylle.

2.2 Aluehankkeiden organisointi

Alueellisten VETURI-verkoston ja foorumien rakentaminen käynnistyi kesällä 2001. Ensimmäiset asiantuntijaryhmät nimettiin loppukesästä 2001 ja kaikki ryhmät vuoden 2002 loppuun mennessä. Perustamisjärjestyksessä ne olivat: Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-

Suomi, Oulun alue, Pohjois-Savo, Kanta- ja Päijät-Häme, Pirkanmaa, Vaasan alue, Uusimaa, Lappi, Varsinais-Suomi ja Satakunta. Kymen alueella hankkeelle nimettiin yhdyshenkilö. Hankkeen aikana viritettiin tulkkipalvelujen kehittämistyötä myös Kainuussa ja Etelä-Karjalassa. Näille alueille ei kuitenkaan perustettu omia VETURI-ryhmiä. Aluetoimijoiden valtakunnallisena liikkeellelähtötapauhtumana järjestettiin VETURI-hankkeiden yhteissemi-naari helmikuussa 2002 Helsingissä.

Alueryhmien tulkkipalvelun asiantuntemus oli laaja-alaista. Edustettuina olivat palvelun järjestäjät eli kunnat, tuottajaorganisaatiot, käyttäjäjärjestöt, mahdollisuuksien mukaan myös opetuksen, koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen ja tulkkien ammattijärjestön edustus. Hankkeen aikana ryhmien sisällöllisen asiantuntemuksen kattavuutta tarkennettiin, erityisesti puhevamma-alan asiantuntijoiden osuutta vahvistettiin useassa alueryhmässä. Alkuvaiheessa mukana oli myös aluetason hallinnon edustus (liite 5). Ryhmien koko ja kokoonpano vaihtelivat jonkin verran alueittain, mutta myös hankkeen kuluessa. Keskimäärin asiantuntijaryhmissä oli 6 - 10 jäsentä, suurimmassa ryhmässä oli 18 jäsentä, pienimmässä hankkeen yhteyshenkilö. Lääninhallitukset olivat keskeisiä alueellisten ryhmien kokoonkutsujia. Valtakunnallisen VEP eli verkostoituvat erityispalvelut -hankkeen alueelliset johtoryhmät tukivat VETURI-verkoston liikkeellelähtöä. Hankkeen edetessä, vuodesta 2002 alkaen VETURI-ryhmät loivat yhteyksiä uusiin alueellisiin kehittämisorganisaatioihin, sosiaalialan osaamiskeskuksiin.

2.3 Alueelliset foorumit ja toiminta

Alueelliset VETURI-asiantuntijaryhmät kokoontuivat keskimäärin kahden kuukauden välein. Alueellisen palvelutarpeen selvittely, mahdollisesti erillisselvitysten avulla, uusien yhteistyömuotojen suunnittelu ja kokeilu painottuivat vuosiin 2002 - 2003. Uusien työmuotojen ja rakenteiden tunnistaminen, kuvaaminen ja vahvistuva tiedotustoiminta ajoittuivat erityisesti vuodelle 2003 ja sen jälkeiselle ajalle. Tulosten vakiinnuttaminen ja myös alueellisten sopimusten solmiminen ajoitettiin vuosille 2003 - 2004 ja sen jälkeiselle ajalle. Lähtökohtana oli työskentelyn pitkäjänteisyys, riittävän ajan varaaminen palvelujärjestelmän ja toimintakäytäntöjen uudistus- ja muutostyöhön sekä uudistusten vakiinnuttamiseen. Hankkeelle perustettiin vuonna 2002 sähköiset hankesivut, jotka toimivat valtakunnallisen ja alueellisen toiminnan tiedotuksen väylinä samoin kuin alueryhmien keskinäisen yhteydenpidon tukena.

Alueryhmät saattoivat tulkkipalvelun eri toimijoita tiiviimmin yhteen ja solmivat yhteydet oman alueensa sosiaalialan osaamiskeskukseen. Alueryhmät kartoittivat taikka tukivat alueellisten tarvekartoitusten tekoa, tuottivat ja välittivät opintomateriaalia eri toimijaryhmille, käynnistivät tulkkipalvelun työmuotojen uudistusta ja valmistelivat palvelurakenteiden uudistamiseen tähtäävää toimintaa. Hankkeen loppuvaiheessa alueryhmät toimivat luontevasti uudessa roolissa. Ne käynnistivät ja tukivat uusien kehittämishankkeiden valmistelua, hankerahoituksen hakua samoin kuin ja uusien hankkeiden toteuttamista, mm. toimien hankkeen ohjausryhmänä. Sähköisen tiedontuotannon ja levityksen yhteisenä väylänä toimivat VETURI-hankkeen nettisivut.

Kullakin alueella toteutettiin projektikauden aikana yksi, monesti useita tulkkipalvelujen alueelliseen kehittämisteemaan liittyviä seminaareja samoin kuin koulutus- ja tiedotustilaisuuksia. Itä-Suomen alueella järjestettiin kolmen alueellisen VETURI-ryhmän ja Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen (ISO) yhteistyönä kaksi seminaaria. Alueelliset VETURI-ryhmät taikka osa niiden jäsenistä osallistui alueellisiin ja valtakunnallisiin tulkkipalvelun, tuottajaor-

ganisaatioiden ja alan koulutuksen kehittämistilaisuuksiin. Lisäksi VETURI-hankkeen alueyhteistyötä ja siihen liittyvää materiaalia esiteltiin messutapahtumissa, siitä julkaistiin useita yleis- ja ammattilehtilehtiartikkeleita, hankkeiden puheenjohtajia ja jäseniä haastateltiin eri tiedotusvälineissä.

3 Arviointi

3.1 Lähtökohdat

VETURI-hankkeen päättyessä alkuvuonna 2004 yhdeksän alueryhmää kahdestatoista oli tehnyt päätöksen jatkaa toimintaansa asiantuntijaryhmänä. Kolmen ryhmän osalta kysymys jatkotyöskentelystä oli tulossa käsittelyyn. Maahamme oli tuolloin syntynyt projektikautta pitkäikäisempi, lähes koko maan kattava moniammatillinen ja laaja-alainen tulkkipalvelun asiantuntijaverkosto. Verkoston alueellisina yhdyshenkilöinä toimivat VETURI-ryhmien puheenjohtajat.

3.2 Tavoitteet

Valtakunnallisen VETURI-hankkeen jo päätyttyä pidimme tärkeänä selvittää, miten kehittämishanke on vaikuttanut tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun varmistamisen aluepohjaisiin edellytyksiin maan eri puolilla. Halusimme koota tiedot alueilla tunnistetuista muutoksista, niiden suunnista ja tulevaisuuden näkymistä. Tässä raportissa alueellisia vaikutuksia kuvataan ja arvioidaan alueyhteistyölle asetettujen yhteisten tavoitteiden tasolla, esille nostettujen teemojen mukaan eriytettyinä. Raportissa ei arvioida erillisiä aluehankkeita, eikä se kata aluehankkeiden kaikkea toimintaa ja vaikutuksia. Tavoitteena ei myöskään ole alueiden keskinäisen vertailun taikka paremmuusjärjestyksen tarkastelu. Päinvastoin - arvioinnin haluttiin jatkavan kehittämishankkeen linjausta, jonka mukaisesti alueita tuettiin valitsemaan kehittämislinjauksensa ja työtapansa omien tarpeittensa ja resurssiensa mukaisesti.

Viime vuosina, 2000-luvun alkupuolella tulkkipalvelun kehittämistyötä on tehty ja tehdään useissa muissakin hankkeissa. Monet VETURI-hankkeen toimijat ovat olleet ja ovat edelleenkin osapuolia, koordinaattoreita ja jäseniä myös näissä kehittämishankkeissa. Tässä raportissa lähtökohtana on kuitenkin tunnistaa VETURI-verkostotyön vaikutus tulkkipalvelun alueelliseen kehittämiseen.

Toivomme arviointitutkimuksen lisäävän tietoa aluekehittämisestä, sen tuloksellisuudesta ja nostavan esiin kehittämistyön kannalta kriittisiä kysymyksiä. Toivomme arvioinnin osaltaan tukevan tulkkipalvelun ja muiden sosiaalihuollon erityispalvelujen linjauksia ja päätöksentekoa erityisesti niillä alueilla ja seuduilla, joilla palvelujen alueellista uudistustyötä parhailaan pohditaan. Kunta- ja palvelurakennemuutosten valmistelu ja uusi puitelakiesitys ovat edelleen vilkastuttaneet keskustelua kuntien vastuulla olevien palvelujen uudistamistarpeista.

3.3 Aineistot ja menetelmät

VETURI-alueryhmien puheenjohtajille osoitettu teemakysely

VETURI-hankkeen alueellista vaikuttavuutta kysyttiin strukturoidulla nettilomakkeella (liite 3) aluehankkeiden puheenjohtajilta, yhteensä 12 henkilöltä. Vastauksia oli puheenjohtajien harkinnan mukaan mahdollista valmistella yhdessä alueverkoston asiantuntijoiden kanssa. Vastausasteikko oli 5-portainen, skaalalla täysin samaa mieltä - täysin eri mieltä taikka vastaavasti lisääntynyt - vähentynyt. Vastauksia oli mahdollista täsmentää ja täydentää avovastauksilla.

Kehittämistyö vaatii aikaa. Vaikutusten arviointikysely voitiin ajoittaa siten, että projektikauden päättymisestä oli kulunut runsas vuosi. Sähköiset kyselylomakkeet lähetettiin puheenjohtajille kesäkuussa 2005. Vastausaikaa oli kolme viikkoa. Viimeiset vastaukset saatiin kuitenkin kesälomakauden jälkeen. Osaan vastauksia pyydettiin ja saatiin lisätietoja lokakuussa 2005. Kyselylomakkeeseen reagoivat kaikki alueellisten ryhmien puheenjohtajat. Täytetyt vastauslomakkeet saatiin kymmeneltä puheenjohtajalta. Yhtä vastauksista täydensi alueryhmän asiantuntijajäsenen palaute, vastaus oli lähes yhtenevä puheenjohtajan vastauksen kanssa, joten ne oli mahdollista käsitellä yhtenä alueellisena vastauksena. Kahdelta alueelta ilmoitettiin, että vastauksia ei tässä vaiheessa ole mahdollista lähettää, VETURI-ryhmällä ei perustamisensa jälkeen ole juurikaan ollut toimintaa taikka tulkkipalvelua on kehitetty muussa hankkeessa.

Vastaajat ja heidän taustaorganisaationsa edustivat tulkkipalvelun eri osapuolia seuraavasti: kolmannes oli tulkkipalvelun järjestäjiä eli kuntia, kolmannes palvelun tuottajia ja kolmannes tutkimusta, koulutusta, palvelujen käyttäjiä tai muita osapuolia edustavia organisaatioita. Osa vastaajien organisaatioista edusti useampaa toimijatahoa, esim. kuntaa, joka on sekä tulkkipalvelun järjestäjä että tuottaja.

Arvioinnin keskeiset kysymykset

Arvioinnissa painotettiin eri alueiden omia tulkintoja verkostohankkeessa tavoiteltujen alueellisten muutosten käynnistäjänä ja toteuttajana. Vaikuttavuutta arvioitiin neljän valitun muutosteeman mukaisesti. Liikkeelle lähdettiin kysymällä, millaisia yleishuomioita puheenjohtajat/alueryhmät olivat tehneet asiantuntijoiden verkostoitumisen tuloksellisuudesta tulkkipalvelujen kehittämistyöhön? Toiseksi kysyttiin palvelujen kysynnässä ja tarjonnassa tunnistettuja muutossuuntia verrattaessa alueellista tilannetta ennen hanketta ja sen jälkeen. Miten kysynnän ja tarjonnan muutokset näyttäytyvät eri käyttäjäryhmien eli viittomakielisten, puhevammaisten ja kuulonäkövammaisten tulkkipalveluissa? Kolmanneksi kysyttiin, miten kuntien keskinäinen ja toisaalta kuntien ja tulkkipalvelun muiden osapuolien yhteistyö kehittyi aikavälillä 2002 - 2005? Kysytty aikaväli kattaa projektityöskentelyn keskeisimmän ajan ja hankkeen päättymistä seuraavan runsaan vuoden mittaisen ajanjakson. Erikseen kysyttiin, millaisina näyttäytyivät alueen palveluntuottajien yhteistyön muutokset mainittuna aikana? Ja vielä, miten tulkkipalvelua ja sen työtapoja monipuolistava uuden teknologian käyttöönotto eteni hankkeen aikana alueilla?

Tulkkipalvelun tulevaisuuden näkymiä alueella kysyttiin sekä palvelun saatavuuden että laadun edellytysten kehittymisen osalta. Samoin kysyttiin, jatkavatko alueelliset asiantuntija-

ryhmät toimintaansa ja mikäli jatkavat, miten työskentelyä jatketaan taikka miten alueellista asiantuntijuutta ja osaamista hyödynnetään.

Stakesin tietopalvelun hankepalautte

Stakes selvitti vuoden 2005 hankepalautteessa yhteistyökumppaneidensa kokemuksia kehittämishankkeisiin osallistumisesta, hyödyistä ja halukkuudesta olla mukana vastaavissa hankkeissa. VETURI valittiin yhdeksi kymmenestä hankkeesta, joiden palautteet kerättiin ja raporttiin. Käytössämme on ollut palauteraportointi ja sen avovastausaineisto. Hankekysely lähetettiin niille VETURI-hankkeen toimijoille, joiden sähköpostiosoitteet olivat saatavilla www-sivuilla. Kyselyt lähetettiin marraskuussa 2005, raportointi valmistui alkuvuodesta 2006. Tietopalvelun nettikysely tavoitti 75 VETURI-hankkeessa aktiivisesti mukana ollutta yhteistyökumppania. Heistä 27 (36 %) vastasi kyselyyn. Palautetta antaneista osallistujia oli 15, suunnittelu-, koordinointi- ja hallintorooleissa toimivia 5, ohjaus- ja johtoryhmän jäseniä 5, muita tai tieto puuttui 2. Vastauksia tuli Etelä-Suomen läänistä 11, Itä-Suomen läänistä 4, Länsi-Suomen läänistä 9, Oulun läänistä 2 ja Lapin läänistä 1 (Miikki 2006). Hankepalautteen vastauksia on tarkasteltu luvussa 4.1, jossa kuvataan hankkeen hyödyllisyyttä.

Muut aineistot

Arvioinnin tukena käytettiin hankkeen organisointiin ja koordinaatioon liittyvää dokumentaatiota, samoin alueryhmien www-sivustoja, julkaistuja lehtiartikkeleita, palvelujen tarveselvikyksiä ja alueraportteja. Samoin käytettävissä olivat alueryhmien puheenjohtajille vuosina 2002 - 2003 tehtyjen strukturoitujen puhelinhaastattelujen ja postikyselyjen aineisto samoin kuin hankkeen väliraportteissa julkistettu aineiston analyysi.

4 Kyselyn tulokset - temaattinen tarkastelu

4.1 Alueellinen verkostoyhteistyö

VETURI-hankkeen tavoitteena oli käynnistää ja tukea tulkkipalvelujen alueellista uudistamistyötä maan eri puolilla. Tavoitteena oli palvelun kehittäminen ja organisointi väestöpohjaltaan yksittäisiä kuntia laajempaan alueelliseen toimintaan. Verkostomaista työtettä käyttäen alueryhmissä pohdittiin ja etsittiin ratkaisumalleja, joilla palvelujen saatavuuden ja laadun varmistaminen olisi mahdollista myös tulevaisuudessa. Alueellista tuloksellisuutta selvitettiin kysymällä tulkkipalvelun eri toimijoiden verkottumisen ja yhteistyön myötä saavutettuja hyötyjä. Erikseen kysyttiin ennakoituja hyötyjä ja niiden saavuttamista, erikseen mahdollisia ennakoimattomia hyötyjä.

4.1.1 Ennakoitu tuloksellisuus

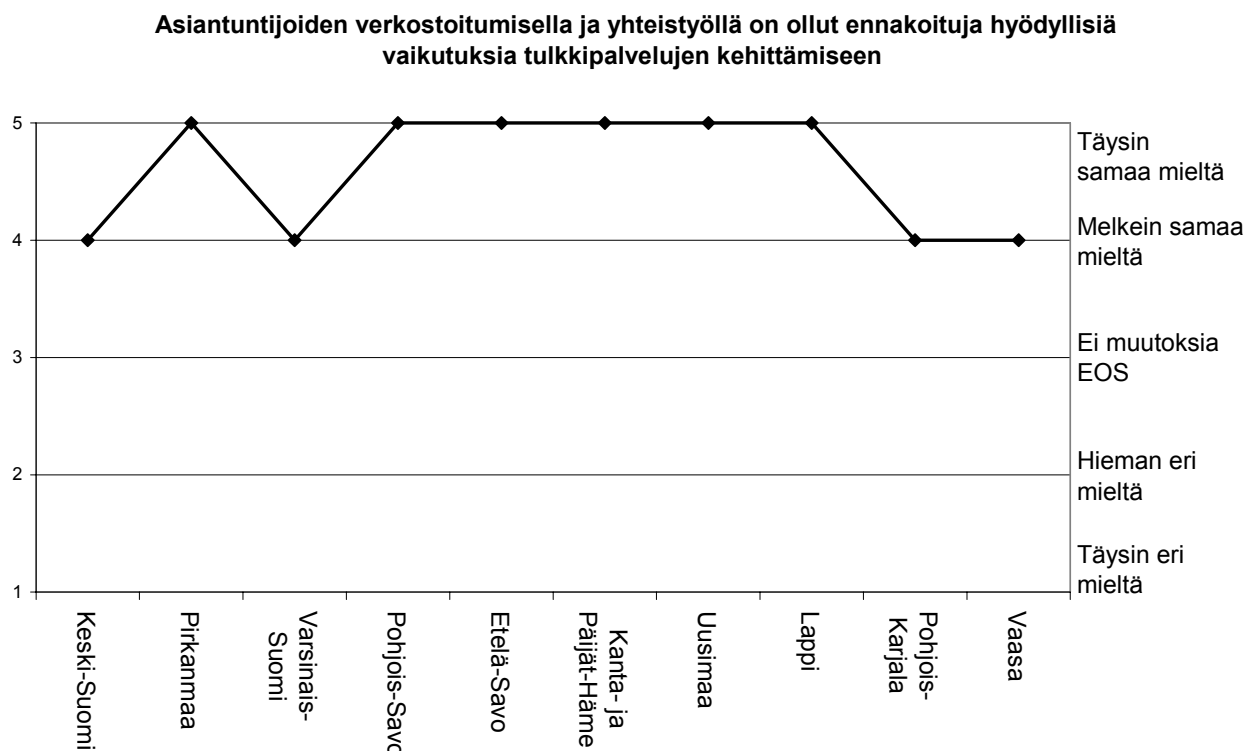
Alueryhmien puheenjohtajat olivat yksimielisiä siitä, että verkostoituminen ja toteutettu yhteistyö oli tuottanut ennakoituja, hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelun alueelliseen kehittä-

mistyöhön. Kaikkien vastaajien mielestä odotukset täyttyivät hyvin, runsas puolet vastaajista arvioi niiden täyttyneen erittäin hyvin (kuva 2).

Tavoiteltuna ja myös toteutuneena hyötynä vastaajat mainitsivat tulkkipalvelun järjestämisen ja kehittämisen aluepohjaisen näkökulman vahvistumisen. Tulkkipalvelu sosiaalialan erityispalveluna saatiin mukaan palvelujen modernisaatiokeskusteluun ja näkyväksi alueellisen kehittämistyön kohteeksi. Asiantuntijoiden yhteistyöfoorumi nähtiin kehittämistyön uutena rakenteena. Eri osapuolien mahdollisuus pohtia yhdessä tulkkipalvelun käyttäjäryhmien palvelutilannetta, kehittämistarpeita ja toimintavaihtoehtoja vahvisti alueellista kehittämistä. Hankkeen myötä on jo esimerkkejä koko tulkkipalvelun aluepohjaisesta tuotantorakenteesta ja kuntien yhteistyöstä palvelun hankintakumppaneina.

Erytisesti puhevammaisten ihmisten tulkkipalvelujen kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia saatiin alueilla esille. Tämä oli odotettu hyöty, koska eri toimijoiden yhteistyön käynnistyessä puhevammaisten tulkkipalvelujen haasteellisuus muihin tulkkipalveluihin nähden oli tiedotettu. Puhevammaisten paljolti piilossa olevaksi arvioitu palvelutarve on hiljaksen kanavoitumassa kysynnäksi. Puhevammaisten tulkkipalvelun tuottajapuoli on monipuolistunut, alalle on tullut uusia, puhevammaisille tulkkipalveluja tarjoavia tuottajia.

Kuva 2.

Alueelliseen verkostoitumiseen liittyviä osin ennakoituja strategisia puutteita tuli esille puheenjohtajien avovastauksissa. Kuntien ja kunnan päättäjien mukaan saanti alueyhteistyön osapuoliksi oli osin yllättävänkin haasteellista. Näin oli myös niillä alueilla, joilla asiantunti-

jaryhmän puheenjohtaja edusti kuntatoimijaa. Asiantuntijaryhmissä ei ollut mukana teknologiatoimijoita erikseen nimettyinä tahoina. Näiden mukanaolo verkostotyön osapuolina hankkeen alusta alkaen olisi todennäköisesti mahdollistanut uuden teknologian sovellutusten vahvemman osuuden kehittämiskokonaisuudessa.

4.1.2 Ennakoimattomat hyödyt ja saavutukset

Kahdeksalla alueella kymmenestä asiantuntijoiden alueellinen verkostoituminen ja yhteistyö tuotti ennalta arvaamatonta hyödyllisyyttä tulkkipalvelujen kehittämistyöhön taikka muuhun alueelliseen toimintaan. Kahdella alueella ennakoimattomia hyötyjä ei ollut taikka niitä ei tunnettu (kuva 4). Alueyhteistyöverkoston vetovoimaisuus ja osapuolien sitoutuminen yhteistyöhön olivat ennakoimattoman vahvoja. Avoimeksi muotoutunut keskustelu- ja tiedonvaih- tokulttuuri hyödytti kaikkia. Alueryhmät verkostoituivat myös keskenään. Tähän antoivat mahdollisuuksia alueelliset ja valtakunnalliset seminaarit ja sähköinen tietoverkko. Ryhmillä oli mielenkiintoa toisten alueiden kehittämistyön etenemiseen. Hankkeen aikana tehtiin keskinäisiä opinto- ja tutustumisvierailuja. Tutustumiskohteina mainittiin erikseen Pohjois-Karjalan Honkalammen, Uudenmaan ja Pirkanmaan alueilla tapahtunut kehittämistoiminta.

Osa ennakoimattomaksi mainituista hyödyistä oli yhteneviä ennakoitujen hyötyjen kanssa. Tällainen oli puhevammaisten tulkkipalvelun kehittämistyö, joka sai jalansijansa tulkkipalvelun kehittämiskokonaisuudessa. Ennakoimatonta oli voimakkuus, jolla puhevammaisten tulkkipalvelu nousi esille. Myös AAC-tiedon¹⁾ tarve on vastaajien mukaan nyt tunnistettu aiempaa paremmin.

Vuoropuhelu ja työryhmässä toimiminen toi uusia näköaloja tulkkipalvelun lähtökohtiin. Tulkkipalvelun mieltäminen monimuotoisena, asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan järjestettävänä palveluna vahvistui vastaajien mukaan kunnissa. Vammaispalvelulain mukainen tulkkipalvelu hahmottui usein laajempaan kuin asiantuntijoiden oma perusorientaatio aiemmin mahdollisti. Viittomakielisen vähemmistön olemassaolon tiedostamisen mainittiin vahvistuneen joidenkin alueiden kunnissa.

Ennakoimatonta hyödyllisyyttä hanke tuotti vauhdittamalla tietoteknologian etenemistä, joka näkyi esim. siten, että jollakin alueella kunnat myönsivät kuvapuhelimia merkittävän paljon. Ylipäätään uusi teknologia lunasti lupauksiaan palvelumuotona ja uutena työtapana. Etätulkkauksena toteutettava tulkkipalvelu näyttäytyi eri aluilla aiempaa selvemmin tulkkauksena, jolla on oma paikkansa tulkkipalvelujen kokonaisuudessa.

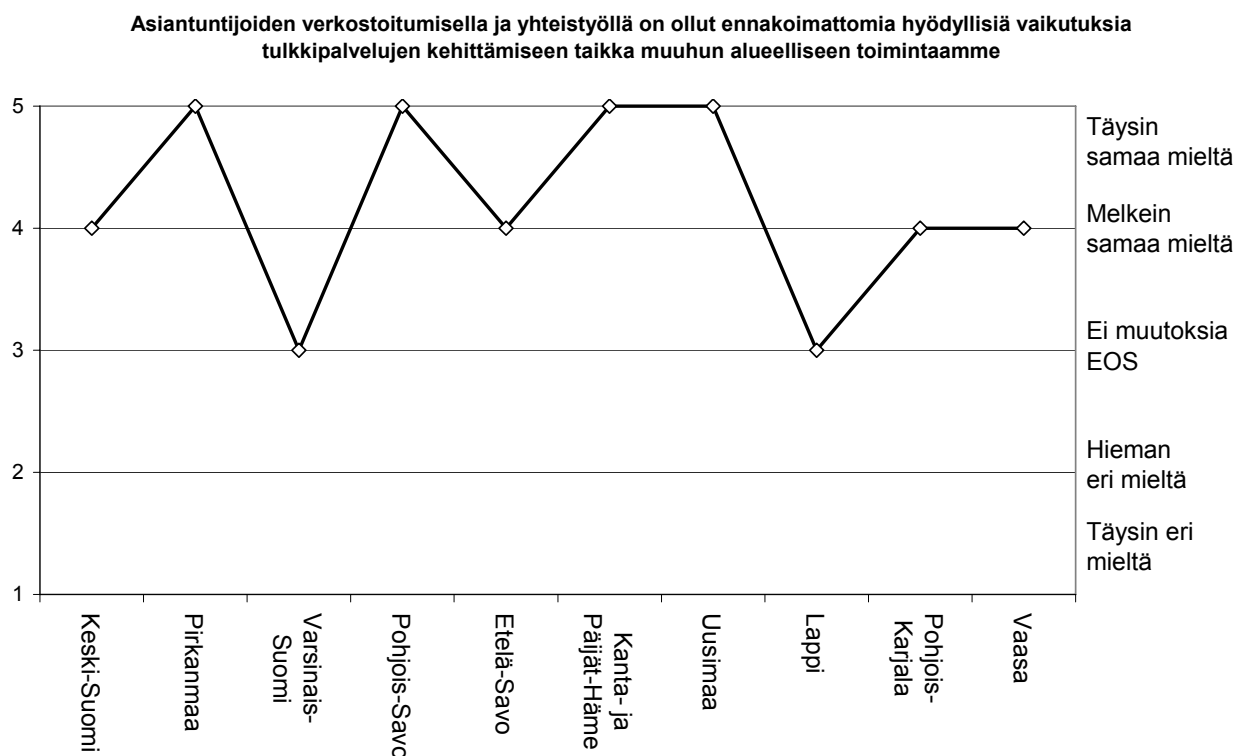
Ennakoimattomina VETURI-hankkeen tuloksina mainittiin käynnistetyt tai suunnitteilla olevat tulkkipalvelun uudet kehittämishankkeet, joiden tukena VETURI-ryhmät toimivat. Näiden toisen aallon kehittämishankkeiden ohella asiantuntijaryhmien laaja-alaisuutta hyödynnettiin sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa käynnistetyssä tulkkipalveluyhteistyössä. Erikseen

---

¹⁾ AAC - puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio. Lyhennys AAC muodostuu englanninkielisten sanojen alkukirjaimista: augmentative (tukeva), alternative (korvaava), communication (kommunikointi, viestintä). AAC:n avulla pyritään vähentämään yksilöllisen toiminnan vaikeuksia, jotka johtuvat vaikeista ilmaisuhäiriöistä esimerkiksi vaikeasti puhe-, kieli-, tai kirjoitushäiriöisillä henkilöillä.

mainittiin yhteistyö Keski-Suomessa toimintansa käynnistäneen Vammaispalvelusäätiön kanssa. Tulkkipalvelun alueellinen verkostoyhteistyö tuki osaltaan alueajattelua laajemmin. Palvelujen integroidun kehittämisen tarve on nostettu voimakkaasti esiin mm. Pohjois-Savon korkeakoulujen aluestrategiassa.

Kuva 4.

4.1.3 Asiantuntijaverkot tulkkipalveluja kehittämässä

Alueellisten asiantuntijoiden verkostoitumisella oli sekä ennakoituja että ennakoimattomia myönteisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen aluepohjaiseen uudistamistyöhön. Vastaajien mukaan verkostotyön ennakoituna tuloksena saatiin käynnistettyä ja vahvistettua palvelujen järjestämisen ja tuotannon alueajattelua. Yhteisfoorumeissa ja eri toimijoiden vuoropuhelussa vahvistui näkemys tulkkipalvelusta palvelumuotona, jossa asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen on hyvin tärkeää. Puhevammaisten tulkkipalvelut saatiin keskusteluun ja mukaan kehittämistyöhön kenties voimakkaammin kuin alueilla oli osattu ennakoida.

Eri toimijoiden kiinnostus uusia mahdollisuuksia tuoviin toimintamuotoihin ja palvelurakenteisiin virisi alueverkostoissa. Verkostoilla oli keskinäistä yhteydenpitoa, muiden alueiden kehittämistyötä seurattiin ja saatiin virikkeitä oman alueen kehittämispöytäkirjoihin. Alueellinen verkostotyö tuotti innovaatioita, jotka liittyvät tuotantorakenteen kehittämiseen, ostajiosaamiseen lisäämiseen, tietoteknologian hyödyntämiseen, asiakkaiden osallisuuden vahvistamiseen ja lähipalveluverkkoihin alueellisen tuotantomallin osana, koulutussisältöjen kehittämiseen, jossain määrin myös työnjakoon ja erikoistumiseen.

Ainakin osin ennakoimatonta oli vastaajien mukaan tulkkipalvelun uudistustyön toisen aallon kehittämishankkeitten käyntiin saanti verkostoyhteistyön lähes välittömänä jatkona. Uusien hankkeiden tavoitteena on ollut mm. alueellisen tuotantorakenteen vahvistaminen, uuden teknologian ja teknologiaratkaisujen soveltaminen edelleen paremmin asiakkaiden ja kuntien tarpeita palvelevaksi.

Stakesin hankepalautekyselyssä osallistujien arviot VETURI-hankkeen hyödyllisyydestä olivat samansuuntaisia kuin puheenjohtajilta saadut vastaukset. Lähes kaikkien hankkeen hyötyjä kuvaavat väittämät sijoittuivat kyselyssä käytetyllä asteikolla 1 - 5 (5 oli myönteisin arvio) vähintään keskiarvolle 4. Palautteen mukaan hankkeen tuotoksia voidaan hyödyntää käytännössä hyvin taikka erittäin hyvin. Palvelun laatuun ja toimivuuteen hankkeen vaikuttavuus nähtiin hyvänä taikka erittäin hyvänä, samoin sen katsottiin parantavan sosiaalialan työn käytäntöjä/välineitä/edellytyksiä hyvin. Sen sijaan oman ammatillisen osaamisen taikka sosiaali- ja terveysalan johtamisen edellytyksien vahvistamisen hyödyt näyttäytyivät pienempiä kuin muut kysytyt hyödyt (Miikki 2006; liite 2, kuvat 1 - 9)

4.2 Palvelun kysynnän ja tarjonnan muutossuunnat

Tulkkipalvelun todellinen tarve ei välttämättä tule kuntien tietoon. Jos palvelua on ollut heikosti saatavilla, sitä ei haeta, koska palvelun saamisen vaikeudet turhauttavat. Myös palvelun käytön osaamisessa voi olla puutteita, nämä liittyvät harjaantumiseen ja luottamukseen. Palvelun saatavuuden parantuessa ja helpottuessa arvioidaan esilletulon lisääntyvän ja kysynnän kasvavan. Puheenjohtajilta kysyttiin hankkeen aikana alueella tapahtuneista eri vammaryhmien tulkkipalvelun kysynnän ja tarjonnan muutossuunnista.

4.2.1 Kysynnän muutokset

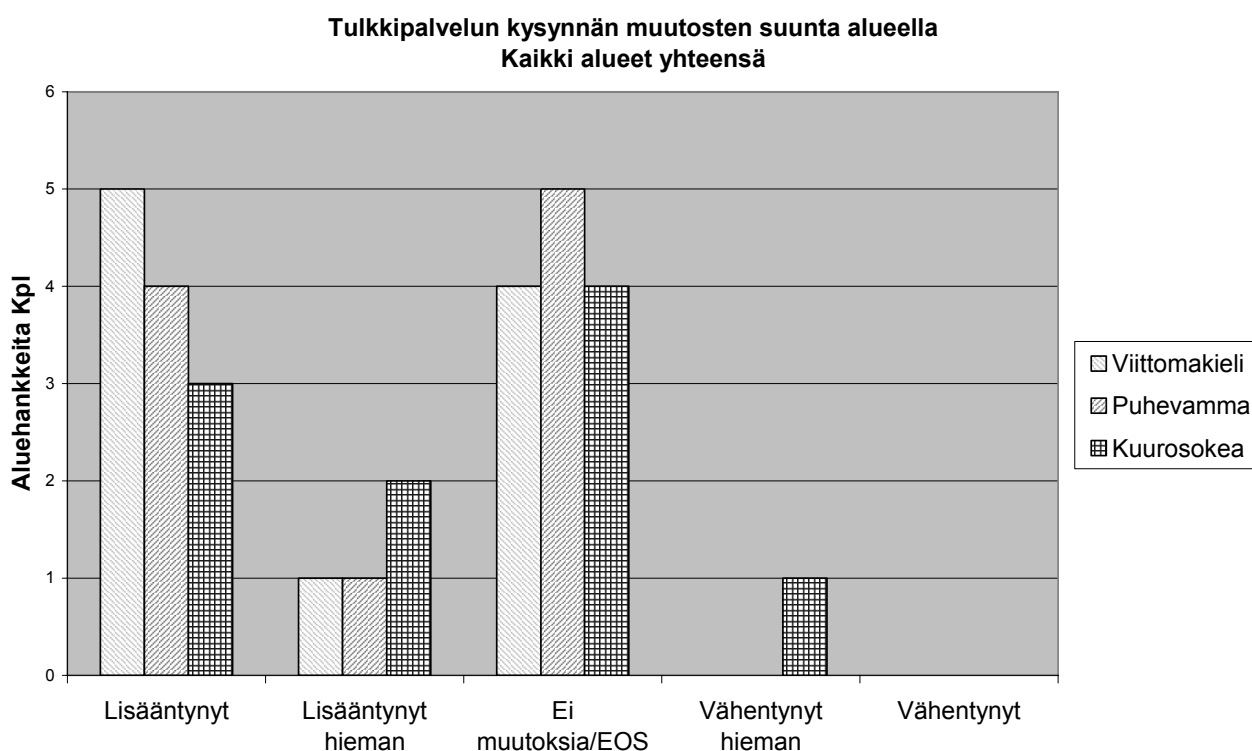
Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suhteen vastaajat jakautuvat kahteen ryhmään. Noin puolet vastaajista ilmoitti kysynnän lisääntyneen ja toinen puoli sen pysyneen ennallaan. Kah-tiajako on erityisen selvä viittomakielisten ja puhevammaisten tulkkipalvelujen osalta, kuurosokeiden palvelujen osalta kuva on jonkin verran moniulotteisempi (kuva 5).

Viittomakielisten tulkkipalvelujen kysyntä kasvoi selvästi viidellä alueella: Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Uudellamaalla, Lapissa ja jonkin verran Pohjois-Karjalassa. Keski-Suomessa ja Pohjois-Karjalasta mainittiin opiskelutulkkauksen kysynnän lisääntyneen. Neljällä alueella eli Keski-Suomessa, Etelä- samoin kuin Pohjois-Savossa, Uudellamaalla ja Vaasan alueella viittomakielisten tulkkipalvelujen kysynnässä ei tapahtunut muutoksia (liite 1, kuva 6).

Puhevammaisten tulkkipalvelun kysyntä kasvoi merkittävästi neljällä alueella eli Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Karjalassa, samoin jonkin verran Lapissa. Muilla alueilla kysyntä pysyi aiemmalla tasolla (liite 1, kuva 7). Puhevammaisten tulkkipalvelujen kasvu tapahtui pääsääntöisesti samoilla alueilla kuin viittomakielisen tulkkauksen kysynnän kasvu. Puhevammaisten tulkkipalvelun kysyntää pidettiin osin yllättävänä Pohjois-Karjalassa, jossa alueen palvelutarve oli arvioitu tunnetuksi. Kasvaneeseen kysyntään on ilmoituksen mukaan pystytty vastaamaan. Usealla alueella puhevammaisten tulkkipalvelun tarve oli vastaajien mukaan edelleen piilossa.

Kuulonäkövammaisten tulkkipalvelun kysyntä kasvoi Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Uudellamaalla ja Vaasan alueella. Pirkanmaalla, Kanta- ja Päijät-Hämeessä samoin kuin Uudellamaalla kasvu oli selvää, muualla maltillista. Neljällä alueella kysynnässä ei ollut muutoksia ja yhdellä alueella kysyntä vähentyi lievästi (liite 1, kuva 8). Kuulonäkövammaisten tulkkipalvelun kysynnän kasvu on ollut vähäisempää kuin muiden käyttäjäryhmien kohdalla. Yhtenä kysyntään vaikuttavana tekijänä tuotiin esille tietämättömyys tulkkipalveluista ja sen mahdollisuuksista sellaisten henkilöiden kohdalla, joiden ensisijainen vamma on näkövamma.

Kuva 5.

4.2.2 Tarjonnan muutokset

Puolet vastaajista ilmoitti tulkkipalvelun tarjonnan lisääntyneen ja noin puolet pysyneen ennallaan. Vähentymisestä oli myös havainto. Se koskee yhtä aluetta, jossa viittomakielisten tulkkipalvelujen tarjonta laski (kuva 9).

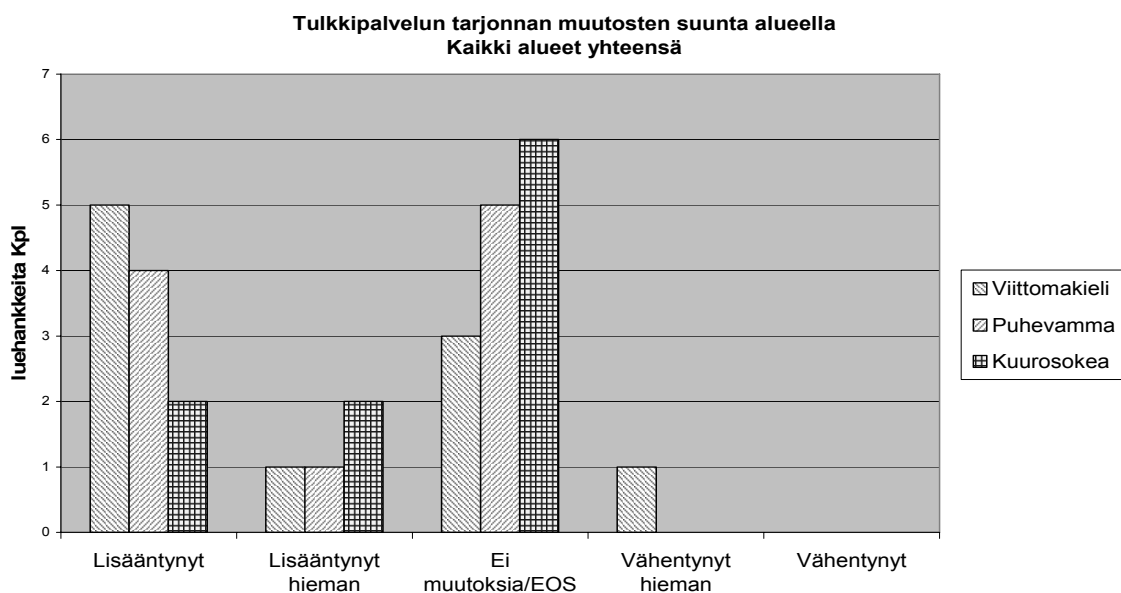
Viittomakielisten tulkkipalvelujen tarjonta kasvoi vastaajien mukaan selvästi Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois-Savossa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä sekä Lapissa ja jonkin verran Pohjois-Karjalassa. Tarjonta oli hieman aiempaa heikompaa Etelä-Savossa, ennallaan se pysyi Keski-Suomessa, Uudellamaalla ja Vaasan alueella. Erityisesti Uudellamaalla on ollut vaikeuksia kasvaneen kysynnän ja paikallaan polkevan tarjonnan kanssa. Kysyntä ylittää tarjonnan ja työntekijäpula on viimeisen vuoden aikana pahentunut. Kahdella alueella mainittiin erikseen opiskelutulkkauksen kasvuun vastaamisen olleen ongelmallista. Kanta- ja Päijät-Hämeessä tarjonnan paranemista selittää uusien tulkkiin tulo alueelle. Jotta viittomakielisen

tulkkipalvelun tarjonta voisi jatkossakin vastata kysyntään tarvitaan vastaajien mukaan lisää tulkkeja. Tulkkien tarvetta lisäävänä tekijänä Pohjois-Karjalassa mainittiin etätulkkauksen tarjoaminen myös muualle maahan (liite 1, kuva 10).

Puhevammaisten tulkkipalvelun tarjonta kasvoi Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä sekä Pohjois-Karjalassa ja jonkin verran Lapissa. Muilla alueilla tarjonnassa ei havaittu muutoksia (liite 1, kuva 11). Sitä mukaa kuin puhevammaisten tulkkipalvelun tarve kanavoituu kysynnäksi on vastaajien mielestä selvää, että myös puhevammaisten tulkkien tarve kasvaa.

Kuulonäkövammaisten tulkkipalvelun tarjonta ei kasvanut samoin kuin viittomakielisten ja puhevammaisten tulkkipalvelun tarjonta. Kasvua oli neljällä alueella kymmenestä eli Pirkanmaalla, Kanta- ja Päijät-Hämeessä samoin kuin Varsinais-Suomessa ja Vaasan alueella. Useimmilla alueilla muutosta ei tapahtunut, näin oli Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa, Uudellamaalla, Lapissa tai Pohjois-Karjalassa (liite 1, kuva 12). Viime mainitulla alueella palvelun tarjonta voitiin pitää ennallaan kysynnän laskusta huolimatta. Asiakasmäärän vähentyessä tarjottiin palveluja oman alueen ohella myös muualle Suomeen.

Kuva 9.

4.2.3 Kysynnän ja tarjonnan tasapainoinen kehittäminen

Eri käyttäjäryhmien tulkkipalvelun kysynnässä ja tarjonnassa tapahtui vastaajien mukaan muutoksia. Lähes poikkeuksetta muutokset tarkoittivat kysynnän, tarjonnan taikka molempien kasvua. Tulkkipalvelun kysyntä ja tarjonta liittyivät toisiinsa. Muutossuunnat näyttäytyvät pääsääntöisesti symmetrisinä siten, että tarjonnan kasvaessa kasvaa myös kysyntä. Vamma-ryhmittäin tarkasteltuna tarjonnan ja kysynnän keskinäisissä muutossuunnissa oli jonkin verran eroja.

Kysynnän ja tarjonnan tasapainon muutokset viittomakielisissä palveluissa

Viittomakielisissä tulkkipalveluissa kysyntä ja tarjonta lisääntyivät vastaajien mukaan selvästi Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä samoin kuin Lapissa. Tarjonnan ja vastaavasti kysynnän suunta oli nouseva myös Pohjois-Karjalassa. Sen sijaan Keski-Suomen ja Vaasan alueella kysyntä ja tarjonta olivat ennallaan taikka muutossuuntia ei tunnettu. Pohjois-Savossa tulkkipalvelujen tarjonta näytti hyvältä siten, että kaikkeen kysyntään voitiin vastata eli tarjonta oli lisääntynyt, kysyntä oli ennallaan. Etelä-Savossa kysyntä oli ennallaan, mutta tarjonta oli vähentynyt. Uudellamaalla kysyntä oli kasvanut, tarjonta pysytteli aiemmalla tasolla. Kahdella viimeksi mainitulla alueella tulkeista oli selvästi pulaa.

Kysynnän ja tarjonnan tasapainon muutokset puhevammaisten tulkkipalveluissa

Puhevammaisten tulkkipalvelun kysynnän ja vastaavasti tarjonnan kehitys näyttäytyi melko tasapainoisena. Molemmat olivat vastaajien mukaan kasvaneet selvästi Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä samoin kuin Pohjois-Karjalassa. Lapissa kasvua oli jonkin verran sekä tarjonnassa että kysynnässä. Näyttää siltä, että näillä alueilla tarjonta pystyi vastaamaan esille tulleeseen kysyntään. Sen sijaan Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa, Uudellamaalla taikka Vaasan alueella sekä kysyntä että tarjonta olivat aiemmalla tasolla. Kun lähtökohtana on ollut tieto siitä, että puhevammaisten tulkkipalveluissa merkittävä osa tarpeesta ei kanavoidu kysynnäksi, näyttäytyy tarjonnan riittävyys edelleen haasteellisena. Kysynnän muutokset ovat muotoutumassa tarjonnan muutosten suuntaisesti, saatavuuden vahvistumisen uskotaan näkyvän kysynnän kasvuna.

Kysynnän ja tarjonnan tasapainon muutokset kuulonäkövammaisten tulkkipalveluissa

Kuulonäkövammaisten tulkkipalveluiden kysyntä ja tarjonta ovat selvästi kasvaneet Pirkanmaalla samoin kuin Kanta- ja Päijät-Hämeen alueella. Tilanne on tasapainoisen tuntuinen. Varsinais-Suomessa kasvua on ollut jonkin verran sekä palvelun kysynnässä että tarjonnassa. Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa, Lapissa ja Vaasassa tilanne on sikäli tasapainoinen että kysyntä ja tarjonta ovat aiemmalla tasolla. Uudellamaalla kuulonäkövammaisten käyttämän tulkkipalvelun kysyntä on merkittävästi lisääntynyt, mutta tarjonta ei ole kasvanut kysynnän mukaisesti vaan on ennallaan. Pohjois-Karjalassa kuulonäkövammaisten tulkkipalvelun kysyntä näyttäisi vähentyneen, aiemman suuruisena pysynyt tarjonta riittää kattamaan kysynnän. Tarjonta on voitu pitää aiemmalla tasolla, koska palveluja myydään oman alueen ulkopuolelle.

Tulkkipalvelun asiakasmäärät ja niiden muutokset 2001 - 2005

Tulkkipalvelun eri vammaryhmien asiakasmäärä kasvoi aikavälillä 2001 - 2005 koko maassa yhteensä 3 216:sta 3 530:een eli 9,8 prosenttia. Kasvua tapahtui kahdessaatoista ja laskua seitsemässä maakunnassa. Kasvusta yli kolmannes tuli Uudenmaan osalle. Asiakasmäärän suurin prosentuaalinen kasvu vuodesta 2001 vuoteen 2005 oli Kainuun maakunnassa (87,2 %). Myös Pohjois-Savossa (49,6 %), Pohjois-Karjalassa (48,6 %) sekä Uudellamaalla (17,2 %) kasvu oli huomattava. Palvelut supistuiivat Ahvenanmaalla (-58,3 %), Keski-Pohjanmaalla (-19,4 %) ja Itä-Uudellamaalla (-14,3 %) (liite 6). Asiakkaiden absoluuttiset määrät ovat asukasluvultaan pienimmissä maakunnissa vähäisiä, vaihdellen 5 - 74 välillä (liite 6). Jo vähäisetkin muutokset suuntaan tai toiseen voivat tällöin näyttäytyä merkittävinä. Useassa tapauksessa kyseen on katsottava olevan satunnaismuutoksista.

Maakunnittain tarkasteltuna ja asukaslukuun suhteutettuna parhaiten tulkkipalveluja sai vuonna 2005 Varsinais-Suomen ja Pohjois-Karjalan maakunnissa, joissa 100 000 asukasta kohden oli 107,3 ja 96,2 asiakasta. Vähiten tulkkipalvelun asiakkaita oli Ahvenanmaan 18,7 (asiakasta/100 000 asukasta) ja Keski-Pohjanmaan 35,4 (asiakasta/100 000 asukasta) maakunnissa. Koko maan keskiarvo oli 67,2 asiakasta /100 000 asukasta. Maan keskiarvo ylittyi kahdeksassa ja alittui kahdessaatoista maakunnassa (liite 7).

Vastaajien mukaan tulkkipalvelun kysynnässä ja tarjonnassa eri vammaryhmien osalta oli havaittavissa alueellisia muutossuuntia. Näistä, niiden keskinäisestä symmetriasta taikka asiakasmäärien muutoksista ei vielä voida tehdä kovin pitkälle meneviä päätelmiä palvelun alueellisesta riittävydestä. Tarveselvitysten ja käyttäjäpalautteen (Roisko 2003; Köykkä 2003; Topo ym. 2000) mukaan erityisesti puhevammaisten tulkkipalvelujen tarve on ollut moninkertainen esille tulleeeseen kysyntään nähden. VETURI-hankkeen toiminta-alueilla tulkkipalvelun asiakkaiden kasvu oli yleisesti ottaen nouseva myös niillä alueilla, joilla saajamäärät olivat jo lähtökohtaisesti melko hyvät maan keskiarvoon verraten. Tämä tarkoittaisi mm. sitä, että palvelujen alueellinen kehittäminen onnistui purkamaan piilossa olevaa tarvetta kysynnäksi.

4.3 Uuden teknologian käyttöönotto

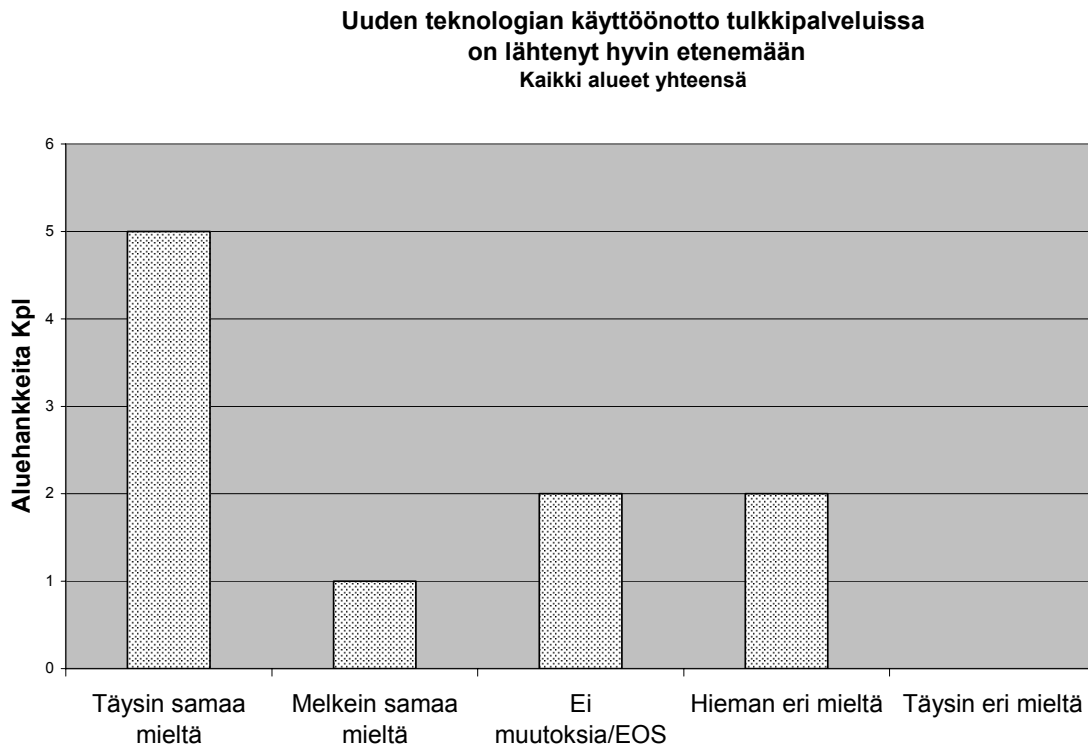
Käytännössä uusi teknologia tulkkipalveluissa tarkoittaa erilaisia etätulkkausratkaisuja. Niissä viittomakieltä ja puhuttua kieltä käyttävä henkilö ovat yhteydessä toisiinsa tulkin ja kuvapuhelimen välityksellä. Järjestelmään kuuluu yleensä tietokone, webbikamera ja internetyhteys. Internetissä on tarjolla useampiakin ilmaisohjelmia, joilla palvelu onnistuu. Yleensä etätulkkaus käytetään kuitenkin laadullisesti parempia, varta vasten liikkuvan kuvan siirtoon suunniteltuja ohjelmia. Lisäksi on olemassa myös erillisiä kuvapuhelimia. Toimiva etätulkkaus mahdollistaa palvelujen uudenlaisen järjestämisen. Eri tilanteisiin voidaan valita yksilöllisen tarpeen mukainen, parhaiten sopiva tulkkaustapa. Tulkkaustilanteessa asiakkaiden ja tulkin ei tarvitse enää olla samalla paikkakunnalla.

Uuden teknologian käyttöönotto tulkkipalveluissa eteni alueilla. Erot olivat kuitenkin suuret. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että teknologian hyödyntäminen palveluissa oli lähtenyt hyvin liikkeelle (kuva 13).

Selkeintä eteneminen oli Varsinais-Suomessa, Pohjois-Savossa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Pohjois-Karjalassa ja Vaasan alueella. Myös Lapissa teknologian käyttö lisääntyi. Noin kol-

mannes vastaajista on sitä mieltä, että teknologian käyttöönotto ei ole edistynyt taikka sen muutoksia ei tunnettu. Keski-Suomi ja Etelä-Savo ilmoittavat jopa taantuneensa tulkkipalvelun uuden teknologian käyttöönottajina (liite 1, kuva 14).

Kuva 13.

4.3.1 Teknologiaratkaisut palvelun monipuolistajina

Uuden teknologian käyttöönotto, erityisesti etätulkkauksen mahdollisuuksien hyödyntäminen on etenemässä pilottityöskentelystä kohti sähköisten palvelujen hyödyntämistä palvelujärjestelmän osana. Teknologian hyödyt ja mahdollisuudet tulkkauksen tukena on tunnistettu hyvin. Osassa alueista panostettiin aktiivisesti tulkkipalvelujen kehittämistyöhön uuden teknologian mahdollisuuksia hyödyntäen. Joillakin alueilla teknologiaa on jo ollut käytössä, lähtötilanne on saattanut olla varsin hyvä eikä muutoksia käyttöönoton suunnassa ole tapahtunut hankkeen aikana. Osassa alueita teknologian käyttöönotosta saatavilla olevia kokemuksia seurattiin aktiivisesti, tavoitteena oli soveltaa hyviksi havaittuja ratkaisuja omalla alueella.

Tietoteknologian käyttöönotossa erilaisten ohjelmien yhteensopivuus on yksi haasteellisista kysymyksistä. Yhteensopivuudessa tiedetään olevan puutteita. Yhdestä ohjelmasta ei ehkä voi olla yhteydessä toisen ohjelman käyttäjään, joten tulkkeskuksen ja asiakkaiden käyttämien järjestelmien yhteensopivuuden varmistaminen on teknologian käyttöönoton peruslähtökoh-
tia.

Monilla alueilla on VETURI-hankkeen päättymisen jälkeen otettu rohkeita askelia etätulkkausten kehittämiseksi. Pirkanmaalla on kartoitettu julkisten palveluiden mahdollisuutta käyttää etätulkkipalvelua yhtenä tulkkipalvelun muotona. Lisäksi on testattu yhteyksiä eri puolelle Suomea etätulkausta järjestävien tahojen kanssa. Uudellamaalla tulkkipalvelun hankintapiiri on ottanut laajasti käyttöön etätulkkausten. Myös uusia teknologioita avauksia on tulossa. Mm. Turun seudulla tutkitaan ja kehitetään mobiilia etätulkausta (mm. Soini 2005).

Etätulkkausten käyttöönottoon tähtäävä kehittämissyö on herättänyt mielenkiintoa myös maamme ulkopuolella. Etätulkausta palvelujärjestelmän osana esitettiin pohjoismaisen vammaisten telepalveluiden foorumin NFTH:n seminaarissa vuonna 2004 (Marjanen). Samoin Suomi on hiljattain raportoinut etätulkkausten sovellutusten näkymistä eurooppalaisen hankeyhteistyön tiedonkeruissa (Kemppainen ym. 2005; Networking Interpretation Services 2006).

4.4 Kuntien ja muiden alueellisten tulkkipalvelutoimijoiden yhteistyön muutokset aikavälillä 2002 - 2005

4.4.1 Kuntayhteistyö

VETURI-ryhmien puheenjohtajien näkemystä kysyttiin alueen kuntien ja tulkkipalvelu muiden keskeisten osapuolien yhteistyön muutoksista aikavälillä 2002 - 2005. Kysytty aika kattaa projektikauden ja sen päättymistä seuraavan runsaan vuoden ajan. Erikseen kysyttiin kuntien välisen ja erikseen kuntien sekä tulkkipalvelun kuuden keskeisen osapuolen yhteistyön muutosten suunnista. Kuusi keskeistä osapuolta olivat (i) palvelun tuottajat, joista erikseen (ii) freelance tuottajat, (iii) järjestöt, (iv) koulutuksen ja opetuksen edustajat, (v) sosiaalialan osaamiskeskukset ja (vi) uutta teknologiaa tarjoavat toimijat.

Kuntien välinen yhteistyö

Vastaajien mukaan ylikunnallinen tulkkipalveluyhteistyö on osin vahvistunut merkittävästi, osin haasteet ovat edelleen suuria. Yhteistyö vahvistui Pirkanmaalla, Pohjois-Savossa, Uudellamaalla ja Lapissa. Kuudella muulla alueella kuntien välisessä yhteistyössä ei tapahtunut muutoksia taikka niiden suunta ei ollut tiedossa (liite 1, kuva 16). Palvelun aluepohjaisen yhteistyön pitkäjänteisyys vahvistettiin Uudellamaalla kuntien ja alueellisen tuottajan välisin sopimuksin. Syksyllä 2005 alueellisia sopimuksia oli solmittu ja tulossa myös muilla alueilla, pisimmällä oltiin Pirkanmaalla. Kuntien keskinäisen yhteydenpidon välillisinä vahvistajina nähtiin alueelliset seminaarit ja koulutustilaisuudet, samoin kuin palveluntuottajien ja järjestöjen yhteistyön eteneminen.

Kuntien ja tulkkipalvelun tuottajien välinen yhteistyö

Alueen kuntien ja tulkkipalvelun muiden tuottajien välinen yhteistyö oli vastaajien mukaan selvästi kasvanut kysyttynä aikana. Yhteistyön kasvu oli merkittävää neljällä alueella, neljällä kasvua oli jonkin verran ja kahdella alueella muutoksia ei ollut näkyvissä taikka niitä ei tun-

nettu (kuva 15; liite 1, kuva 17). Kunnalla voi olla rooli paitsi palvelun järjestäjänä, myös sen tuottajana. Koska tulkkipalvelu on yksi niistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, joissa ostopalvelujen ja erityisesti yksityisiltä palvelujen tuottajilta ostettujen palvelujen osuus on merkittävä, ei tähän kysymykseen vastaaminen aina ollut vastaajien mukaan yksiselitteistä. Viittomakielisten palvelujen tuottamisessa Kanta- ja Päijät-Hämeen alueella mainittiin sovittun työnjaosta Lahden tulkkikeskuksen ja ympäristökuntien kesken. Alueella toteutetun yhteistyön raportoitiin toimivan, siihen ollaan tyytyväisiä. Kuntien ja freelance-tulkkiin yhteistyössä ei vastaajien mukaan tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kahdeksalla alueella tilanne ei aiemmasta muuttunut. Kahdella alueella kuntien freelance-tulkkiin kanssa tekemä yhteistyö kuitenkin vahvistui (kuva 15; liite 1, kuva 18).

Kuntien ja järjestöjen välinen yhteistyö

Asiakaslähtöisyys on palvelujen kehittämisessä keskeinen lähtökohta. Toimivat, laadukkaat palvelut eivät voi toteutua ilman, että asiakkaiden asiantuntemus saadaan nivottua palvelun suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tässä vammaisjärjestöjen osaaminen ja kokemus ovat keskeisiä voimavaroja. Kuntien ja tulkkipalvelun käyttäjiä edustavien vammaisjärjestöjen yhteistyön arvioitiin lisääntyneen merkittävästi aikavälillä 2002 - 2005. Kuusi vastaajaa kymmenestä kertoi alueen kuntien ja järjestöjen yhteistyön vahvistuneen jonkin verran ja yksi merkittävästi. Kolmella alueella yhteistyötilanne ei vastaajien mukaan ollut muuttunut (liite 1, kuva 19).

Kuntien, koulutuksen ja opetuksen välinen yhteistyö

Vastaajien mukaan kuntien sosiaalitoimen ja tulkkipalvelun koulutuksen ja opetuksen yhteistyö oli vahvistunut kysytyllä aikajaksolla kahdeksalla alueella kymmenestä, kolmella alueella merkittävästi. Kahdella alueella kuntien ja tulkkikoulutusta antavien korkeakoulujen tai oppilaitosten yhteistyön tilanne ei ollut aiemmasta muuttunut (kuva 15; liite 1, kuva 20).

Yhteistyön vahvistumisesta esimerkkinä mainittiin tulkkiopiskelijoiden harjoitusjaksot tulkkikeskuksessa. Samoin mainittiin Pohjois-Savon alueella Humanistisen ammattikorkeakoulun koordinoima Esteetön kommunikointi viittoen-hanke sekä viittomakielen opetukseen liittyvät selvitykset ja opettajien koulutus. Kanta- ja Päijät-Hämeen alueella yhteistyö vahvistui puhevammaisten tulkkipalvelukoulutuksen käynnistyttyä Lahdessa. Lahden tulkkikeskus toimii viittomakielisen tulkkikoulutuksen harjoittelupaikkana. Tärkeä eri toimijoiden yhteydenpitoa lisäävä tekijä on ollut puhevammaisten tulkkipalvelun erityisammattitutkinnon suorittamismahdollisuus oman alueen oppilaitoksessa. Hankeyhteistyönä toteutetut alueelliset opetus- ja tiedotustilaisuudet ovat vahvistaneet välillisesti kaikkien toimijoiden keskinäistä yhteydenpitoa.

Kuntien ja sosiaalialan osaamiskeskusten välinen yhteistyö

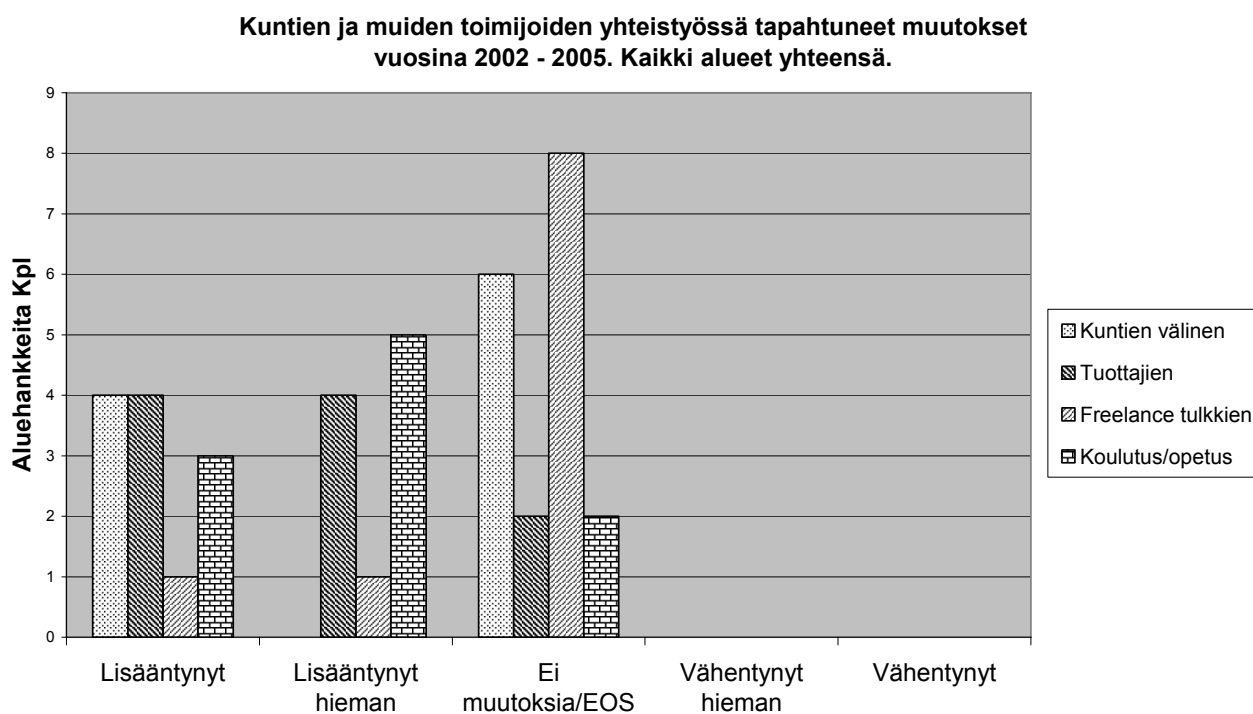
Sosiaalialan osaamiskeskustoiminta käynnistyi pysyvänä toimintana vuonna 2002, jolloin osaamiskeskustoimintaa koskeva lainsäädäntö tuli voimaan ja niille suunnattiin pysyvää valtionrahoitusta. Tulkkipalvelun kehittämissyhteistyö kuntien ja osaamiskeskusten kesken pääsi käyn-

tiin VETURI-hankkeen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Kahdeksalla alueella yhteistyö vahvistui kysytyllä aikavälillä. Kolmella alueella kuntien yhteistyö osaamiskeskusten kanssa lisääntyi merkittävästi, viidellä jonkin verran. Kahdella alueella yhteistyössä ei ollut muutoksia (liite 1, kuva 21). Tämä ei vielä kerro, millaisessa laajuudessa alueen kuntien ja osaamiskeskusten yhteistyötä toteutettiin tai oliko sitä ollenkaan, ainoastaan sen, että hankkeen aikana yhteistyössä ei ollut muutoksia.

Kuntien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden yhteistyö

Alueen kuntien ja teknologiatoimijoiden yhteistyö eteni kysyttynä aikana, ei kuitenkaan kaikilla alueilla. Puolet vastaajista arvioi yhteistyön lisääntyneen, puolet, ettei yhteistyön suunnassa tapahtunut muutoksia. Erityisen selvästi kuntien ja teknologiatuottajien yhteistyö vahvistui Lapissa. Yhteistyö vahvistui myös Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Pohjois-Karjalassa ja Vaasassa (liite 1, kuva 22). Kuntien ja teknologiatoimijoiden yhteistyön kasvu näyttyy hitaampana kuin uuden teknologian käyttöönoton eteneminen tulkkipalveluissa ylipäätään (liite 1, kuva 14). Tämän täytyy merkitä sitä, että kunnat ovat olleet omavaraisia etätulkkausteknologian käyttöönotossa.

Kuva 15.

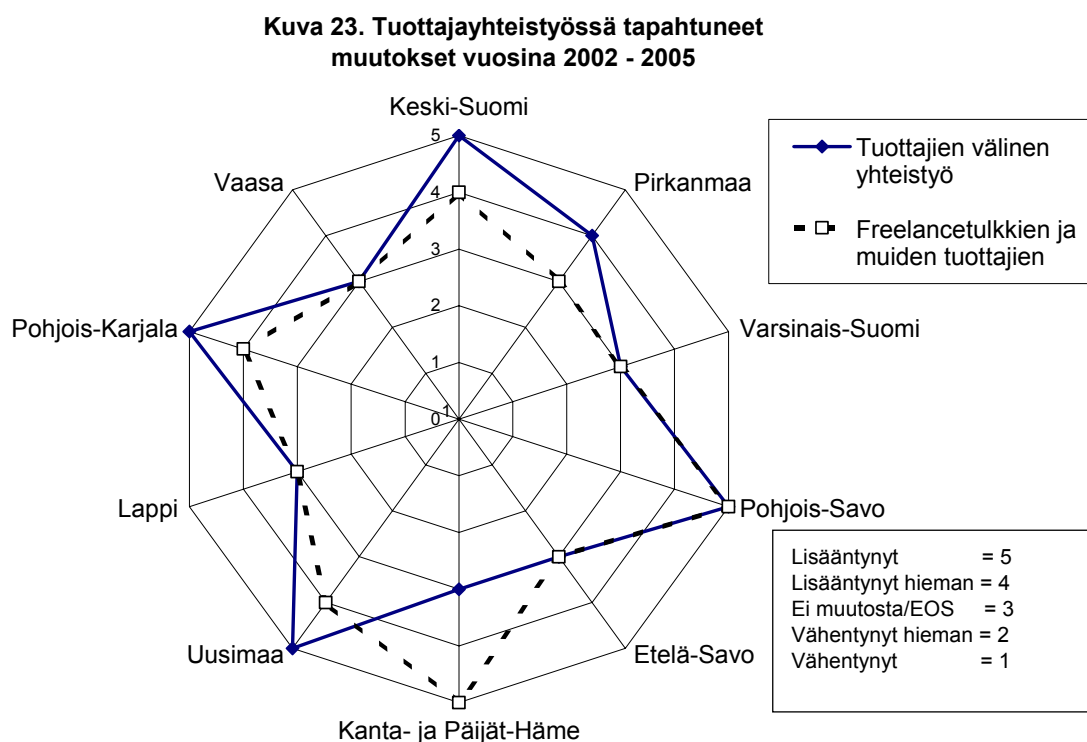

4.4.2 Tuottajayhteistyö

Alueellisten asiantuntijaryhmien puheenjohtajien näkemystä kysyttiin aikavälillä 2002 - 2005 tapahtuneesta (i) tulkkipalvelun alueellisten tuottajien ja (ii) freelance tuottajien yhteistyön kehittymisestä. Lisäksi kysyttiin (iii) tuottajien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden välisen yhteistyön kehittymisestä.

Tuottajien yhteistyössä tapahtui muutoksia, yhteistyö eteni viidellä alueella. Muilla alueilla muutoksia ei ollut taikka niiden suuntaa ei tunnettu (kuva 23). Alueet, joilla tuottajayhteistyö lisääntyi kysyttynä aikana olivat Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjois-Savo, Uusimaa ja Pohjois-Karjala (kuva 23; liite 1, kuva 24). Freelance- tulkkien ja muiden tuottajien yhteistyö lisääntyi Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa, Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Uudellamaalla ja Pohjois-Karjalassa. Muilla alueilla yhteistyössä ei ollut muutoksia, taikka niiden suuntaa ei tunnettu (kuva 23; liite 1, kuva 25).

Kuva 23.

Tuottajien yhteistyön muutoksista uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden kysyttiin puheenjohtajilta. Yhteistyö kasvoi Lapissa ja Pohjois-Karjalassa merkittävästi, jonkin verran Kanta- ja Päijät-Hämeessä ja Vaasan alueella. Yli puolessa alueista yhteistyö oli aiemmalla tasolla taikka sen muutossuunta ei ollut tunnettu (liite 1, kuva 26). Tuottajien yhteistyö uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden kanssa lisääntyi hitaammin kuin kuntien vastaava yhteistyö (liite 1, kuva 22).

4.4.3 Eri toimijoiden alueellinen yhteistoiminta on parantunut

Tulkkipalvelun järjestämisen, tarjonnan ja osaamisen vakautta on vaikea taata vain paikallisin ratkaisuin. Toimivan, asiakaslähtöisen tulkkipalvelun kehittäminen vaatii keskeisten alueellisten asiantuntijoiden vuoropuhelua ja yhteisiä ponnistuksia. Organisaatio- ja sektorirajoja ylittävä verkostoyhteistyö käynnisti yhteistoiminnan muutoksia. Muutokset tapahtuivat eri alueilla jonkin verran eri tavoin ja eri tahdissa. Joillakin alueilla lähes kaikkien osapuolten keskinäinen yhteistyö eteni. Osassa alueita joidenkin osapuolien keskinäinen yhteistyö eteni, muiden kanssa yhteistoiminta oli aiemmin vakiintuneella tasolla. Kyse oli yhteistoiminnan muutossuunnista, ne eivät vielä riitä kertomaan, millainen yhteistyötilanne oli. Vastausten mukaan muutokset kuitenkin tarkoittivat kaikilla alueilla yhteistoiminnan lisääntymistä.

Alueellisten tuottajien yhteistyö eteni osin hyvin, osin muutossuuntia ei ollut nähtävissä eli yhteistyö oli aiemman tasoista. Freelance-tulkkiin mukaan saanti alueellisesti koordinoituun tuottajayhteistyöhön liikahti monilla alueilla jonkin verran eteenpäin. Kun tiedetään, että tulkkiin alueellinen saatavuus on ollut epätasaista ja ammatissa pysyminen monasti lyhytaikaista, on freelance-tulkkiin työpanos ja ammattitaito tärkeä saada mahdollisimman hyvin tulkkipalvelujärjestelmän käyttöön. Freelance-tulkkiin toimivasta yhteistyöstä tuottajaorganisaatioiden samoin kuin kuntien kanssa on saatu myönteisiä kokemuksia. Niiden hyödyntäminen jatkossa on mahdollista muillakin alueilla.

Heikoimmin verkostoyhteistyössä pääsi etenemään kuntien keskinäinen yhteistoiminta. Ylikunnallisen yhteistyön hyötyjen tunnistaminen ja käyttöönotto on merkittävä haaste tulkkipalvelujen kehittämistyölle. Jo aiemmin on ollut tiedossa, että kunnat hyödynsivät toistensa kokemuksia ja asiantuntemusta vammaispalveluissa vain jossain määrin ja yleensä satunnaisesti. Osassa alueita muutokset tulkkipalvelun ylikunnallisen yhteistyön vahvistumisessa näyttäytyvät kuitenkin merkittävänä. Kunnilla on keskeinen asema uuden teknologian käyttöönottajina sosiaali- ja terveyspalveluissa. Iahduttavaa onkin, että kunnissa teknologiyhteistyön eteneminen on ollut ripeää muihin tuottajaorganisaatioihin verrattuna. Yhteistyön vahvistuminen eri hallinnon alojen välillä on erityisen myönteinen asia. Merkittävä muutos näyttää tapahtuneen kuntien yhteistyössä koulutus-, opetus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa. Kuntien ja tulkkipalvelun käyttäjiä edustavien keskeisten järjestöjen yhteistyö eteni aluefoorumien mahdollistamana. Järjestöjen vammaispalveluiden vahva asiantuntemus, osaaminen ja kokemus on maassamme aina tunnustettu, mutta palvelurakenteita kehitettäessä ne ovat uudempia osapuolia.

Kyselyaineiston mukaan asiantuntijaverkostoissa on myös voitu oppia muiden alueiden kokemuksista. Eri alueryhmät tai niiden edustajat ovat tutustuneet toisten alueiden tulkkipalvelun lähtökohtatilanteeseen, kehittämistyöhön ja sen tuloksiin. Uusia kehittämishankkeita valmisteltaessa tiedon- ja kokemustenvaihto, virikkeiden saanti ovat olleet tärkeässä asemassa. Aluehankkeiden tulosten siirrettävyyden ja mallintamisen edellytysten vahvistamiseen pyrittiin yhteisen www-sivuston, tapaamisten ja seminaarien avulla. Vastausten mukaan verkostojen keskinäinen yhteistyö käynnistyi hankkeen aikana ja vahvistui edelleen hankekautta seuraavan vuoden aikana.

4.5 Tulkkipalvelun tulevaisuuden näkymät 2005 ja sen jälkeen

Sosiaalialan tulevaisuudesta annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti sosiaalipalveluiden keskeiset kehittämisen kohteet ovat palvelujen saamisen ja laadun turvaaminen sekä palvelujen asiakaslähtöisyyden parantaminen (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2003). Kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen mukaisesti tämä edellyttää panostusta uusiin palvelukonsepteihin, niiden kokeiluun ja käyttöönottoon. Samoin tiedetään tarvittavan rakenteellisia muutoksia. Nykyisten palvelukonseptien ongelmina mainitaan työnjaon ja yhteistyön kysymykset, henkilöstön osaamisen tason säilyttäminen ja kehittäminen ja palveluiden tehokkuus ja vaikuttavuus. Tämän todetaan edellyttävän palvelujärjestelmältä kykyä joustavaan mukautumiseen, innovatiivisuutta ja verkostomaista työskentelyotetta (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2003).

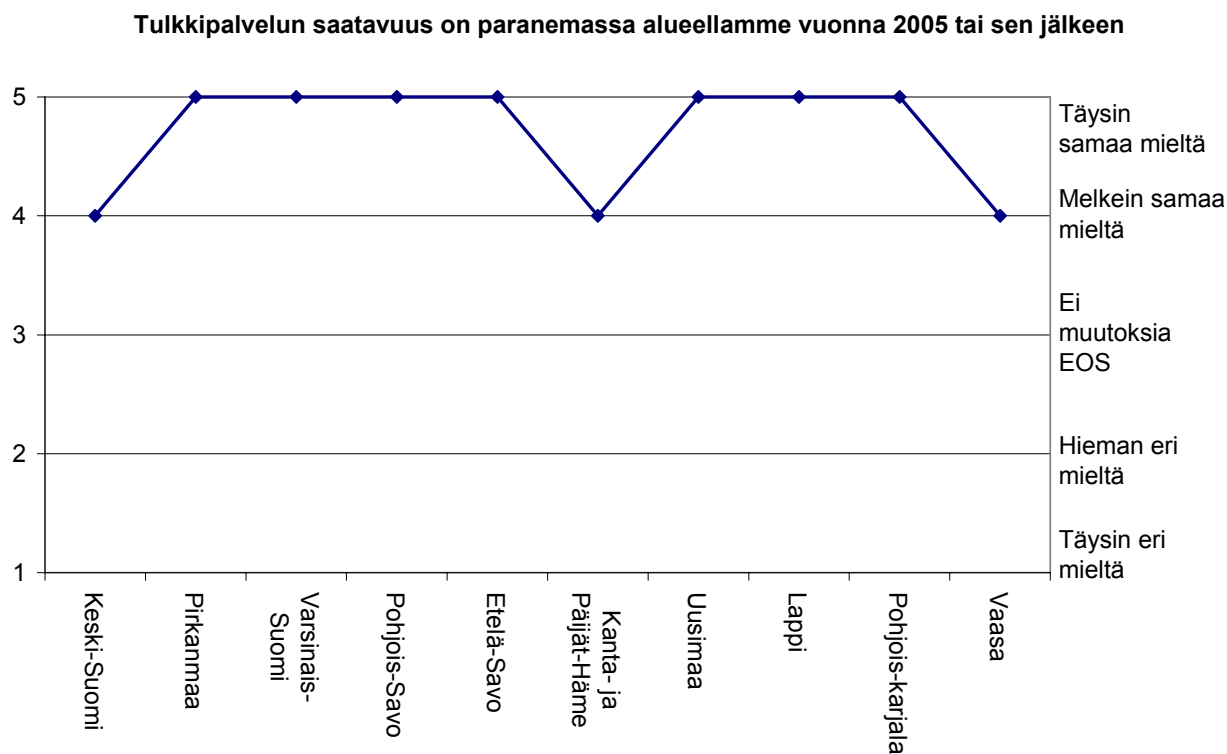
Alueellisten VETURI-ryhmien puheenjohtajilta kysyttiin tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun tulevaisuuden näkymistä kyselyn ajankohtana vuonna 2005 ja sen jälkeisenä aikana.

4.5.1 Saatavuus

Palvelun saatavuuden paranemiseen uskottiin kaikilla kyselyyn vastanneilla VETURI-alueilla. Erityisen myönteisenä tilanne näyttäytyi Pirkanmaalla, Varsinais-Suomessa, Pohjois- ja Etelä-Savossa, Uudellamaalla, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa. Myös Kanta- ja Päjäät-Hämeessä samoin kuin Vaasan alueella saatavuuden tulevaisuuden näkymät todettiin hyviksi (kuva 30 ja liite 1, kuva 29).

Merkittäviä tulevaisuudenuskon vahvistajia olivat alueilla käynnistyneet tulkkipalvelun toisen aallon kehittämishankkeet, joita toteutetaan yhteisrahoitteisesti joko valtionavustusten, Raha-automaattiyhdistyksen taikka teknologian kehittämisrahojen tukemina. Erikseen mainittiin Pirkanmaan, Kuopion alueen, Lapin, Uudenmaan, Hämeen Kahvakeskuksen ja järjestöjen tulkkipalvelun monipuoliset kehittämishankkeet. Alueilla eri toimijoiden yhteistyönä valmistavina olevat koulutus-, tiedotus- ja tarveselvityshankkeet nimettiin myönteisen kehityskulun vahvistajina. Saatavuuden paranemisen edellytyksinä nimettiin myös viittomakielen tulkin samoin kuin puhevammaisten tulkin erityisammattitutkinto. Ne nähtiin vetovoimaisina ja kehittyvinä ammattitutkintoina.

Kuva 30.

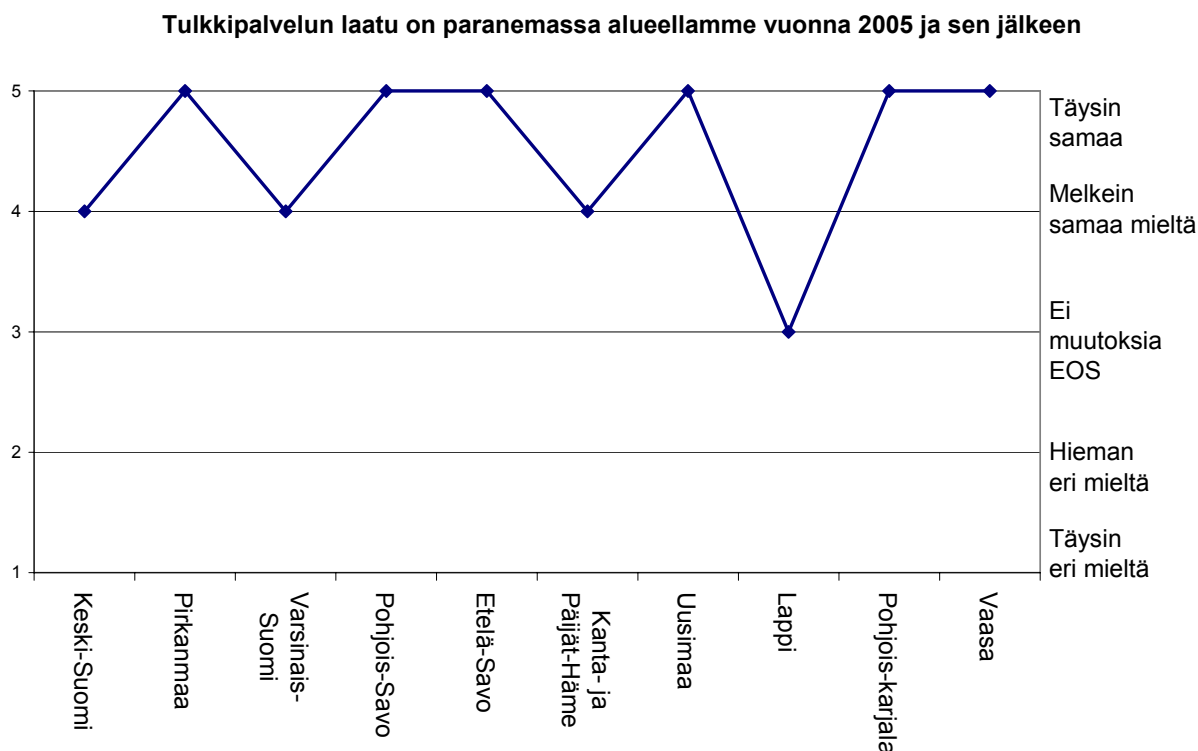

4.5.2 Laatu

Tulkkipalvelun laadun edellytysten paranemista ennakoi yhdeksän kymmenestä alueryhmän puheenjohtajasta. Selvää paranemista odotettiin Pirkanmaalla, Pohjois- ja Etelä-Savossa, Uudellamaalla, Pohjois-Karjalassa ja Vaasan alueella. Myös Keski-Suomessa ja Varsinais-Suomessa palvelun laadun paranemiseen uskottiin, Lapissa laadun arvioitiin pysyvän nykyisellään (kuva 32 ja liite 1, kuva 31).

Palvelun laadun samoin kuin saatavuudenkin paranemisen takeena mainittiin käynnistetyt ja suunnitteilla olevat alueelliset kehittämishankkeet. Puhevammaisten tulkkipalvelun laadun paranemisenäkymät mainittiin erikseen. Palvelujen laatua vahvistavina toimijoina mainittiin alalle tulleet uudet tuottajat, joiden tavoitteena on kuntien kanssa tehtävän yhteistyön vahvistaminen. Puhevammaisten tulkin erityisammattitutkinto ja sen myötä vahvistuva tulkkien ammattitaito nähtiin palvelun laadun varmistajana. Tärkeänä mainittiin vireillä ollut erityisammattitutkinnon edelleen kehittäminen, ammattitaitovaatimusten tarkistaminen ja uudistaminen. Viittomakielen tulkkien koulutuksen edelleen kehittyminen vahvistaa uskoa palvelun laadun jatkuvaan kehittämiseen.

Kuva 32.

4.5.3 Alueellisten VETURI-ryhmien työn jatkuminen

Kaikki vastanneet kymmenen alueellista asiantuntijaryhmää jatkoivat toimintaansa kyselyn ajankohtana vuonna 2005. Vastaajien yhteinen näkemys oli, että alueelliset asiantuntijaverkostot halutaan pitää toimintakuntoisina. Osassa alueista verkostoa on vahvistettu: puhevammaisten tulkkipalveluja kehitetään alueellisissa asiantuntiryhmissä, jotka ovat aloittaneet työnsä projektikauden jälkeen. Osa alueryhmistä jatkoi yhteistyötään ns. matalalla profiililla.

Vuonna 2005 toimintaa jatkettiin kaikilla kuudella kysytyllä toiminta-alueella eli alueellisten kehittämis- ja tutkimushankkeiden tukiryhminä, koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestäjinä, asiantuntija- ja työkokouksissa tapahtuvana asiantuntija- ja vaikuttajatyönä, asiantuntijatuen alueellisena resurssiryhmänä (kuva 33). Vahvimpana yhteistoiminnan alueena näyttäytyi koulutus. Koulutushankkeita oli käynnistetty tai suunnitteilla kahdeksalla alueella. Koulutusta toteutettiin yhteistyönä alan oppilaitoksen ja järjestöjen kanssa. Myös jatkokoulutuksen kehittämiseen osallistuttiin, yhteistyötä on ollut mm. puhevammaisten tulkin erityisammattitutkinnon kehittämistyössä.

Kuudella alueella oli käynnistetty tai suunnitteilla tulkkipalvelun tutkimus- tai kehityshankkeita. Erikseen mainittiin viittomien perheopetuksen www-sivut, KOTA-hanke Lapissa, Pirkanmaan tulkkipalveluiden kehittämishanke ja Kuopion kaupungin tulkkipalveluprojekti.

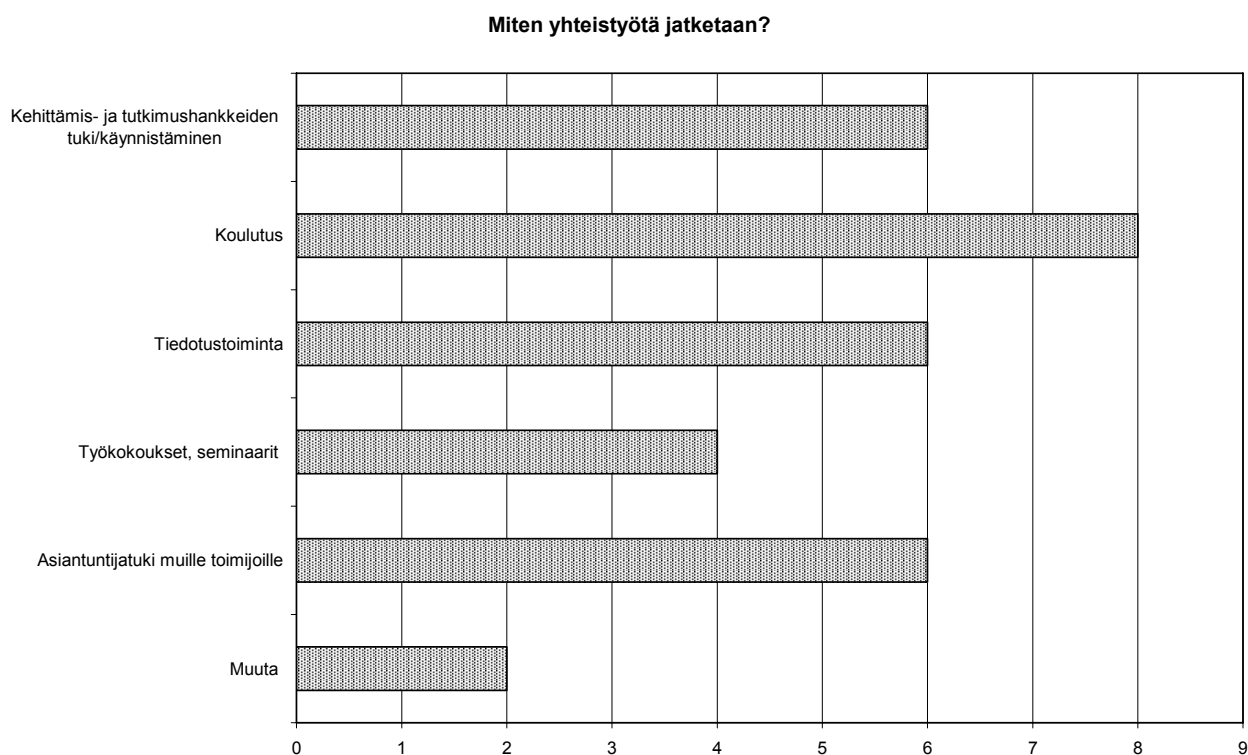
Kuudella alueella jatkettiin tiedotusyhteistyötä. Tiedottamisessa käytetään www-sivuja sekä perinteisempiä tapoja. Suunnitteilla oli esitteitä, seminaareja, messuja ja lehdistötiedottamista. Tiedottamisen kohderyhmät olivat moninaisia: alueen kunnat, käyttäjät, heidän perheensä ja

läheisensä, tulkit jne. Tulkkipalvelun työkokouksia ja seminaareja aikoi järjestää neljä aluetta.

Suunnitteilla oli myös konsultointi- ja asiantuntijatukitoimintaa, jota tarjotaan mm. kunnille.

Kuva 33.

4.5.4 Alueyhteistyö on avainasemassa

Kansallinen, alueellisina hankkeina toteutettu VETURI-verkostohanke nosti vaikeavammaisten henkilöiden tulkkipalvelun monitoimijaisen aluetyön kohteeksi. Asiantuntijoiden verkostoituminen tarjosi rakenteen ja mahdollisuuden tulkkipalvelun laaja-alaiseen ja pitkäjänteiseen kehittämistyöhön.

Tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun tulevaisuuden näkymät olivat kyselyn ajankohtana kessällä ja alkusyksystä 2005 lupaavat. Projektin kaikkia tuloksia hyödynnettiin alueilla: osa niistä oli saatu vakiinnutettua palvelujärjestelmään, osa oli jatkotyöskentelyssä sosiaalialan kehittämissuunnitelmaa toimeenpantaessa, osaa kehitettiin muiden rahoituskanavien mahdollistamana. Tulevaisuuden uskon sinetteinä olivat jo käynnistyneiden alueellisten hankkeiden ohella suunnitteilla olevat kehittämissuunnitelmat, alueellisesti verkottunut ja organisoitunut asiantuntijaresurssi sekä tulkkien korkeatasoinen koulutus.

Tulkkipalvelun kehittämistyön alueelliset lähtökohdat vuonna 2001 samoin kuin alueilla käynnistetyn työskentelyn painopisteet ja toimintalinjaukset poikkesivat toisistaan. VETURI

tarjosi alueen tulkkipalvelun asiantuntijoille ensimmäisen ammatillisesti ja organisatorisesti laajapohjaisen kehittämisfoorumin. Vuonna 2005 yhteistyötä jatkettiin alhaalta ylös -periaatteen mukaisena toimintana. Aluetoimijoiden yhteistyön kirjo oli laaja, sitä oli kaikilla kysytyillä toiminta-alueilla. Painopiste oli koulutuksessa sekä kehittämis- ja tutkimushankkeissa. Uusia kehittämishankkeita oli käynnistetty, myös hankesuunnittelua jatkettiin. Työsuunnitelmiin sisältyi lisäksi tiedotustoimintaa, työkokouksia, seminaareja ja asiantuntijatuen antamista tulkkipalvelun eri toimijoille.

Vammaisten tulkkipalvelun kehittämistyön pitkäjänteisyydelle merkittävän mahdollisuuden on tarjonnut vuosina 2003 - 2007 kuntien ja kuntayhtymien haettavissa oleva hankevaltionavustus samoin kuin muiden rahoituslähteiden mahdollistama palvelujen alueellinen kehittäminen. Hankevaltionavustuksen myötä toteutetaan parhaillaan neljää tulkkipalvelun alueellista kehittämishanketta.

5 Johtopäätökset ja kehittämissuosituks

Suomessa on tällä hetkellä 431 kuntaa, jotka vastaavat tulkkipalvelujen järjestämisestä ja osin myös tuottamisesta. Palvelujen äärimmäisen hajauttamisen ongelmille, jotka korostuvat väestön ikärakenteen nopeasti muuttuessa, palvelujen kysynnän ja kuntien menopaineiden kasvessa, on pyritty löytämään korjaavia toimenpiteitä. Sosiaalialalla uudistustyötä ohjaava keskeinen instrumentti on sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelma (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003). Toimintaympäristön muutoksiin vastaamisen tiedetään edellyttävän merkittäviä rakenteellisia ja toiminnallisia uudistuksia, jotta palvelujen saatavuus, laatu ja riittävän vahva taloudellinen perusta voidaan turvata tulevaisuudessa.

Kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelujen modernisaatiota on 2000-luvulla tuotettu useilla kehittämishankkeilla, toimijoiden verkostoitumisella, uusilla tietoverkoilla, opetusta ja koulutusta kehittämällä ja perustamalla kokonaan uusi puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto. Viimeiset vuodet näyttäytyvät tulkkipalvelujen kehittämistyön kultakautena. Palvelujen laadun, palvelutietoisuuden ja saatavuuden parantamista on tavoiteltu tulkkikeskusten tiivistyvän yhteistyön, puhevammajärjestöjen säännöllisten asiantuntijatapaamisten, kuurossokeusalan valtakunnallisten seminaarien, järjestöjen tulkkipalvelujen ammatillista osaamista, uusia toimintatapoja ja tietoisuutta lisäävien hankkeiden ja tietoverkkojen, yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen tutkimustyön ja kehittämishankkeiden avulla. Useat näistä hankkeista ja verkostoista ovat tehneet yhteistyötä, eri hankkeilla on myös yhteisiä toimijoita. Voimakkaita tulkkipalvelujen alueellisia kehittäjiä ovat parhaillaan Tampereen ja Kuopion kaupunkien samoin kuin Uudenmaan ja Kolpeneen erityishuoltopiirin (Lappi) kuntayhtymien koordinoimat aluehankkeet. Uusia alueellisia kehittämishankkeita on valmisteilla.

Tässä selvityksessä painopiste haluttiin asettaa selkeästi VETURI-työskentelyn aikaansaamiin muutoksiin. Arvioinnin kohteena olivat monitoimijaisen verkostohankkeen vaikutukset vammaisten tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun edellytysten kehittämiseen aluetasolla.

Kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelu uusille urille

Erityispalvelujen toteuttaminen ja organisointi alue- ja seutuyhteistyön keinoin on viime vuosina ollut sosiaalipalvelujen ajankohtaisimpia kysymyksiä. Kunta- ja palvelurakenteen uudis-

tamistyö haastaa eri toimijat pohtimaan uusia tapoja palvelujen järjestämiseksi ja tuottamiseksi. Alueellisen verkostotyön piirtämä kuva vammaisten tulkkipalvelun modernisaatiosta ja tulevaisuuden näkymistä on moniaineksinen.

VETURI oli valtakunnallinen hanke, joka toteutettiin alueellisina hankkeina. Se onnistui nostamaan näkökulman yksittäistä kuntaa laajemmalle tasolle. Merkittävää on, että alueellinen osaaminen ja tieto saatiin koordinoitua uudistustyön käyttöön. Alueellisen tahtotilan muodostamiselle verkostohanke tarjosi tarpeelliset foorumit. Tulkkipalvelun kehittäminen ymmärtää nyt aiempaa paremmin kokonaisuutena, jossa eri toimijoiden perusorientaatioiden vuorovaikutuksellisuus on uudistusten keskeinen elementti. Erityisesti puhevammaisten tulkkipalvelun haasteet on yhteistyön myötä saatu kunnissa paremmin esille. Asiakkaiden ja heitä edustavien järjestöjen osallisuus palvelun laadun, mutta myös organisoinnin kehittämisen osapuolina on vahvistunut. Monitoimijaisen verkostoyhteistyön tarpeen kiteytti hankkeen käynnistyessä Lapin VETURI-ryhmä: "Kellään ei enää ole varaa toimia yksin. Yhteistyö on välttämätöntä".

Tulkkipalvelun alueelliset asiantuntijaverkostot kehittivät palvelujen laadun ja saatavuuden edellytyksiä valtakunnallisten tavoitteiden mukaisesti. Kyselyaineiston mukaan pääviesti on, että vammaispalvelun yhden keskeisen palvelun alueellistamisessa päästiin selvästi eteenpäin vuosien 2002 - 2005 välisenä aikana. VETURI-hanke käynnisti merkittäviä alhaalta ylöspäin suuntautuneita muutosprosesseja. Palveluntuotannon aluepohjainen organisointi eteni. Alueellisen tuottajapoolin yhteistoiminta käynnistyi taikka vahvistui. Kehittämistyö jatkuu edelleen. Hankkeen päättymisen jälkeen on solmittu tuotantosopimuksia alueellisten tuottajien ja kuntien kesken. Tulkkipalvelun uusia rakenteita ovat kuntien yhteinen hankintapiiri ja alueellisia tuottajia yhdistävät palvelun välitysorganisaatiot. Tulkkipalvelukentälle on tullut myös uusia tuottajia, tulkkikeskuksia ja osuuskuntia. Tuottajien kilpailutusprosessin myötä joillakin alueilla freelance-tulkit ovat perustaneet tulkkipalvelun yksityisiä toiminimiä ja näin hakeutumassa mukaan alueelliseen tuottajayhteistyöhön.

Uudistuvien rakenteiden myötä kunnat voivat vahvistaa palvelujen tuotantovarmuuttaan sitomatta uusia voimavaroja taikka heikentämättä palvelujen suunnittelumahdollisuuksiaan. Edellytyksiä tulkkipalvelun erityisosaamisen paremmalle hyödyntämiselle ja kartuttamiselle on avautumassa kuntien ostajaosaamisen vahvistumisen myötä. Asiakkaille palvelut voidaan edelleen tuottaa myös lähipalveluina ja siten, että tulkki on paikanpäällä. Toimivien tulkkipalvelujen edellytyksenä tämä lähtökohta on tärkeä.

Rakenteiden ja työmuotojen uudistukset vaativat monia elementtejä onnistuakseen. Interventio sellaisenaan ei riitä tuomaan tavoiteltua muutosta. Valtion kuntiin kohdistuvan informaatio-ohjauksen vaikuttavuutta on hiljattain selvitetty (Stenvall & Syväjärvi 2006). Selvityksessä viitataan de Wootin (1996) tulkintaan onnistuneista muutoksista, joissa tulee toteutua neljä asiaa. Keskeistä on muutospaineiden, selkeän yhteisen vision, muutospäätöiden ja toteuttamiskelpoisten hankkeiden olemassaolo. Muutospaineilla ymmärretään syitä, joiden takia jokin muutos tehdään. Jos syyt puuttuvat, seurauksena on sisällyksetön muutos. Selkeä ja yhteinen visio heijastaa puolestaan kokonaisnäkemystä kohteena olevasta muutoksesta ja sen suunnasta. Muutoin tehtävä muutos on päämäärätön ja yrityksenä hajautunut. Muutospäätöteetti tarkoittaa toimijoiden kykyä toteuttaa kulloinkin kohteena olevaa asiaa. Jos muutospäätöteetti puuttuu, tuloksena on turhautuminen ja ahdistuminen. Näiden puuttuminen johtaa sattumanvaraisiin yrityksiin.

VETURIn merkitys tulkkipalvelun tulevaisuuden uskon vahvistajana nousee puheenjohtajilta saadussa palautteessa voimakkaana esille. Tuloksia tarkasteltaessa keskeiset onnistumisen

elementit ovat täyttyneet ainakin kohtuullisesti. Arvokasta on, että tässä hankkeessa asiantuntijaverkostot osoittautuivat projektikautta pitkäikäisemmiksi. Ne ovat alueellista pääomaa. Niille on tyypillistä samanaikaisesti toteutuva eri toimijoiden ja intressiryhmien itsenäisyys, keskinäinen vaihto ja uusien kollektiivisten mahdollisuuksien luominen. Tulkkipalvelun eri osapuolien yhteistoiminta jatkuu uusissa muodoissa vahvistuvana kumppanuutena.

Mitä tulkkipalvelujen parempi kehittäminen ja organisointi voisi olla?

Vaikeavammaisten tulkkipalvelun kehittäminen on edelleen ajankohtainen toimintakokonaisuus. Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmassa 2003 - 2007 tulkkipalvelu on mainittu toisena niistä vammaispalveluista, joiden kehittämiseen on erikseen sitouduttu. Sosiaali- ja terveystieteiden vuoteen 2015 ulottuvan strategian (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006) ja tulevaisuudenkatsauksen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006) mukaisesti vammaispalvelujen kehittämisen painopiste on asetettu henkilökohtaisen avun ja tulkkipalvelujen laajentamiseen. Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelman mukaan vammaispalvelut tuotetaan riittävän suurella väestöpohjalla ja turvataan toimivat seudulliset yhteistyö- ja työnjakomallit (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003). Erityisosaamista vaativat palvelut, joiden käyttäjämäärät eivät kunnissa ole suuria, pyritään näin yhä selkeämmin turvaamaan ja toteuttamaan alueellisena, seudullisena, jopa valtakunnallisena yhteistyönä. Tulkkipalvelujen ajanmukaistamistyössä tarvitaan monipuolista keinovalikoimaa.

Palvelurakenteen uudistaminen

Vuonna 2005 tulkkipalvelun asiakkaita oli 3 530 henkilöä eli 0,07 % maamme väestöstä (Kuntien toimintatilasto, Sotkanet 2006). Tulkkipalvelun kysyntä ja tarjonta ovat kehittymässä tasapainoisempaan suuntaan, mutta eivät ole tasapainossa. Potentiaalisten tulkkipalvelun tarvitsijoiden määrä on arvioitavissa moninkertaiseksi nykyiseen saajamäärään nähden (Rautavaara 2003). Piilossa oleva tarve on kanavoitumassa kysynnäksi voimakkaimmin puhevammaisten tulkkipalveluissa. Viimeaikaisten selvitysten mukaan puhevammaisten osuus tulkkipalvelun saajista on noin 8 % (Kumpulainen 2003; Köykkä 2003) kun aiemmin määräksi on arvioitu noin 1 %. Kysyntään tuovat edelleen määrällisiä nousupaineita ja laatuvaatimuksia väestön ikääntyminen, osallisuuden, syrjimättömyyden ja maamme perusoikeuksien toteutuminen.

Kunnat ostavat valtaosan järjestämistään vammaisten tulkkipalveluista ostopalveluina (Kauppinen & Niskanen 2003 ja 2005). Vuonna 2000 kunnat tuottivat palveluista 14,7 %, ostivat muilta kunnilta ja kuntayhtymiltä 2,6 % ja muilta tuottajilta 82,7 % (Kuntien toimintatilasto, Sotka-tietokanta 2001). Uudempiä tilastoja ei ole käytettävissä, mutta jo tuolloin suuntana oli kuntien oman tuotannon korvautuminen enenevässä määrin ostopalveluilla. Tuottajista osa on paikallisia, osa seudullisia taikka laajempaa toimintaa harjoittavia. Tulevaisuudessa palvelun järjestäjien yhteistyökumppaneina ovat yhä useammin alueelliset palveluntuottajat, jotka tarjoavat palveluita kuntaa laajemmalle alueelle, jopa valtakunnallisesti. Tulkkipalveluissa ei yleensä ole ollut voimakasta kilpailutilannetta. Merkittäviä muutoksia kilpailutilanteen kiristymisessä ei lähivuosina ole nähtävissä. Tuotantorakenteen monipuolistuminen jatkunee. Viitotomakielialan valtakunnallinen työosuuskunta käynnisti toimintansa 1999, merkkejä kiinnostuksen kasvusta puhevammaisten palveluja tuottaviin osuuskuntiin on myös nähtävissä (Laurinkari & Saarinen toim. 2005). Säätiömuotoisten tuottajien määrä on lisääntynyt. Freelance-

toimijat ovat monesti olleet keskeisiä palvelun saatavuuden varmistajia. Näin ollee jatkossakin, mutta nykyistä paremmin organisoituneena toimintana.

Maassamme on tällä hetkellä 28 tulkikeskusta (www.kl-deaf.fi), joista osa tuottaa sekä viittoma- että puhevammaisten tulkkipalveluja, osa toimii palvelun välityskeskuksena. Lisäksi on arvioitu, että vajaa kymmenen toimijaa tuottaa yksinomaan puhevammaisten palveluja (Jääskeläinen 2006). Tuottajien työnjakoa ja erikoistumista on jatkossa mahdollista ja tarpeen edelleen selvittää. Viittomakielistä etätulkkausta ovat tuottaneet Hämeenlinnan, Tampereen ja Honkalampisäätiön (Pohjois-Karjala) tulkikeskukset, samoin Kuurojen liitto, Kuopion tulkikeskus, Turun tulkikeskus ja Viittomakielen osuuskunta Via (Tainio 2006). Lapissa Kolpeneen kuntayhtymä kehittää etätulkkauksen käyttöönottoa palvelujärjestelmän osana. Etätulkkauksen vahvistumisen myötä tulkkipalvelun tarjonta ja kysyntä eivät enää ole ainoastaan alueellisia tai paikallisia kysymyksiä. Niitä voidaan ratkoa useamman alueen yhteistyönä tai jopa valtakunnallisesti.

Palvelurakennetta kehittävän työn johtaminen kuuluu päättäjille. Ilman johdon mukanaoloa ei saavuteta pysyviä tuloksia. Esillä on ollut ajatuksia tulkkipalvelujen taikka osan niistä tuottamisesta alueita, seutukuntia ja maakuntiakin suuremmalla väestöpohjalla, jopa maanlaajuisena toimintana. Hajautetettu palvelujärjestelmä ei ole omiaan kartuttamaan kunnissa harvoin esille tulevien erityispalvelujen osaamista ja asiantuntemusta. Tulkkipalvelun kehittämistyön sitominen valtionavustukselliseen seutukehittäjätyöhön on mahdollista. Monilla alueilla on siihen VETURI-työskentelyn myötä syntynyt hyvät edellytykset. Palveluja tuottava yksikkö sitoutuu siinä asiakastyön lisäksi kehittämään toimialaa, kouluttamaan henkilöstöä sekä arvioimaan uusia toimintatapoja ja näin lisäämään oman alueensa ammatillista osaamista (Hakijan opas. Valtionavustuksen hakeminen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeille, 2004).

Uudet palveluratkaisut aluetasolla

Kehittyvän teknologian avulla on mahdollista tehostaa ja monipuolistaa tulkkipalveluja. Uudet teknologiaratkaisut tasaavat ja vähentävän yksittäisten kuntien paineita tulkkipalvelujen osaamis-, laatuvaatimus- ja henkilöstön riittävyyskysymyksissä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttöönottoa on edelleen tehostettava tulkkipalvelujen tuotantoa ja työtapoja uudistettaessa. Aluetasoinen taikka sitäkin laajempi etätulkkauksen organisointi tarjoaa toimivan pohjan kehittämistyölle.

Etätulkkauksen käyttöönotto ja hyödyntäminen tarkoittaa järjestäjien ja tuottajien kannalta panostusta työn tuottavuuteen. Palvelua on mahdollisuus järjestää alueen tulkkitilanteesta riippumatta. Asiakkaan kannalta keskeistä on tarpeen mukainen valinnanmahdollisuus. Osa tulkkauksesta hoituu etätulkkauksena, osa edelleen siten, että tulkki tulee paikalle. Missä tilanteissa paikalla oleva tulkki on parempi ratkaisu, milloin etäpalvelu puolustaa paikkaansa? Etätulkkauksen mahdollisuudet vastata äkilliseen tarpeeseen, esimerkiksi sairauden yllättäessä, näyttäytyvät tärkeänä palvelun toimivuuden varmistajana. Kokemukset etätulkkauksen käyttöönotosta ovat toistaiseksi hajanaisia. Käyttäjien mukanaolo uuden palvelumuodon toimivuuden seurannassa ja arvioinnissa kartuttaa tietopohjaa, joka on erityisen tärkeä palvelua edelleen kehitettäessä.

Työtapojen uudistaminen edellyttää uusien taitojen oppimista ja harjaantumista sekä ammattilaisilta että palvelujen käyttäjiltä. Kunnissa onkin tarpeen varmistaa, että palvelujen uudistaminen onnistuu myös näiltä osin. Uuden tieto- ja viestintäteknologian sovellutuksia hyödyn-

nettäessä on erityisesti panostettava palvelujen ja teknologian muodostaman kokonaisuuden toimivuuteen, turvallisuuteen ja esteettömyyteen. Jatkossa etätulkkaus näyttäytyy kokonaisuutena, jossa ei enää ole tarpeen erottaa palvelua ja teknologiaa, ne ovat toimiva kokonaisuus (Kempainen 2005).

Tulkkipalvelun kehittäminen eri sektoreiden yhteistyönä

Viittomakielen tulkkeja koulutetaan Humanistisen ammattikorkeakoulun Helsingin ja Kuopion yksiköissä sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun Turun yksikössä. Vuotuisia aloituspaikkoja on yhteensä lähes 120, viittomakielen tulkkeja valmistuu vuosittain 40 - 50. Koulutus on syksystä 2003 lähtien ollut nelivuotinen eli 240 opintopisteen laajuinen. Periaatteessa tulkkien koulutusmäärä on arvioitu riittäväksi, mutta tulkkien ammatissa pysymisen ongelmat ovat näyttäneet saatavuuden ongelmina. Myös tulkkien maantieteellinen jakautuminen on satumanvaraista.

Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto on nykyisin mahdollista suorittaa yhdeksässä suomenkielisessä ammattioppilaitoksessa, ruotsinkielisen oppilaitoksen järjestämissopimus on vireillä. Erikoisammattitutkinnon suorittaneita henkilöitä on runsas 120. Vuosittain tutkinnon suorittaa keskimäärin 25 henkilöä ja näkymä on, että määrä on kasvussa. Myös uusia koulutusmuotoja on kehitteillä. Viitotun puheen etäopetusta on kehitetty projektityönä (Kuulonhuoltoliitto 2004). Viitottu puhe on huulilतालukua tukeva kommunikaatiomenetelmä, jonka perustana on puhuttu kieli ja sen rakenteet. Viitottua puhetta käyttävät kommunikaationsa tukena kuuroutuneet ja vaikeasti huonokuuloiset. Suomessa on arvioitu olevan 3 000 kuuroutunutta ja 10 000 vaikeasti huonokuuloista henkilöä, joista osa käyttää viitottua puhetta. Näillä näkymin koulutus alkaa aikaisintaan syksyllä 2007.

Hyvinvointipalvelujen eri sektoreita on monesti kehitetty ilman tarpeellista yhteistyötä. Työelämän ja koulutus- ja opetussektorin hyvän yhteistyön edelleen vahvistaminen on yksi toimivan ja laadukkaan tulkkipalvelun kulmakivistä. Keskeistä on löytää keinoja, joilla ammattilaisten työssä pysymistä ja toisaalta työn tuottavuutta mm. etätulkkauksen keinoin voidaan vahvistaa. Palvelun käyttäjien yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen on jatkossa mahdollista nykyistä paremmin. Tulkkipalvelun eri sektoreilla toimivien kehittäjien yhteistyön näköalat ovat tältä osin hyvät.

Asiakkaan oikeus tulkkipalveluun

Palvelujärjestelmää eriytyneemmin tarkasteltaessa näyttää, ettei se vielä riittävän hyvin vastaa eri vammaryhmien palvelutarpeeseen. Tietämättömyyttä tulkkipalveluista, niiden toimivuudesta ja hyödyllisyydestä esiintyy alueryhmien puheenjohtajien mukaan edelleen. Erityisesti puhevammaisille, mutta myös kuulonäkövammaisille, joiden ensisijainen vamma on näkövamma tulkkipalvelun mahdollisuuksista tarvitaan edelleen tiedotustoimintaa. Tietoa tarvitsevat sekä palvelun potentiaaliset käyttäjät, heidän läheisensä ja perheensä, mutta myös ammatillaiset. Etsivää sosiaalityötä, palvelujen tunnetuksi tekemistä ja käytön osaamista on tarpeen edelleen kehittää eri toimijoiden yhteistyönä ja riittävän suurelle väestöpohjalle rakentuvana.

Lopuksi

Tulkkipalvelu ei ole korvattavissa muilla palveluilla. Sen tarve on useimmilla palvelun käyttäjillä elinikäinen taikka tarpeen syntymisestä lähtien loppuelämän kestävä. Tulkkipalvelun merkitys sitä tarvitsevalle henkilölle on keskeinen yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumisen kannalta. Jatkossa keskeinen kysymys on, miten uudistuvat palvelurakenteet ja toimintakäytännöt ovat auttaneet paremmin vastaamaan asiakkaan palvelutarpeeseen. Millaisia ovat ne vaikutukset, joita tulkkipalvelun nostamisella laaja-alaisen alueellisen kehittämistyön kohteeksi on ollut asiakkaiden kokemaan tulkkipalvelun saatavuuteen ja laatuun? Alueellisen asiakaspalautteen systemaattinen kerääminen ja analysointi on tarpeen, jotta uudistusten toimivuutta ja vaikuttavuutta voidaan luotettavasti arvioida.

Vammaispalvelun lainsäädäntö on uusiutumassa. Uudistuksella halutaan poistaa vammaispalvelu- ja kehitysvammalain päällekkäisyyksiä, selkiinnyttää sisältöä lakien soveltamisessa havaittujen puutteiden poistamiseksi sekä sovittaa lainsäädäntö paremmin vastaamaan maamme perusoikeussäännöksiä. Valtioneuvoston vammaispoliittisen selonteon (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006) mukaan uuden lain valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota henkilökohtaisen avustajajärjestelmän ja tulkkipalvelujen kehittämiseen. Nämä palvelut ovat itsenäisen elämän ja osallisuuden mahdollistavia palveluja.

Tulkkipalvelun vähimmäistuntimäärien tasokorotusta on esitetty vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhteensovittamisen juridisessa esiselvityksessä. Erityistä huomiota selvityshenkilö kiinnitti työhön liittyvän tulkkipalvelun aseman parantamiseen (Kumpuvuori 2004). Vammaistyöryhmä 96' piti tulkkipalvelun tuntimääriä riittämättöminä erityisesti työssä käyvien henkilöiden osalta (Sosiaali- ja terveysministeriö 1997). Jotta asiakkaiden tarpeiden mukaiset tuntimäärät voivat toteutua tarvitaan paitsi tulkkien määrän myös työn tuottavuuden lisäämistä. Yksi jälkimmäiseen tarjoutuvista keinoista on etätulkkauksen nykyistä selvästi laaja-alaisempi, hallittu käyttöönotto.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen valmistelu ja siihen liittyvä esitys puitelain sisällöksi ovat edelleen vilkastuttaneet keskustelua kuntien vastuulla olevien palvelujen uudistamistarpeista. Puitelakiin kohdistuu suuria odotuksia erityispalvelun aluetyön eteenpäinviennin vahvistajana. Tulkkipalvelussa asiantuntijoiden verkostotyö on luonut hyvät edellytykset tulevaisuuden toimiville tulkkipalveluille. Jatkossa on mahdollista ja luontevaa järjestää kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelut osana laajempaa kokonaisuutta, jossa tulee sovittavaksi, miten tulkkipalveluille varmistetaan riittävän vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta.

Kirjallisuus

- Airaksinen, Jenni, Haveri, Arto, Vallo, Minna (2005) Seutuyhteistyön tilinpäätös Seutukuntien tuki-hankkeen loppuarvio, Tampere.
- Haarni, Ilka (2006) Keskenikäistä yhdenvertaisuutta Vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa. Raportteja 6/2006, Stakes, Helsinki.
- Hakijan opas. Valtionavustuksen hakeminen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeille 2005 - 2007. (2004). Oppaita 2004:15. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Haltia, Maila (2003), Kartoitus puhe- ja kuulovammaisten henkilöiden kommunikaatiopalvelujen tilanteesta Lapin läänissä, Lapin kommunikaatiokeskus-hankkeen kuntakysely, kesäsyksy 2003. Julkaisematon selvitys.
- Jääskeläinen, Pirkko (2006) Puhevammaisten tulkkeja välittävät organisaatiot. Luettelo organisaatioista. Muistio.
- Kansallinen sosiaalialan kehittämisprojekti (2003) , Työryhmämuistioita 2003:11. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Karinen, Mikko, toim. (2003) Voimaa ammatilliselle, Viittomakielentulkkiensa työelämäprojekti 2001 - 2003, Projektiraportit ja selvitykset 1/2003. HUMAK, Helsinki.
- Kauppinen Sari, Niskanen Tapani (2003) Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. Raportteja 274/2003. Stakes, Helsinki.
- Kauppinen Sari, Niskanen Tapani (2005) Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa. Raportteja 288/2005. Stakes, Helsinki.
- Kempainen, Erkki (2005) Ambient and Moral Law - Policy and Legislative Issues with regard to Ambient Intelligence. Esitelmä COST219ter seminaari, Kypros.
- Kempainen Erkki, Kokko Jouko, Kotiranta Pirjo-Liisa, Kivi Marjo, Rautavaara Aulikki, Tahkokallio Päivi, Valjakka Sari (2005) Thematic Study to Analyse Policy Measures to Promote Access to Information Technologies as a Means Combating Social Exclusion. eInclusion Measure Assessment. Finland. WG Report.
- Kumpulainen, Aila (2003) Vammaispalvelut kunnissa. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien asiakkaat ja kustannukset kunnissa 2001. Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Kumpuvuori, Jukka (2004) Juridinen esiselvitys vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhteen sovittamisesta. Selvityksiä 2004:14. Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki.
- Kuntien toimintatilastot. Tilastokeskus/SOTKA-tilastotietokanta 2001 - 2005, Stakes.
- Köykkä, Leena (2003), Pirkanmaan Verturi-hanke. Näkökulmia vammaispalvelulain mukaisen tulkkipalvelun kehittämistyöhön. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja 11/2003, Turku.
- Laamanen, Elina, toim. (2001) Seutuyhteistyön suunta. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

- Laine, Juha (1999) Sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalvelujen tuotantomalleista ja sopimusmenettelyistä: esimerkkejä toimivista käytännöistä. Aiheita-sarja 38/1999. Stakes, Helsinki.
- Laki ja asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987, 759/1987).
- Laki Suomen hallitusmuodon muuttamisesta (969/1995).
- Laurinkari, Juhani, Saarinen Anja toim. (2005) Sanomaton sanoiksi - Näkökulmia puhevammaisten tulkkipalveluun. Stakes, Helsinki.
- Majoinen, Kaija, Sahala, Heli, Tammi, Terhi (2004) Sosiaalipalveluja seutuyhteistyöllä - ideasta sopimukseen. Suomen kuntaliitto, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Marjanen Kati (2004). Distanstolkning på teckenspråk via bildtelefon. Seminaariesitelmä 5.5.2004 NFTH:n seminaarissa Helsingissä.
- Marjanen, Kati, Tainio, Marika (2004) Esteetön etätulkkaus. Etu-projekti 2002 - 2004, loppuraportti. Kuurojen liitto ry:n julkaisuja 31, Helsinki.
- Markovitch, Raili (2003) Käden ulottuvilla. Tutkimus kuvapuhelimen merkityksestä viittomakielisten yhteisössä. Kuurojen liitto ry., Helsinki.
- Mustakangas-Mäkelä, Anne (2002), Kuurojen ja kuurosokeiden palvelut ja sosiaalialan osaamiskeskustoiminta. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 3, Oulu.
- Miikki, Ritva, (2006) Hankepalautte 2005. Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut (VETURI). Julkaisematon raportti StakesTieto/Asiakaspalvelu.
- Networking Interpretation Services. Strength from Regional Co-operation, VETURI (2006). A Case description in: National Information Gathering Template: Wave III. Selected aspects of the national situation in relation to research and policy activities in the field of eInclusion and activities directed towards monitoring and benchmarking eInclusion in Finland.
- Paara, Erkki (2005) Vammaispalvelujen järjestäminen ja osaaminen. Selvitys vammaislakien yhdistämisestä. Selvityksiä 2005:4. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Poikonen, Pirjo, Lappi Päivi , (2003) Uudenmaan VETURI-hanke hakee uusia malleja tulkkipalveluihin. Artikkelit, Dialogi nro 3/ 2003.
- Pulli Tuula, Hämäläinen Virpi, Helen, Minna toim. (2001) Oikeus tulla kuulluksi , Puhevammaisten ihmisten tulkkipalvelujen kehittäminen Päijät-Hämeessä ja Kanta- ja Päijät-Hämeessä. Etelä-Suomen lääninhallitus, Pääjärven kuntayhtymä, Lammi, Invalidiliiton sopeutumisvalmennuskeskus, Lahti, Jyväskylä
- Ratkaisuja tulkkipalveluiden solmukohtiin (2001). Mikko Karisen haastattelu, Kuurojen lehti, nro 6:2001.

- Rautavaara, Aulikki (2003) Palvelut kuntoon alueellisella yhteistyöllä. Kuulo- ja puhevammaisten ihmisten tulkkipalvelujen kehittämistyö etenee, artikkeli teoksessa Karinen, Mikko (toim. 2003) Voimaa ammattilaiselle, Viittomakielentulkkien työelämä-projekti 2001 - 2003, Projektiraportit ja selvitykset 1/2003, HUMAK, Helsinki.
- Roisko, Eija (toim, 2003) Puhevammaisten tulkkipalvelut Uudenmaan maakunnassa 1999 - 2001. Tikoteekin raportteja 1/2003. Kehitysvammaliitto r.y., Helsinki.
- Rouvinen, Ritva (2003) Aistit avoinna - elämässä mukana. Matka kuurosokeiden kulttuuriin. Aiheita-sarja 24:2003. Stakes, Helsinki.
- Sosiaalialan kehittämishanke. Toimeenpanosuunnitelma (2003). Monisteita 2003:20. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Sosiaalialan osaamiskeskukset (2003). Esitteitä 2003:4. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveystalouden strategiat 2010. Kohti sosiaalisesti kestävä ja taloudellisesti elinvoimaista yhteiskuntaa (2001). Julkaisuja 2001:3. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000 - 2003 (1999). Julkaisuja 1999:16. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2004 - 2007 (2003). Julkaisuja 2003:20. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskuva 2006 (2006). Selvityksiä 2006:35, Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Sosiaali- ja terveystalouden strategiat 2015 - kohti sosiaalisesti kestävä ja taloudellisesti elinvoimaista yhteiskuntaa (2006) Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Stenvall, Jari, Syväjärvi, Antti (2006) Onks tietoo? Valtion informaatio-ohjaus kuntien hyvinvointitehtävissä. Valtiovarainministeriö, Helsinki.
- Tainio, Marika (2006) Kuurojen multimodaaliset tulkkipalvelut. Kumu-projekti loppuraportti. Kuurojen liitto ry., Helsinki.
- Tainio, Marika (2006) Valtakunnallinen viittomakielen etätulkkiauspalvelu. Muistioluonnos 13.6.2006.
- Topo, Päivi, Heiskanen Marja-Liisa, Rautavaara, Aulikki, Hannikainen-Ingman, Katri, Tiilikainen, Reeta, Saarikalle, Kristiina (2000) Kuulo- ja puhevammaisten tulkkipalvelut, vammaispalvelulain toteutuminen. Raportteja 255:2000. Stakes, Helsinki .
- Tulkkipalveluiden matkasaarnaaja (2003). Leena Köykän haastattelu, Dialogi nro 3:2003. Stakes, Helsinki.
- Valanta, Jose (toim.1999) Yhteisvoimin tulevaisuuteen. Kuntien muuttuvat toimintatavat. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

- Valtioneuvoston periaatepäätös sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi (2003). Esitteitä 2003:5. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta 2006 (2006). Julkaisuja 2006:9. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Valtioneuvoston vammaispoliittisen selonteon tausta-aineisto (2006). Selvityksiä 2006:23. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Verkostoituvat erityispalvelut (VEP) vuosina 1998 - 1999. I vaiheen loppuraportti (1999). Työryhmämuistioita 1999:28. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Verkostoituvat erityispalvelut (VEP)-hankkeen loppuraportti (2004). Julkaisuja 2004:12. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Verkostoituvat tulkkipalvelut. Kuulo- ja puhevammaisten toimivat tulkkipalvelut. Seudullisten yhteistyömallien ja sopimusten lupaus. Keski-Suomen asiantuntijatyöryhmän loppuraportti (2004). Keski-Suomen VETURI-asiantuntijaryhmä, moniste.
- Veturi vahvistaa alueellista tulkkipalvelua (2002). Aulikki Rautavaaran haastattelu. Dialogi nro 6:2002. Stakes, Helsinki.
- Viitotun puheen etäopetusprojekti Vipe (2004), loppuraportti, Kuulonhuoltoliitto, Helsinki.
- Viittomakielen tulkeille vakaat työolot (2002) , Mikko Karisen haastattelu. Dialogi nro 6: 2002. Stakes, Helsinki.
- Viittomakieliset saavat etätulkkaukseen kuvapuhelimen avulla (2002), Kati Marjasen ja Marika Tainion haastattelu. Sosiaaliturva nro 15/02, Helsinki.

Sähköiset lähteet

- Hallituksen ohjelma 17.4. 2003 www.valtioneuvosto.fi
- Pirkanmaan tulkkipalvelujen kehittämishanke
<http://www.tampere.fi/projektit/sosiaalijaterveystoimi/tulkkihanke/>
- Tulkkipalvelujen Uudenmaan hankintapiiri
<http://www.uep.fi/hankintapiiri/tulkkipalvelut.htm>
- Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta. Esitys 28.6.2006
<http://www.intermin.fi/suomi/puitelaki>
- Keppainen, Erkki, Ambient and Moral Law - Policy and Legislative Issues with regard to Ambient Intelligence (2005)
<http://www.cnti.org.cy/Cost219/Cost219terCyprusWorkshop/index.html>
- Kupu-Hervanta-hankkeet, Kuurosokeat ry:n internetsivut www.kuurosokeat.fi

Kuurojen multimodaaliset tulkkipalvelut

http://www.kl-deaf.fi/page.asp?_item_id=2621

Lallo, Kati (2004) Puhevammaisten tulkkipalvelua etsimässä. Selvitys puhevammaisten tulkkipalveluista Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Socom. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus <http://www.socom.fi>

Mobiilitulkki <http://www.turku.diak.fi/mobiilitulkki>

Soini Maria-Angela (2005) Tulevaisuuden tulkki käyttää kännykkää. Diaktori 4.2005.

http://www.diak.fi/files/diak/Diaktori/Diaktori_4_2005.pdf

Tupu – Tulkkipalvelun kehittämisprojekti 2004–2008

http://www.kuulonhuoltoliitto.fi/sivu.php?artikkeli_id=126

PAPUNET-sivusto puhevammaisuudesta ja selkokielestä

<http://www.kehitysvammaliitto.fi/papunet>

Puhevammaisten tulkkipalvelun verkosto Hämeen Kahvakeskukseen www.avainsaatio.fi,
www.paajarvenky.fi

Puhevammaisten tulkkipalvelun toimintamallien ja yhteistyöverkoston kehittämishanke 2004-2007 CP_liitto <http://www.cp-liitto.fi/>

Puhevammaisten tulkkipalvelun tutkintotoimikunta <http://www.opetushallitus.fi/>

Kuopion tulkkikeskuksen seudullinen kehittäminen –hanke

<http://www.kuopio.fi/tulkkipalveluhanke>

Rautavaara Aulikki, VETURI Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut. Tulkkipalvelun alueellisten ja seudullisten yhteistyömallien lupaus. Alueellisen yhteistyön seurantaraportti 1/2002, 2/2003 www.stakes.fi/veturi-hanke

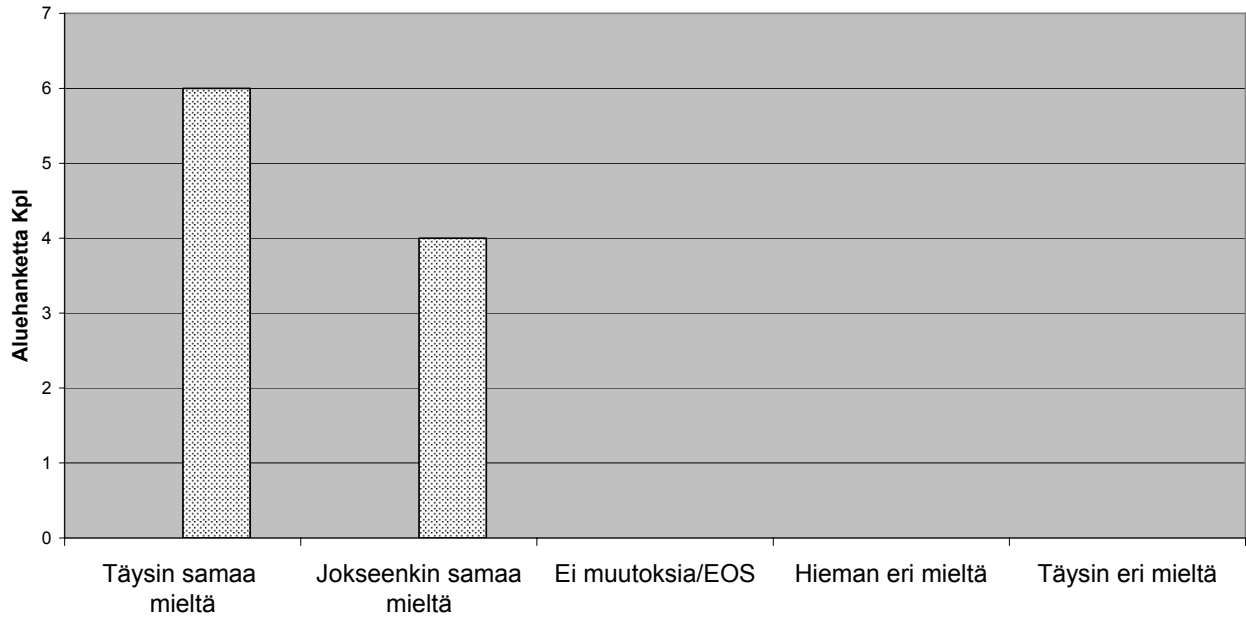
Sotkanet http://edustapalvelin.stakes.fi/portal/page?_pageid=53.1&_dad=portal&_schema=PORTAL

Tulkkikeskukset <http://www.kl-deaf.fi/>

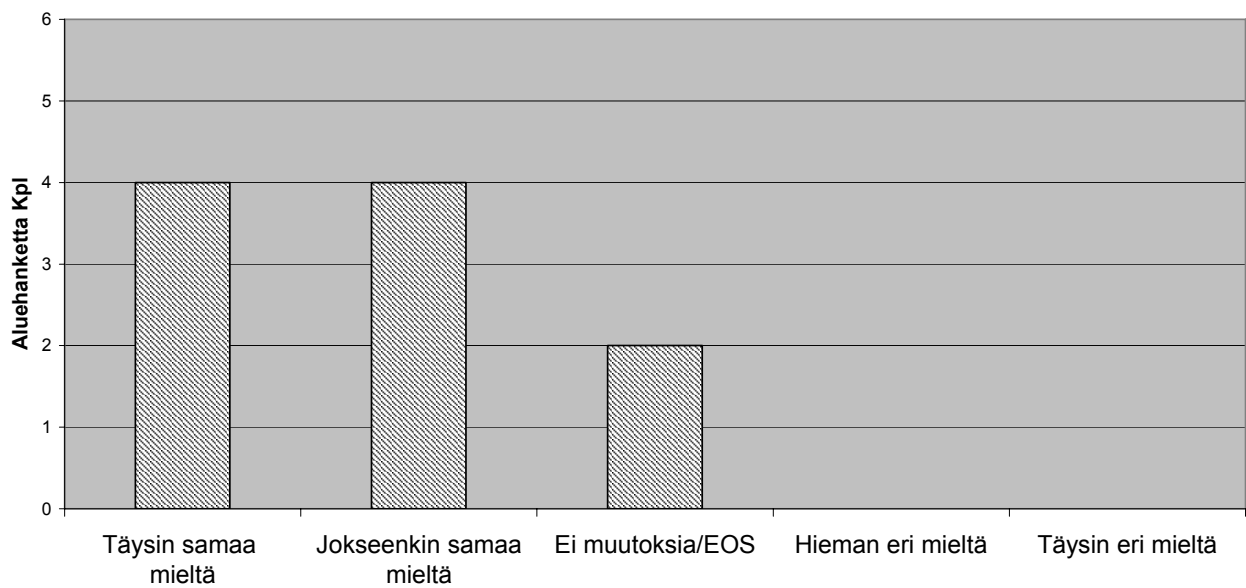
Valtioneuvoston periaatepäätös sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi (2003)

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/periaatepaatos/periaatepaatos.htm>

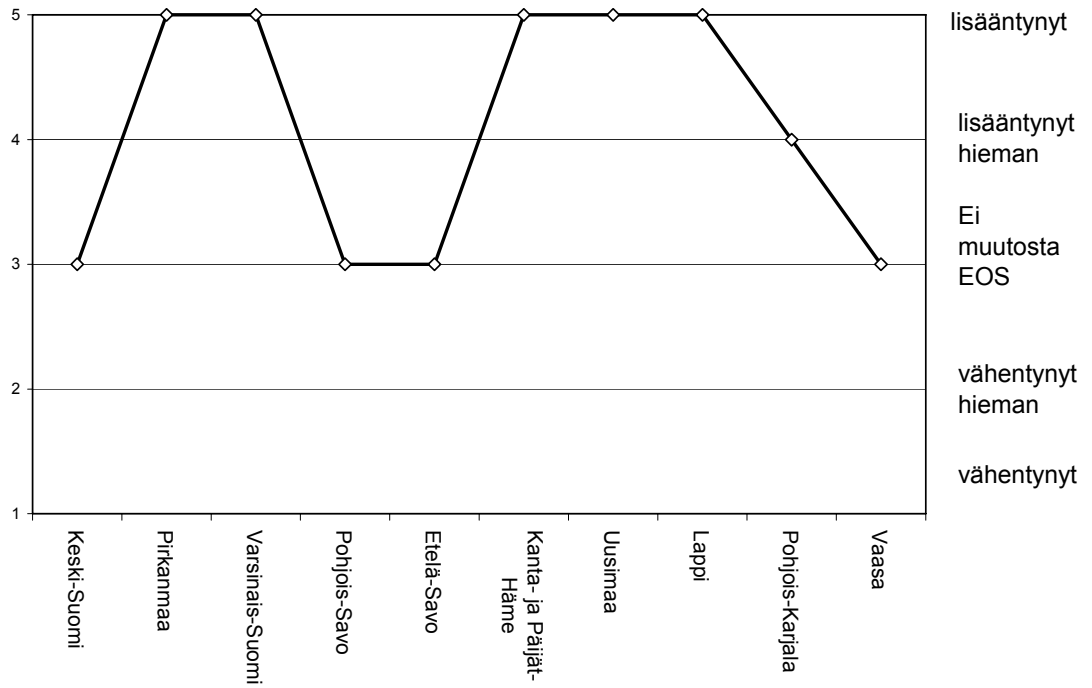
**Kuva 1. Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut ennakoituja hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen alueelliseen kehittämiseen
Kaikki alueet yhteensä**

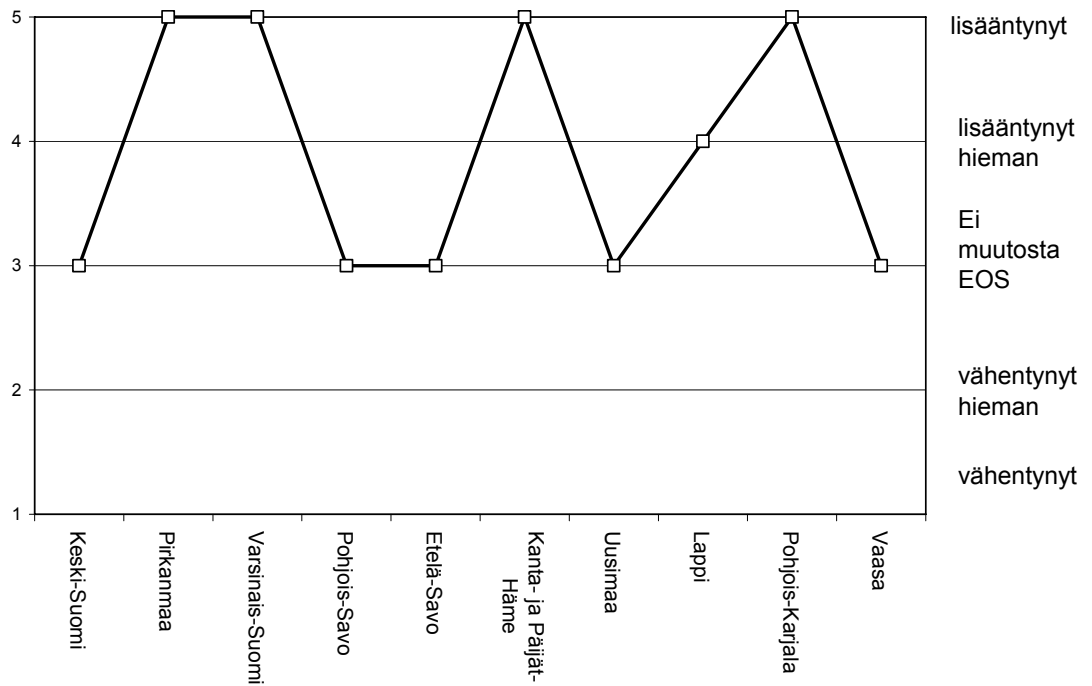
**Kuva 3. Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut ennakoimattomia hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen kehittämiseen taikka muuhun alueelliseen toimintaamme
Kaikki alueet yhteensä**

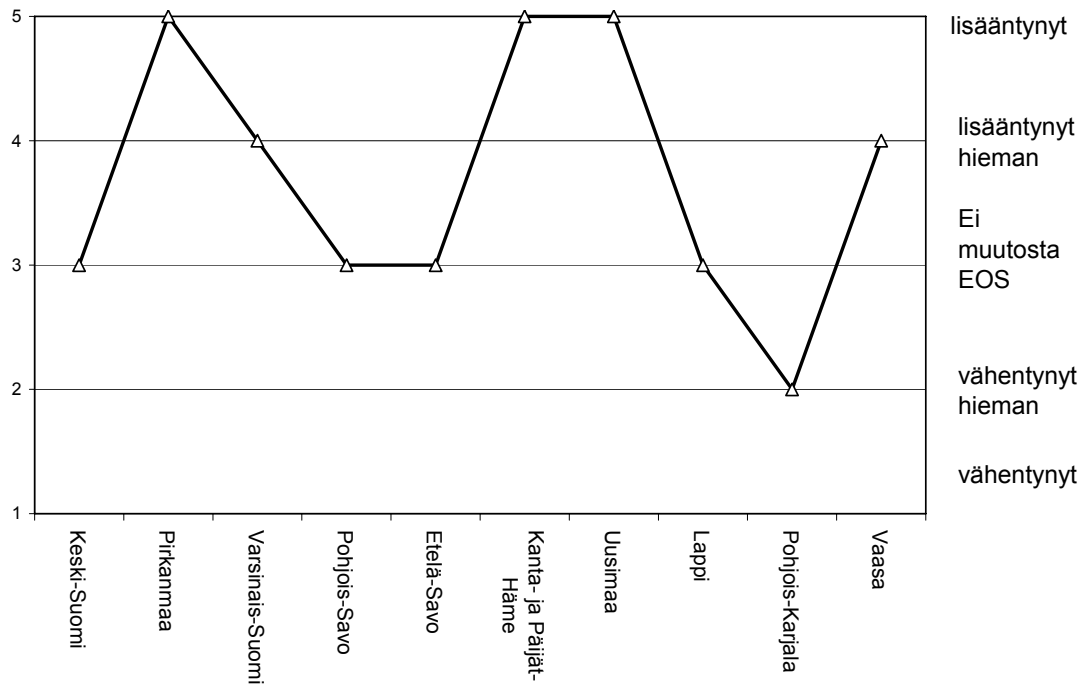
Kuva 6. Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella Viittomakieli

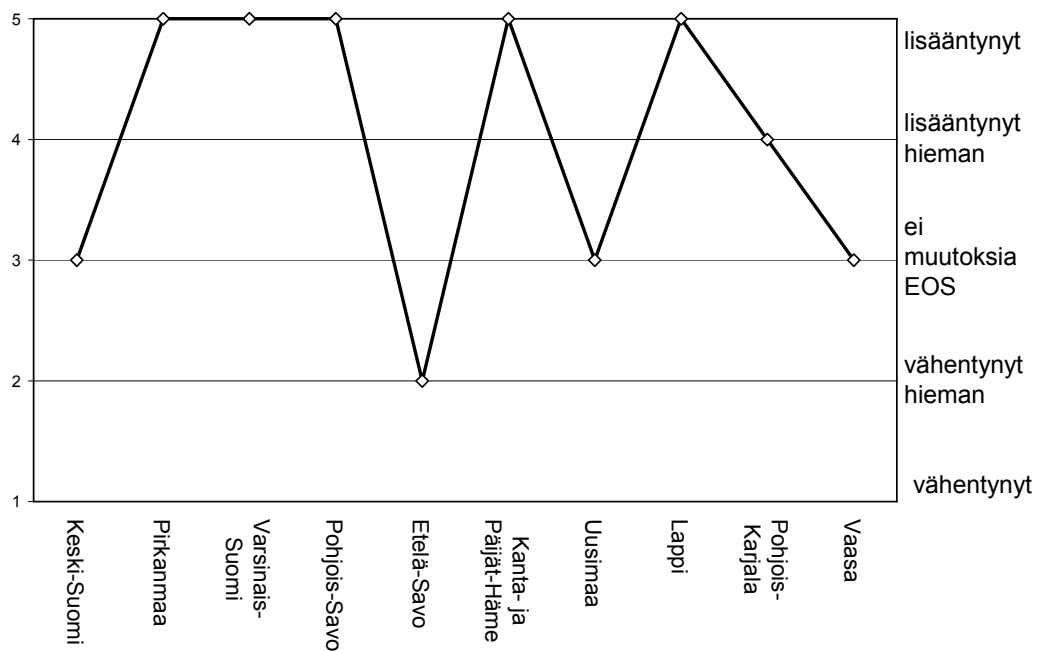
Kuva 7. Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella Puhevammaisat

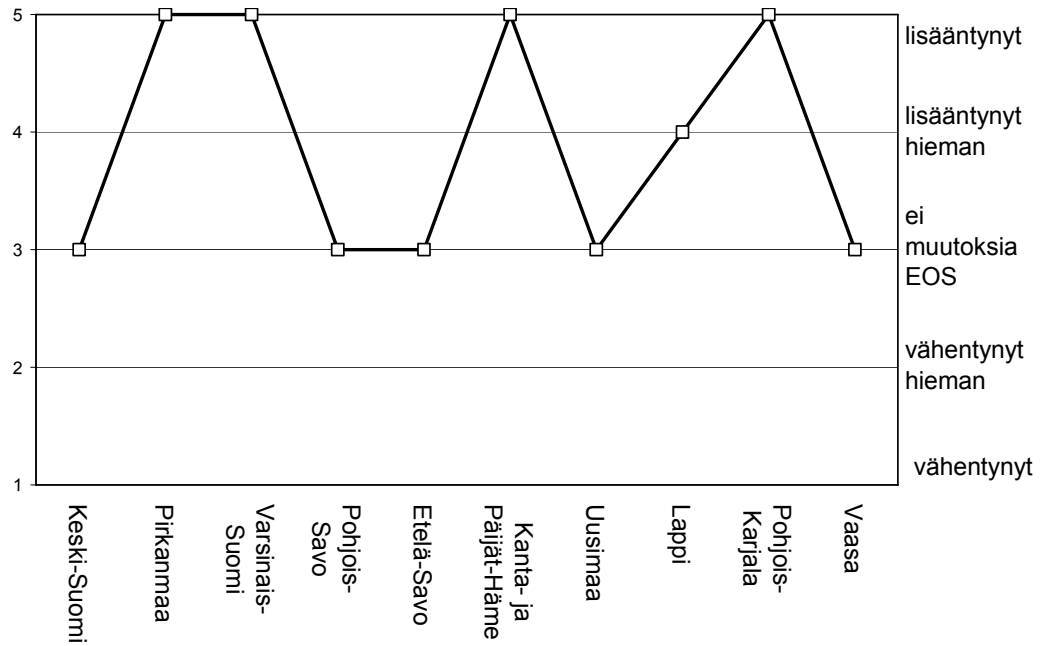
**Kuva 8. Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella
Kuulonäkövamaiset**

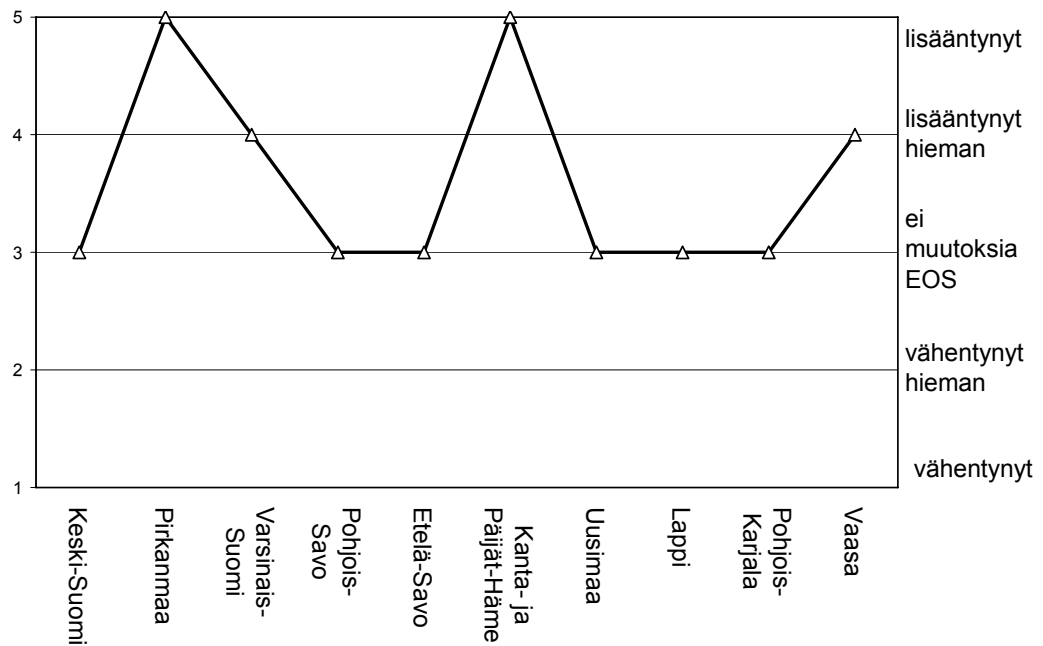
**Kuva 10. Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella
Viittomakieli**

Kuva 11. Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella
Puhevammaiset

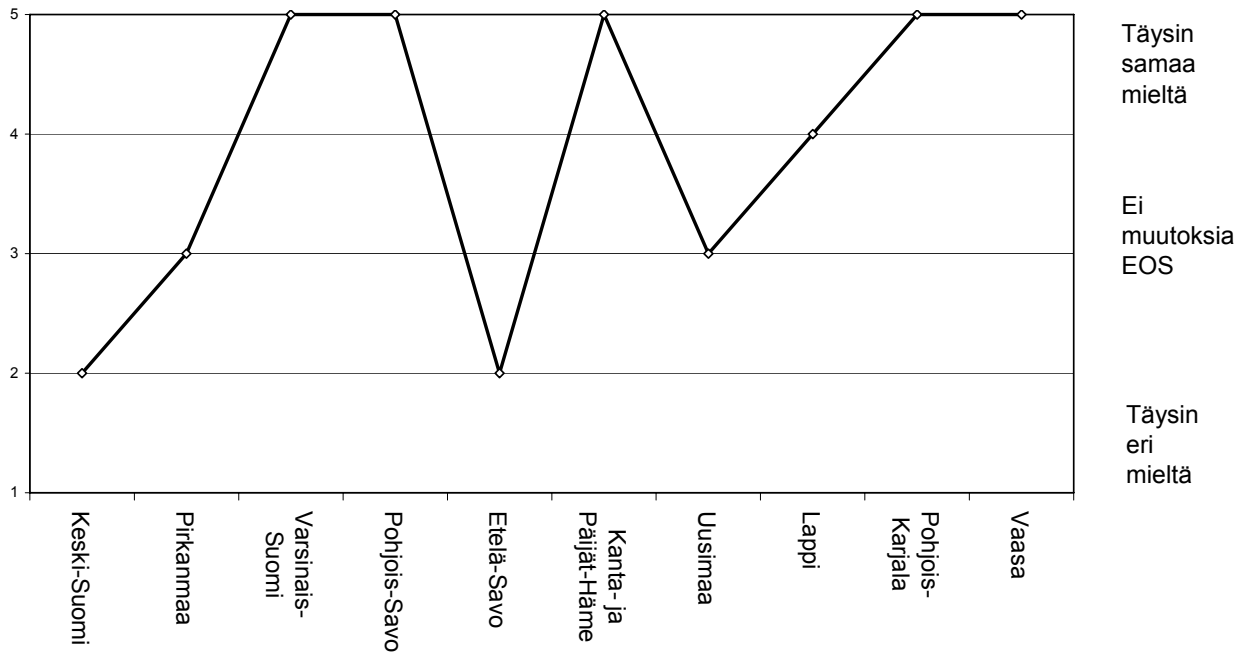

Kuva 12. Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella
Kuulonäkövammaiset

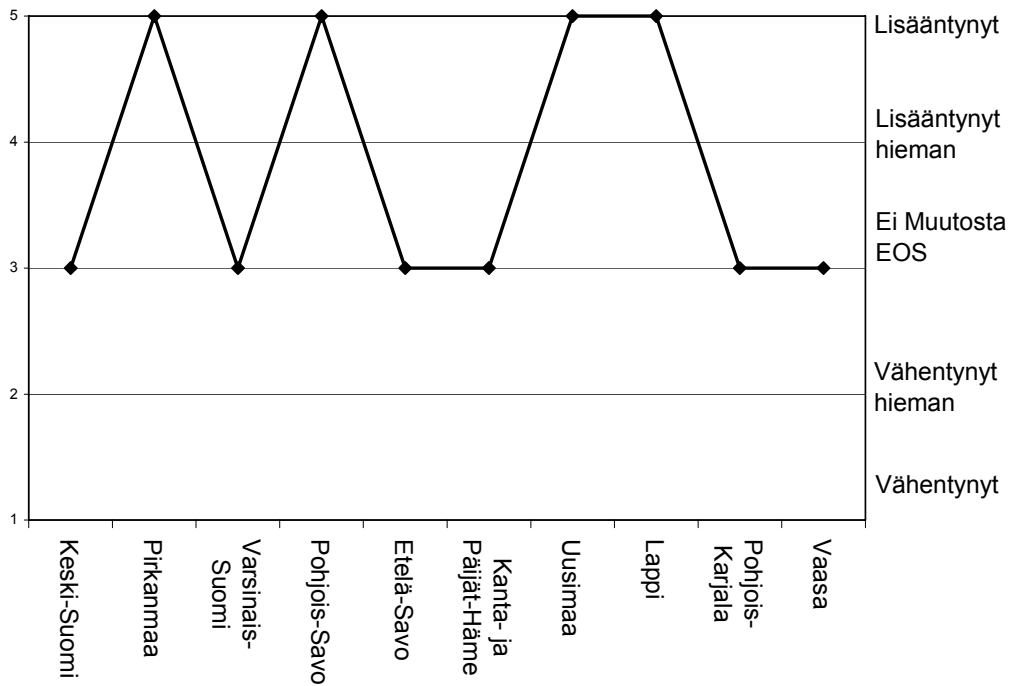

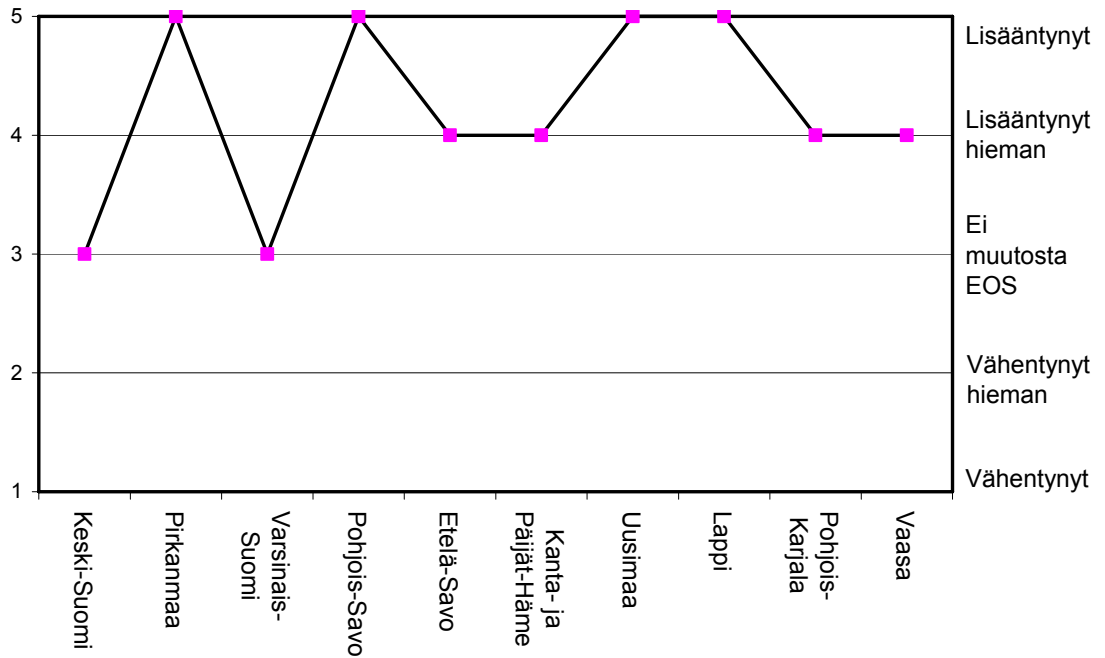
Kuva 14. Uuden teknologian käyttöönotto tulkkipalveluissa on lähtenyt hyvin etenemään

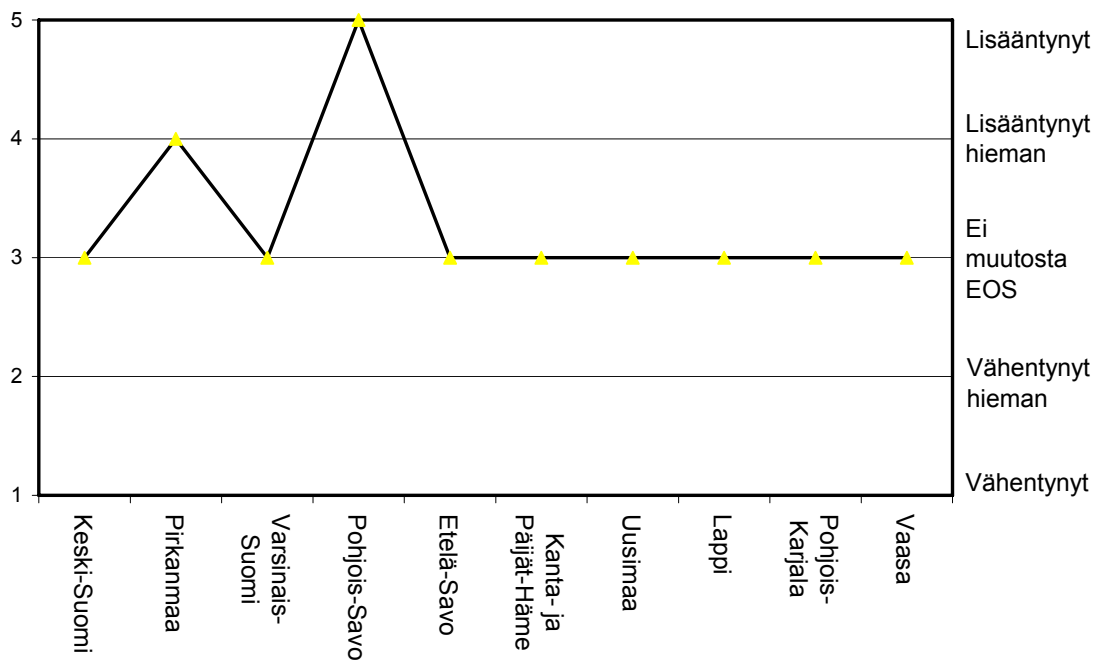
Kuva 16. Kuntien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

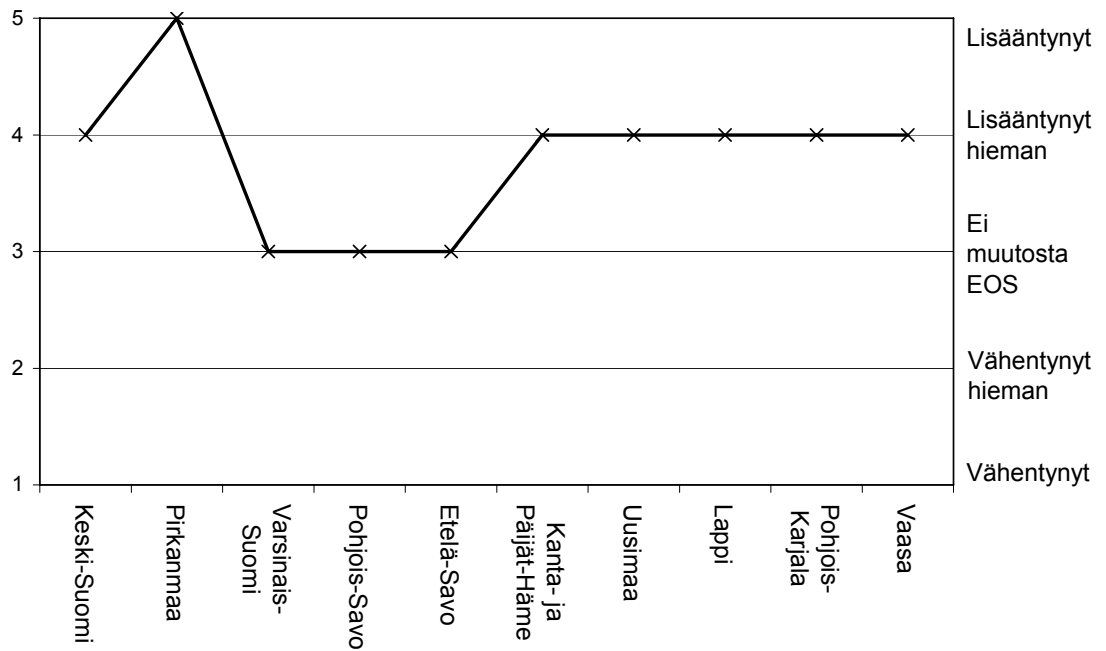
Kuva 17. Kuntien ja tuottajien yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

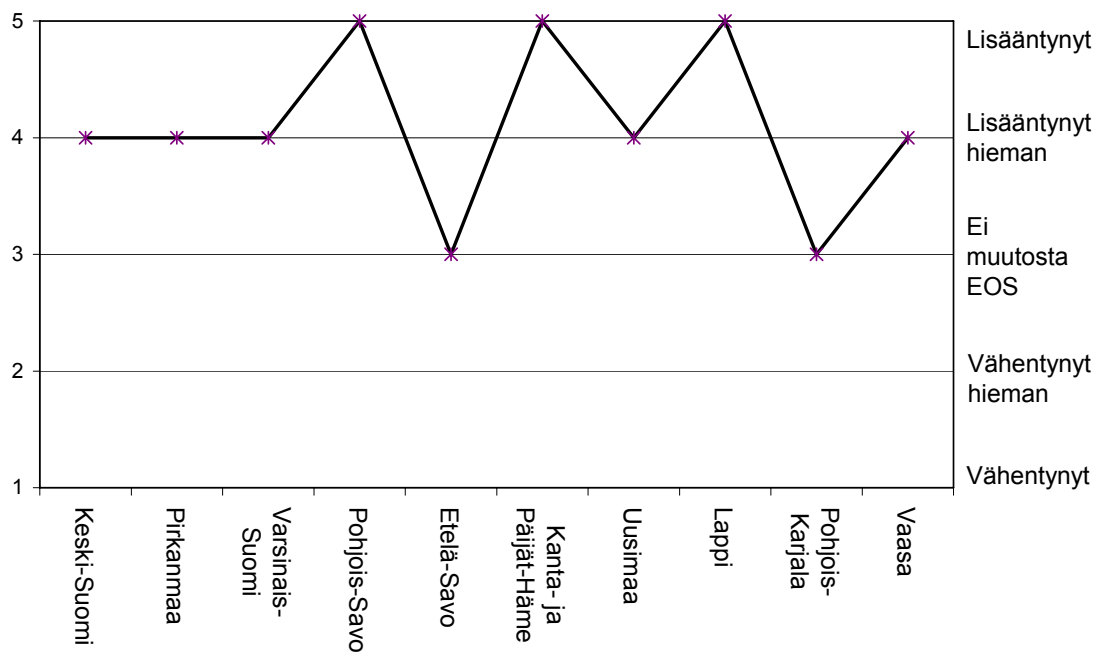
Kuva 18. Kuntien ja freelancetulkkiä välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

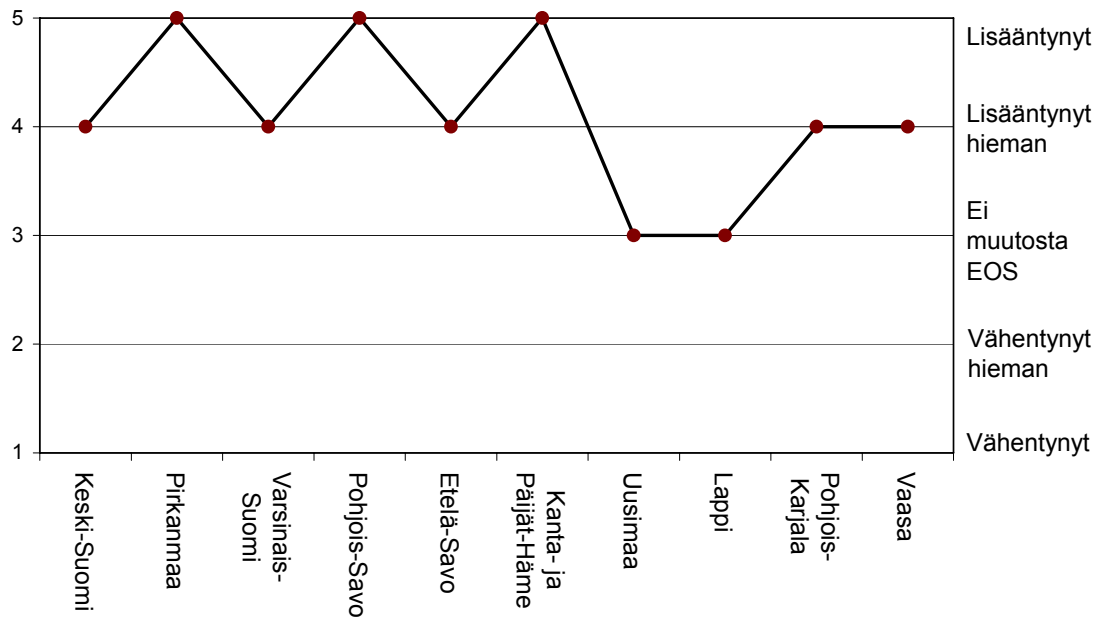
Kuva 19. Kuntien ja järjestöjen välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

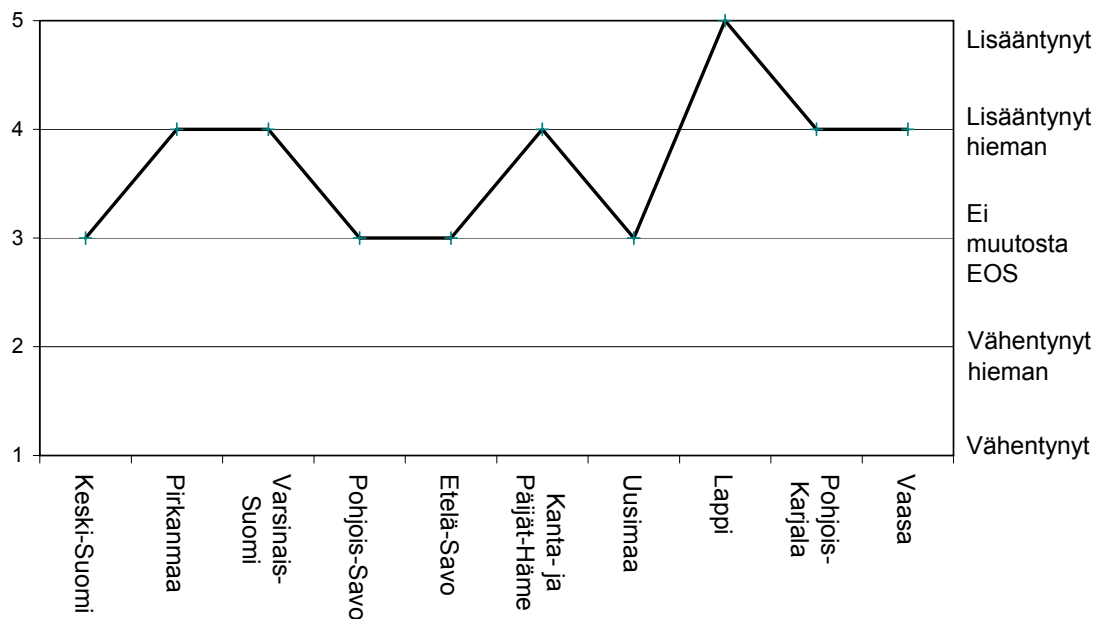
Kuva 20. Kuntien ja koulutusta/opetusta edustavien tahojen yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

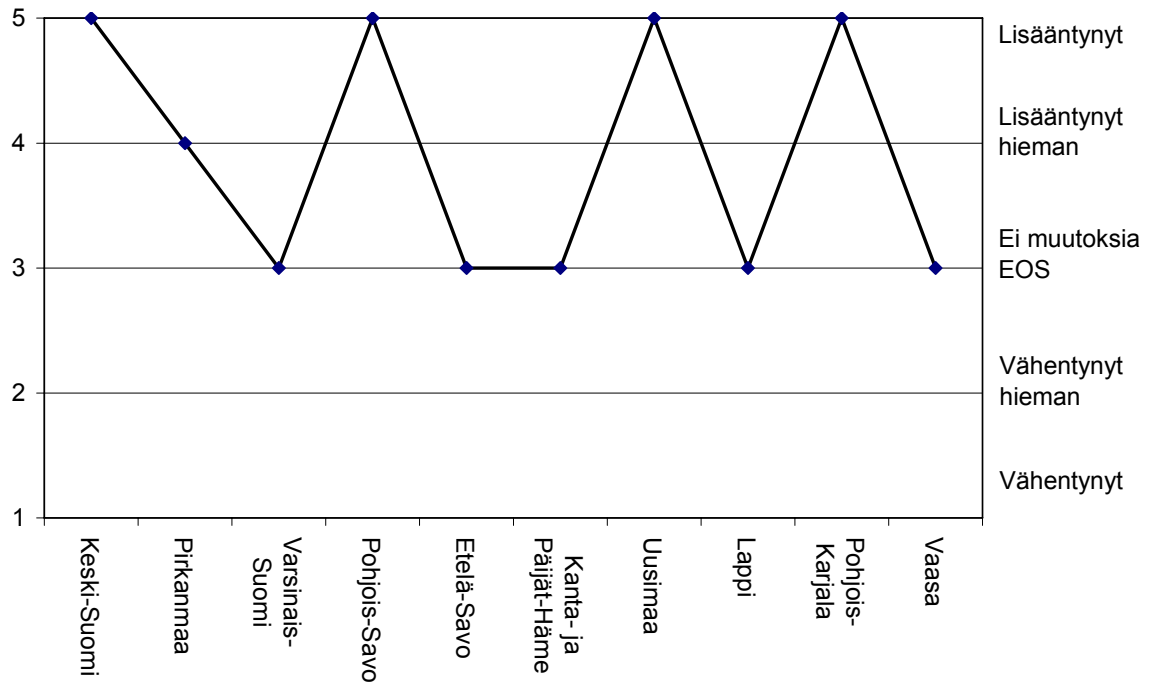
Kuva 21. Kuntien ja sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

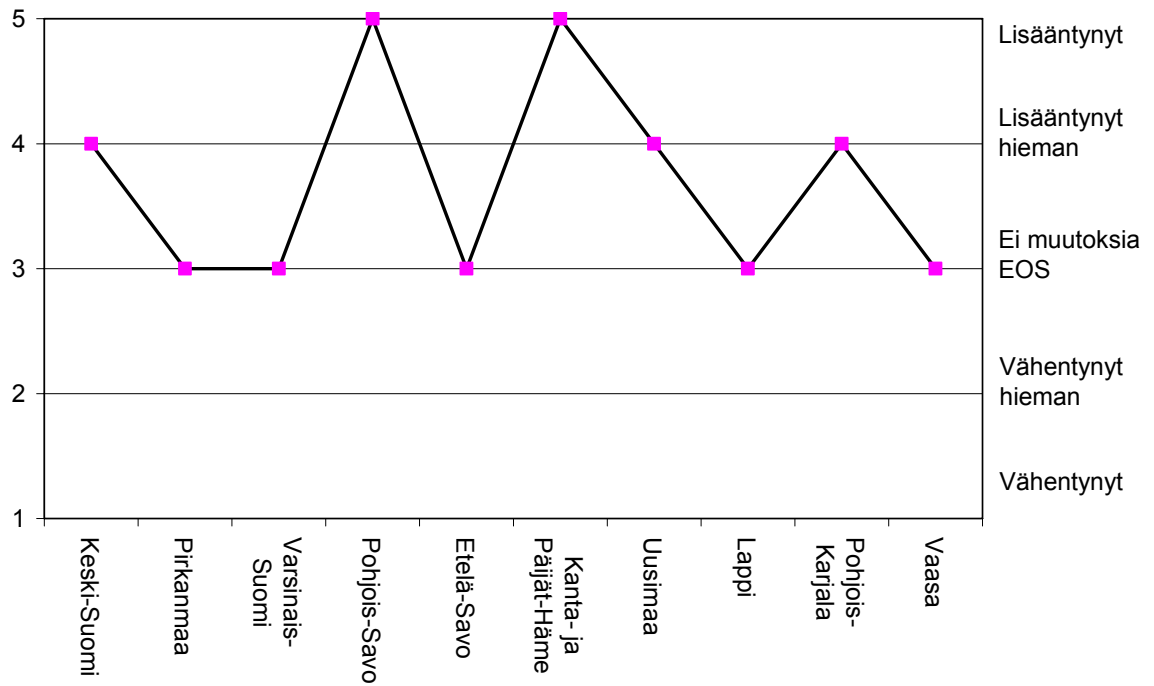
Kuva 22. Kuntien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

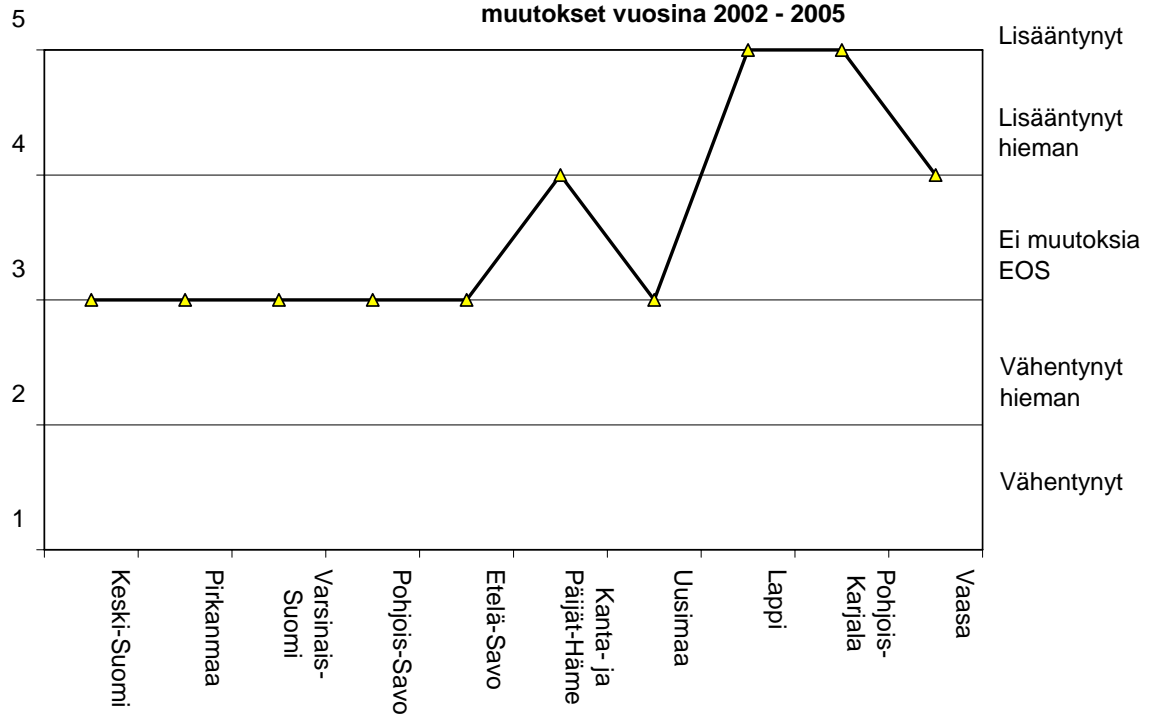
Kuva 24. Tuottajien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

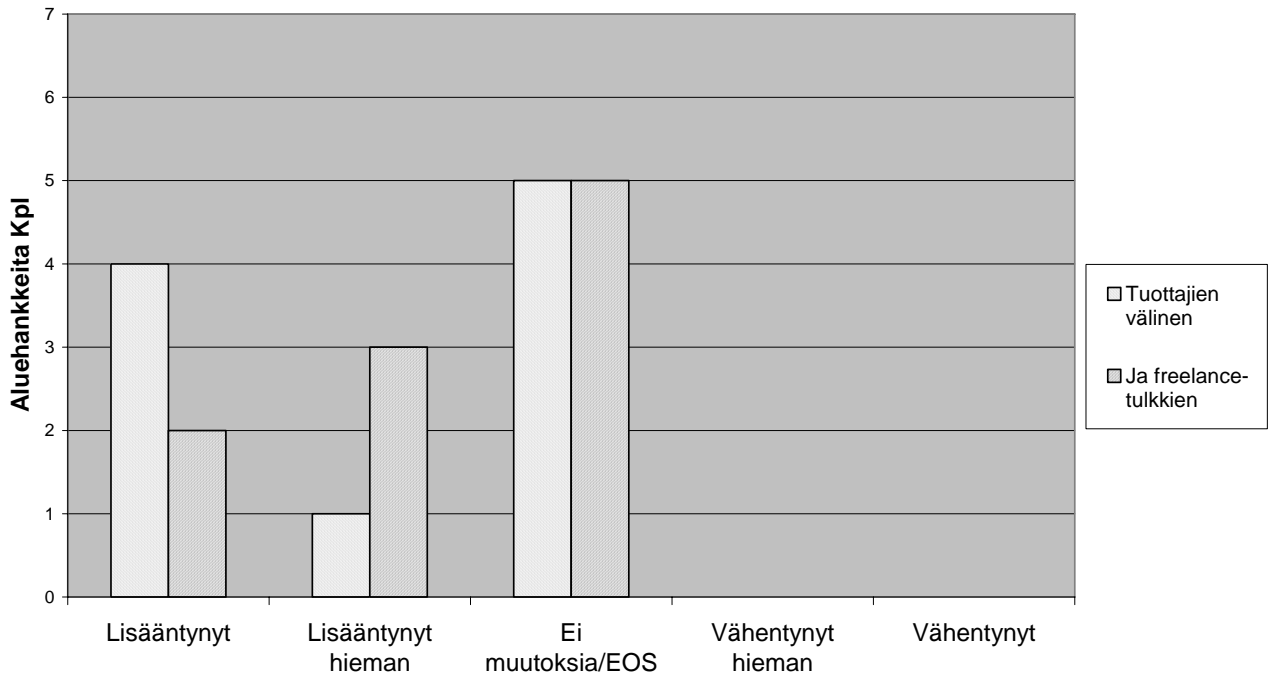
Kuva 25. Freelancetulkkien ja muiden tuottajien välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

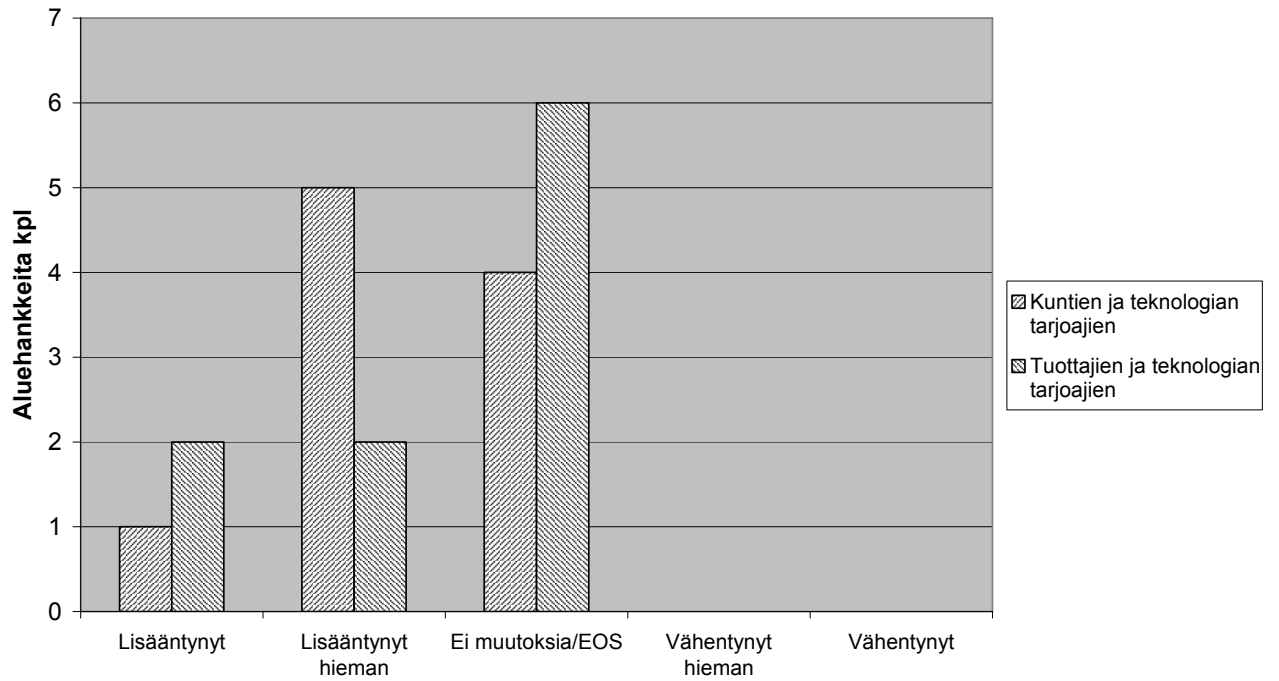
Kuva 26. Tuottajien ja muiden toimijoiden välisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005

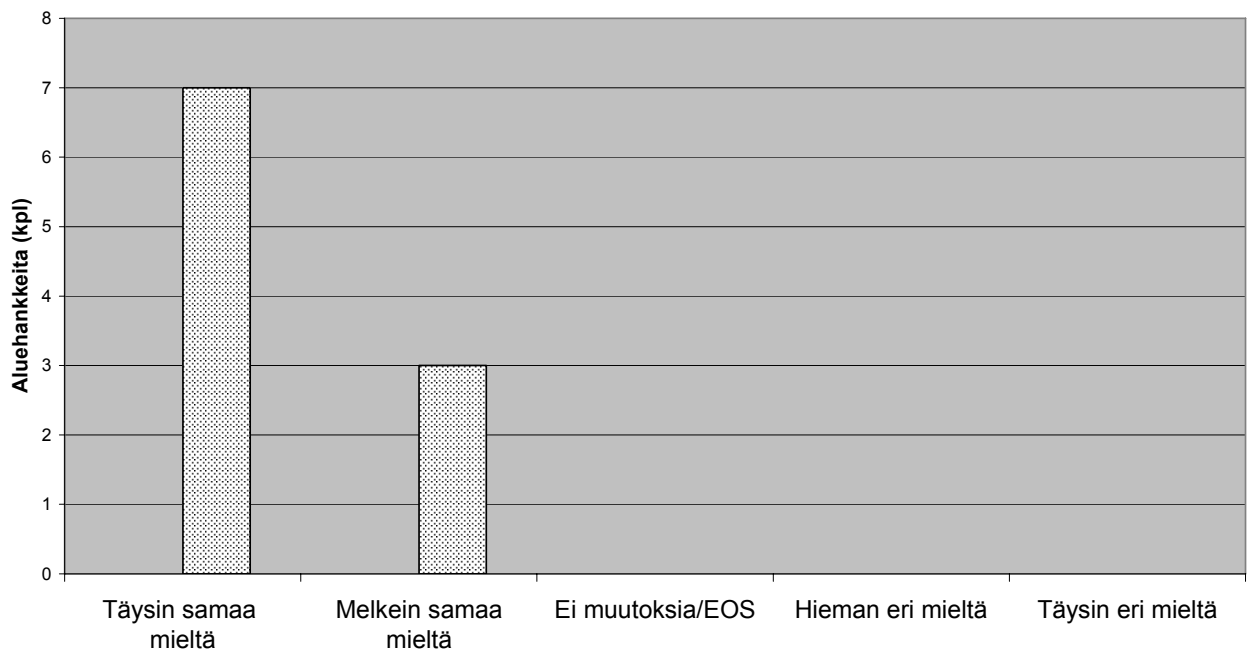
Kuva 27. Tuottajien keskinäisessä yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005. Kaikki alueet yhteensä

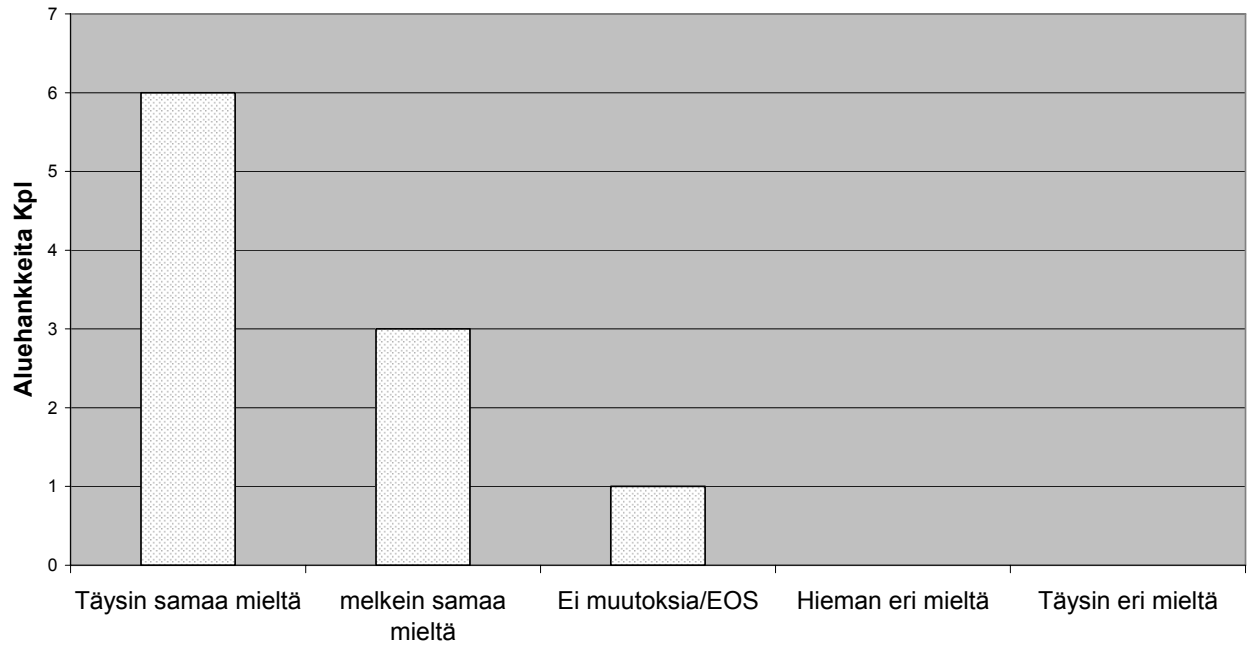
Kuva 28. Kuntien ja tuottajien sekä uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden yhteistyössä tapahtuneet muutokset vuosina 2002 - 2005. Kaikki alueet yhteensä

**Kuva 29. Tulkkipalvelun saatavuus on paranemassa alueellamme 2005 tai sen jälkeen
Kaikki alueet yhteensä**

Kuva 31. Tulkkipalvelun laatu on paranemassa alueellamme vuonna 2005 ja sen jälkeen. Kaikki alueet yhteensä

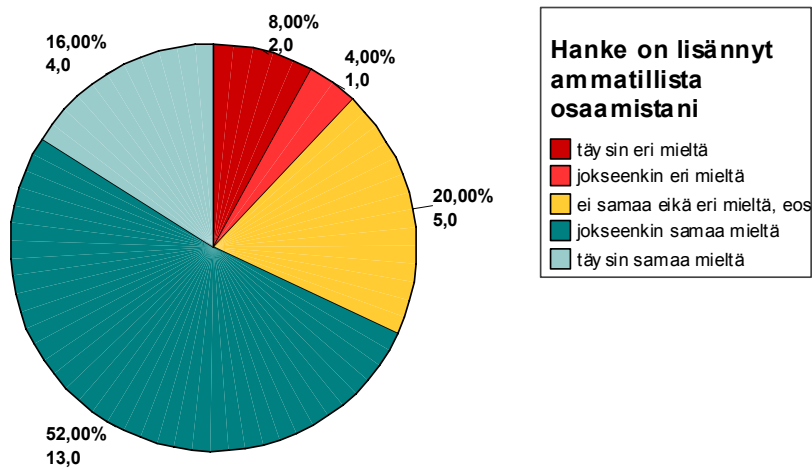

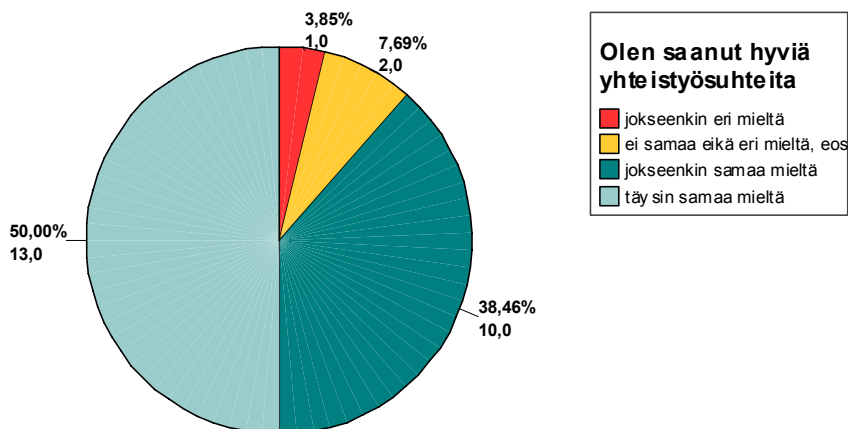
Veturi-hanke arviointi

Hankepalaute hankkeesta

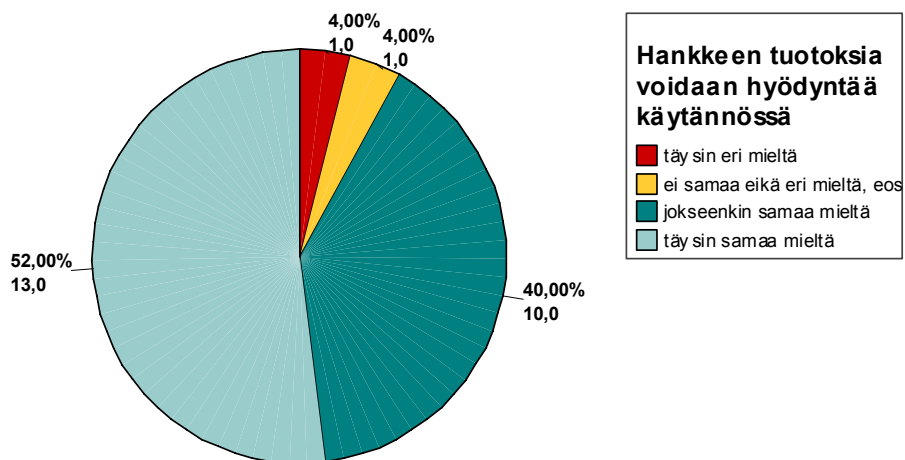
KUVA 1. Hyödyt; ammatillinen osaaminen, väittämä nro 17 (% vastanneista)

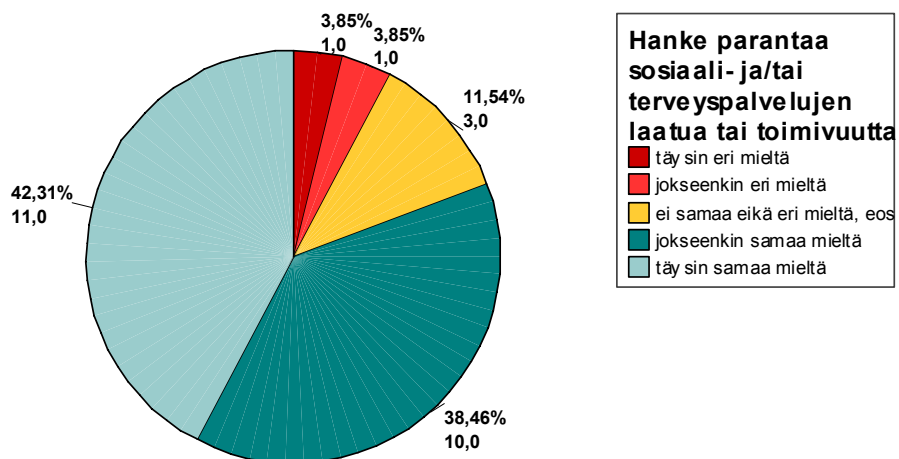
KUVA 2. Hyödyt; omat yhteistyösuhteet, väittämä nro 18 (% vastanneista)

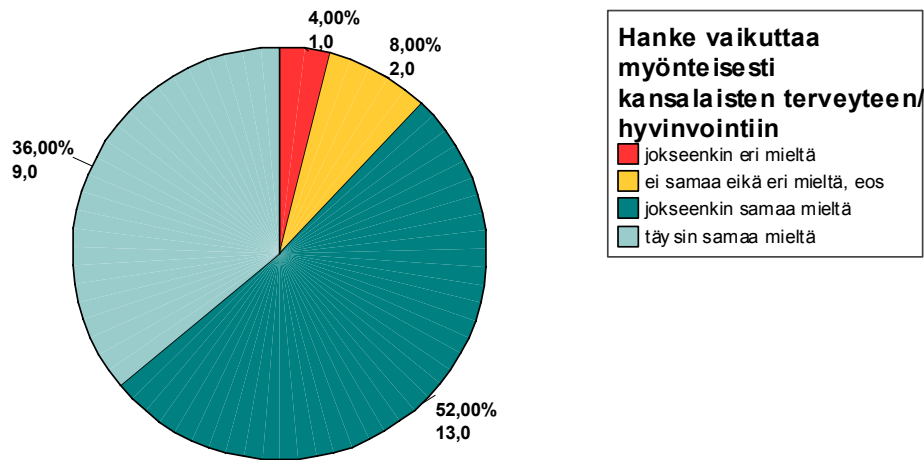
KUVA 3. Hyödyt; hyödynnettävyys käytännössä, väittämä nro 19 (% vastanneista)

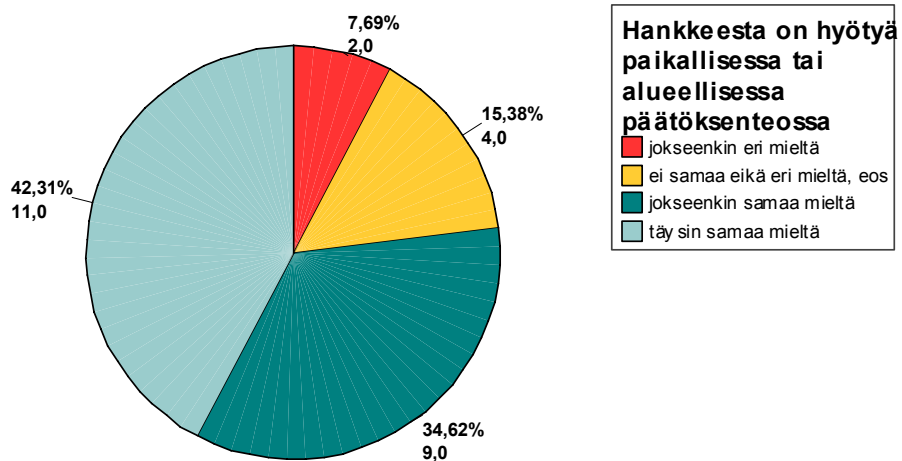
KUVA 4. Hyödyt; palvelujen laatu/toimivuus, väittämä nro 20 (% vastanneista). (Huom! Vrt. vuonna 2004 muodossa: "Hanke parantaa kansalaisten sosiaali- ja terveystalvveluja.")

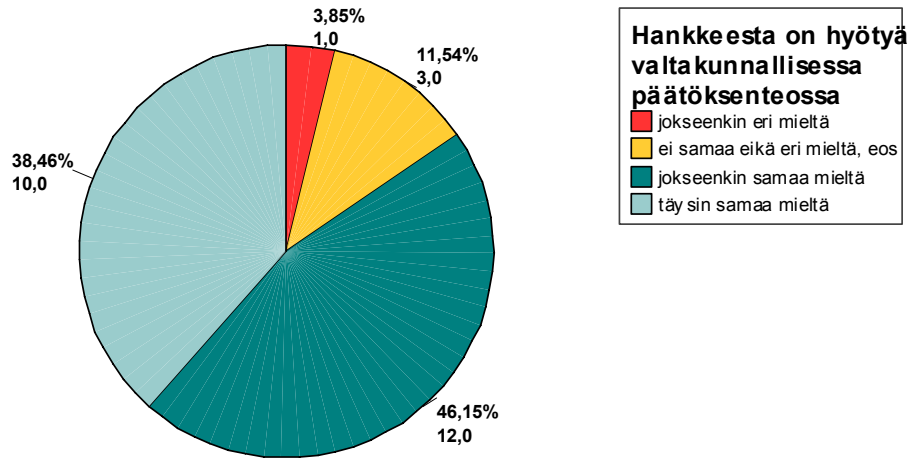
KUVA 5. Hyödyt; kansalaisten terveys ja hyvinvointi, väittämä nro 21 (% vastanneista)

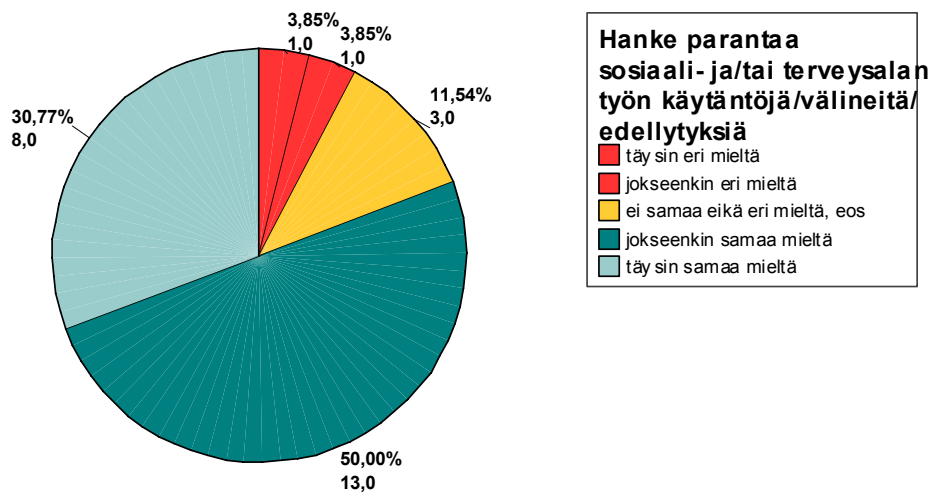
KUVA 6. Hyödyt; paikallinen ja alueellinen päätöksenteko, väittämä nro 22 (% vastanneista)

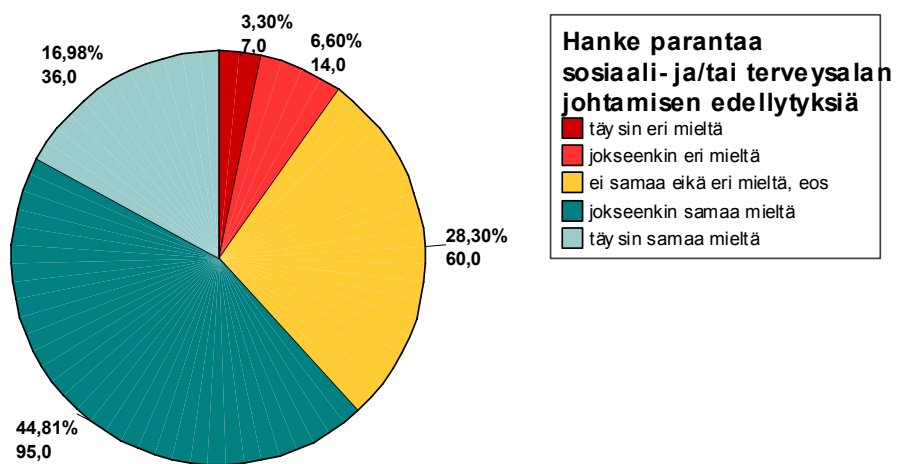
KUVA 7. Hyödyt; valtakunnallinen päätöksenteko, väittämä nro 23 (% vastanneista)

KUVA 8. Hyödyt; alan työn käytännöt/välineet/edellytykset, väittämä nro 24 (% vastanneista)

KUVA 9. Hyödyt; alan johtamisen edellytykset, väittämä nro 25 (% vastanneista)

Lähde: Miikki. Hankepalautte 2005. Stakes.

Saatekirje alueellisten asiantuntijaryhmien puheenjohtajille ja kyselylomake

Arvoisat VETURI-ryhmien puheenjohtajat,

Lähes poikkeuksetta kaikki VETURI-ryhmät olivat vuodenvaihteessa 2003 - 2004 tehneet päätöksen jatkaa yhteistapaamisia ja työskentelyä alueellisen tulkkipalvelun kehittämiseksi. Maahamme oli tuolloin syntynyt tulkkipalvelun asiantuntijaverkosto, jonka yhdyshenkilöinä toimivat VETURI-ryhmien puheenjohtajat. Uusi asiantuntijarakenne on alueellista pääomaa.

Tämän kyselyn tavoitteena on muodostaa näkemystä VETURIn vaikutuksesta tulkkipalvelun kehittämistyöhön. Myös kysymme tuntumaanne tulkkipalvelun tulevaisuuden näkymiin alueellanne. Viime vuosina tulkkipalvelujen kehittämiseen ovat vaikuttaneet useat muutkin toimenpiteet. Tässä yhteydessä tavoitteena olisi kuitenkin tunnistaa VETURI-työskentelyn aikaansaannoksia yhtenä toimijoista ja yhteistyökumppaneista.

Millaisia yleishuomioita VETURI-hankkeen tuloksellisuudesta on tehtävissä? Millaisia muutoksia palveluissa on tapahtunut? Onko alueellisen kysynnän ja tarjonnan tasapainossa tunnistettavissa muutossuuntia ja miten uuden teknologian käyttöönotto etenee? Mihin suuntaan kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyö on kehittynyt, entä palvelujen tuottajien yhteistyö? Millaisia ovat arvionne mukaan tulkkipalvelun saatavuuden ja laadun tulevaisuuden näkymät? Lisäksi kysytään, miten alueelliset asiantuntijaryhmät tällä hetkellä jatkavat työtänsä, miten niiden asiantuntijuutta ja osaamista on hyödynnetty?

Vastauslomake löytyy oheista linkkiosoitetta näpäyttämällä
http://www.stakes.fi/palvelut/vammaispalvelut/veturi/veturi_kys2.htm.

Vastausaikaa tähän nettikyselyyn on kolme viikkoa. Vastauksia on mahdollista valmistella puheenjohtajan harkinnan mukaan alueverkoston asiantuntijoiden kanssa. Toivoisimme vastauksenne 17. 6. 2005 mennessä.

VETURI-hankkeen aiempien seurantakierrosten väliraportteja voi katsoa osoitteessa:

<http://www.stakes.fi/veturi-hanke>. Samassa osoitteessa on power point-muotoisena joulukuussa 2003 toteutetun seurantakierroksen yhteenvedot alueellisten asiantuntijaryhmien jatko-työskentelyn näkymistä ja tutkimustoiminnan tuesta / VETURI-seminaari 10.2.2004 / Aulikki Rautavaaran alustus.

Mukavaa viikonloppua,

parhain terveisin, Aulikki Rautavaara ja Jouko Kokko

VETURI Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut
Alueellisten ja seudullisten yhteistyömallien lupaus

KYSELYLOMAKE

Nettikysely VETURI-ryhmien puheenjohtajille/yhdyshenkilöille

Kyselyn ajankohta: 30.5.-15.6.2005

Vastaaja

Nimi

Virkanimike/tehtävä

Työpaikka

Alueellinen VETURI-ryhmä

Valitse luettelosta

Etelä-Savo

Tulkkipalvelun osapuoli, jota haastateltava edustaa

Valitse yksi tai useampia vaihtoehtoja, jotka parhaiten kuvaavat organisaatiosi.

Palvelujen järjestäjä eli kunta Palvelujen tuottaja Palvelujen käyttäjän edustaja Tutkimuksen tai koulutuksen
edustaja Muu toimija

Mikä?

VETURI-hankkeen tuloksellisuus alueella

1. Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut *ennakoituja* hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen kehittämistyöhön alueellamme

Täysin samaa mieltä   Ei muutoksia /EOS   Täysin eri mieltä (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

Lisätietoja:

(Merkittävin saavutus)

2. Asiantuntijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä on ollut *ennakoimattomia* hyödyllisiä vaikutuksia tulkkipalvelujen kehittämiseen taikka muuhun alueelliseen toimintaamme

Täysin samaa mieltä   Ei muutoksia /EOS   Täysin eri mieltä (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

Lisätietoja:

(Merkittävin saavutus)

Palvelujen kysynnän ja tarjonnan muutossuunnat

3. Tulkkipalvelun kysynnän muutosten suunta alueella

Viittomakielisten tulkkipalveluiden osalta

Lisääntynyt   Ei muutoksia   Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

       /EOS

Puhevammaisten tulkkipalveluiden osalta

Lisääntynyt   Ei muutoksia   Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

       /EOS

Kuurosokeiden tulkkipalveluiden osalta

Lisääntynyt   Ei muutoksia   Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

       /EOS

Lisätietoja:

4. Tulkkipalvelun tarjonnan muutosten suunta alueella

Viittomakielisten tulkkipalveluiden osalta

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

/EOS

Puhevammaisten tulkkipalveluiden osalta

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Kuurosokeiden tulkkipalveluiden osalta

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Lisätietoja:

Uuden teknologian käyttöönotto

5. Uuden teknologian käyttöönotto tulkkipalveluissa on lähtenyt hyvin etene- mään

Täysin samaa mieltä Ei muutoksia Täysin eri mieltä (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

/EOS

Lisätietoja:

Kuntien ja muiden alueellisten tulkkipalvelutoimijoiden yhteistyössä tapahtuneet muutokset vv. 2002-2005

6. Kuntayhteistyö

Kuntien välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

/EOS

Kuntien ja tuottajien välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Kuntien ja freelance-tulkkien välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Kuntien ja järjestöjen välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Kuntien ja koulutuksen ja opetuksen välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Kuntien ja sosiaalialan osaamiskeskuksen välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Kuntien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Lisätietoja:

7. Tuottajayhteistyö

Tuottajien välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

/EOS

Freelance-tulkkien ja muiden tuottajien yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto)

/EOS

Tuottajien ja uutta teknologiaa tarjoavien toimijoiden välinen yhteistyö

Lisääntynyt Ei muutoksia Vähentynyt (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa))

mieltä /EOS mieltä

Lisätietoja:

Tulkkipalvelun tulevaisuuden näkymät 2005 ja sen jälkeen

8. Tulkkipalvelun saatavuus/saatavuuden edellytykset ovat paranemassa alueellamme vuonna 2005 ja sen jälkeen

Täysin samaa Ei muutoksia Täysin eri (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

mieltä /EOS mieltä

Lisätietoja:

9. Tulkkipalvelun laatu on paranemassa alueellamme vuonna 2005 ja sen jälkeen

Täysin samaa Ei muutoksia Täysin eri (valitse sopivin vaihtoehto, EOS=en osaa sanoa)

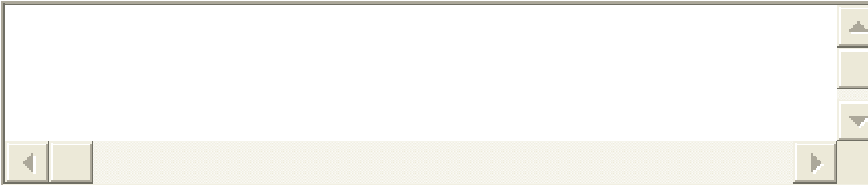
mieltä /EOS mieltä

Lisätietoja:

Tulkkipalvelun alueyhteistyön tämänhetkinen tilanne

10. Onko alueenne VETURI-ryhmä jatkanut toimintaansa vuonna 2005?

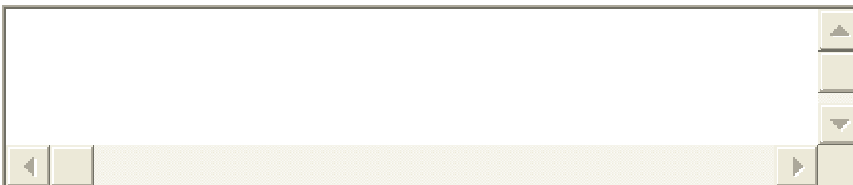
- Kyllä
 ei

Lisätietoja:

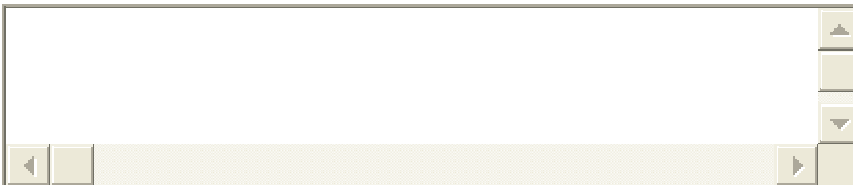
11. Miten yhteistyötä jatketaan?

Valitse seuraavista vaihtoehtoista ne (yksi tai useampia), jotka parhaiten kuvaavat tilannetta alueellanne. Täydennä vastausta konkreettisin lisätiedoin sille varatussa tilassa.

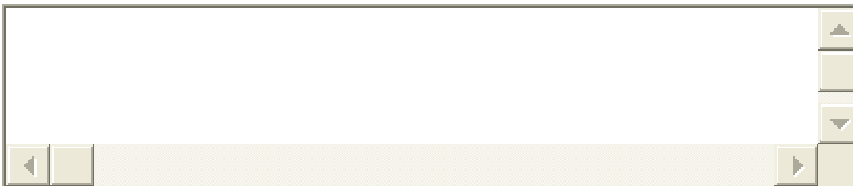
- Kehittämisen- ja tutkimushankkeiden tuki/käynnistäminen

Lisätietoja:

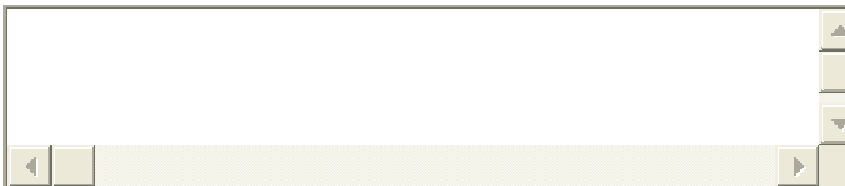
- Koulutus

Lisätietoja:

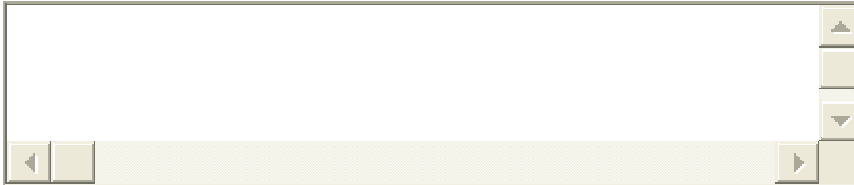
- Tiedotustoiminta

Lisätietoja:

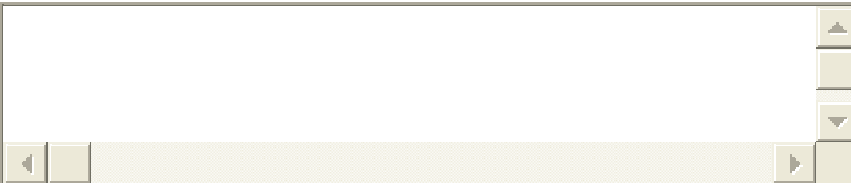
- Työkokoukset, seminaarit

Lisätietoja:

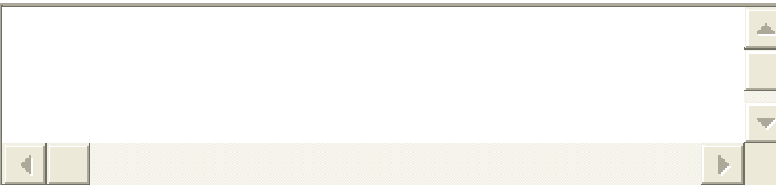
Asiantuntijatuki muille toimijoille

Lisätietoja

Muuta, mitä ?

Lisätietoja

Muita kommentteja

Muita kommentteja:

LÄMMIN KIITOS AJASTANNE JA YHTEISTYÖSTÄ!

Aulikki Rautavaara

Jouko Kokko

Kehittämispäällikkö

Erikoissuunnittelija

Stakes

Stakes

puh. + 358 9 3967 2077

puh. + 358 9 3967
2092

aulikki.rautavaara@stakes.fi jouko.kokko@stakes.fi

Lähetä

Tyhjennä kentät

Veturi-hanke**Asiantuntijafoorumin jäsenet vuosina 2001 - 2004**

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, sosiaalineuvos	Martti Lähteinen	STM
Sihteeri	Seppo Eräkanto	Stakes
Toiminnanjohtaja	Sonja Londen	Förbundet Finlands Svenska Hörselskadade
Erityisasiantuntija	Sirkka-Liisa Karhunen	Suomen Kuntaliitto
Projektipäällikkö	Mikko Karinen	HUMAK
Ylitarkastaja	Aini Kimpimäki	STM
Johtaja	Päivi Lappi	Kuurojen Liitto
Kommunikaatiosihteeri	Sirpa Laurén	Kuulonhuoltoliitto
Johtava aluesihteeri	Terhi Pikkujämsä	Suomen Kuurosokeat
Kehittämiskonsultti	Pirjo Poikonen	Helsingin kaupungin sosiaalivirasto
Kehittämispäällikkö	Aulikki Rautavaara	Stakes
Johtaja	Eija Roisko	Kehitysvammaliitto
Viittomakielen lehtori	Raija Röslöf	DIAK
Kehittämispäällikkö	Marja-Leena Saarinen	Kuurojen Palvelusäätiö
Ulkoinen tiedottaja	Ari Savulahti	Suomen Viittomakielen Tulkit
Toiminnanjohtaja	Aimo Strömberg	Suomen CP-Liitto
Puheterapeutti	Minna Vanhala	Aivohalvaus- ja dysfasialiitto
Pääsihteeri	Maija Virpiranta-Salo	Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto

Veturi**Alueelliset asiantuntijaryhmät vuosina 2001 - 2004****Etelä-Savo**

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, puheterapeutti	Helena Valkama	Etelä-Savon sairaanhoitopiiri
Viittomakielentulkki	Sanna Kukkonen	Mikkelin tulkikeskus
Johtava sosiaalityöntekijä	Pertti Ojala	Pieksämäen kaupunki
Rehtori	Veijo Suhonen	Mikael-koulu

Pohjois-Karjala

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, projektipäällikkö (V. 2001 - 2003)	Mikko Karinen	HUMAK
Puheenjohtaja, vastaava viittomakielen tulkki (V. 2003 - 2004)	Satu Seppäläinen	Honkalampi-säätiö
Projektisihteeri	Pirkko Jääskeläinen	AAC-keskus, Honkalampi-säätiö
Osastopäällikkö	Marja Leino	Joensuun kaupunki
Yliopettaja	Tuovi Hakulinen	Pohjois-Karjalan AMK
Työasiamies	Urpo Nevalainen	Kuurojen Liitto

Kanta- ja Päijät-Häme

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, puheterapeutti	Tuula Pulli	Pääjärven kuntayhtymä
AAC työntekijä	Virpi Hämäläinen	Pääjärven kuntayhtymä
Osastopäällikkö	Kristina Kalalahti	Forssan kaupunki
Vastaava ohjaaja	Maritta Heikkilä	Kuurojen Palvelusäätiö
Työnjohtaja	Kimmo Uschanoff	Kuurojen Palvelusäätiö
Viittomakielentulkki	Sanna Hämäläinen	Lahden kaupungin tulkikeskus
Aluesihteeri	Kirsti Koponen	Suomen Kuurosokeat
Puheterapeutti	Katariina Härkönen	Hämeenlinnan terveysasema
Koulutuspäällikkö	Riitta Kiiveri	Sosiaali- ja terveysalan oppilaitos
Sosiaalityöntekijä	Minna Veistelä	Sysmän sosiaalikeskus

Keski-Suomi

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, vammaispalvelujen johtaja	Seija Parviainen	Jyväskylän kaupunki
Viittomakielentulkki	Tytti Ilmanen	Jyväskylän kaupunki
	Raili Haaki	Jyväskylän yliopisto
Lääninsosiaalitarkastaja	Aimo Hirsiaho	Länsi-Suomen lääninhallitus Jyväskylän palveluyksikkö
Puheterapeutti	Päivi Littunen	Tikoteekki
Aluesihtööri	Ritva Rouvinen	Suomen Kuurosokeat
Kuntoutusohjaaja	Margit Hassinen	Kuulonhuoltoliitto
Puheenjohtaja	Pirkko Johansson	Jyväskylän kuurojen yhdistys
Asioimistulkki	Kati Oinonen	
Sosiaalityöntekijä	Eila Kyllönen	Jyväskylän maalaiskunta

Lappi

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Kuntoutuspäällikkö puheenjohtaja	Eija Niemelä	Kolpeneen palvelukeskus
Aluesihtööri	Lauri Issakainen	CP-Liitto
Projektisihtööri	Ristenrauna Magga	
Kehittämispäällikkö	Asta Niskala	POSKE
Aluesihtööri	Raija Näppä	Autismi- ja Aspergerliitto
	Pirkko-Liisa Oksman	Aivohalvaus- ja Afasialiitto
Aluesihtööri	Maire Pallari	Kehitysvammaisten Tukiliitto
Ohjaaja	Kirsti Salonen	Tornion toimintakeskus
	Marjatta Saramaa	Kemin sosiaalivirasto
Yliopettaja	Taimi Tolvanen	Rovaniemen terveys- ja sosiaalialan oppilaitos
Puheterapeutti	Eila Tuohino	Kolpeneen palvelukeskus
Vanhustyönjohtaja	Anna-Maija Veijola	Inarin kunta

Oulu

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, toiminnanjohtaja	Pertti Sankilampi	Oulun Invalidien Yhdistys
Sihtööri	Hanna Litola	Oulun lääninhallitus
Johtava puheterapeutti	Satu Aaltonen	Oulun kaupunki
Sosiaalityöntekijä	Kaisa Kelhä	Haukiputaan kunta
Viittomakielentulkki	Riitta-Kaisa Korhonen	Oulun kaupunki
Kuntoutussihtööri	Raili Markovitch	Kuurojen Liitto
Tulkkipalvelujen käyttäjä	Vesa Nurmi	
Lääninsosiaalitarkastaja	Maija-Liisa Pelkonen	Oulun lääninhallitus
Sosiaalityöntekijä	Kaisu Rundelin	Oulun kaupunki
Puheenjohtaja	Esko Sänkiniemi	Oulun Kuurojen Yhdistys
Tulkkipalvelujen käyttäjä	Hanna Tuomaala	

Pirkanmaa

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, sosiaalityöntekijä	Leena Köykkä	Tampereen kaupunki
Vastaava viittomakielentulkki	Pirjo Nurminen	Tampereen tulkkeskus
Sosiaalihoitaja	Marjatta Kontuniemi	Ruoveden kunta
Kuntoutussihtööri	Marjatta Åstren	Kuurojen Liitto
Sosiaalityöntekijä	Sirkka-Liisa Poso	Lempäälän kunta
Puheterapeutti	Heli Niiranen	Tampereen kaupunki
Toimintakeskuksen johtaja	Kirsti Tamminen	Kuurosokeiden toimintakeskus
Läänin sosiaalitarastaja	Juha Mieskolainen	Länsi-Suomen lääninhallitus

Pohjois-Savo

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, koulutusohjelmajohtaja	Pirkko Mikkonen	HUMAK
Viittomakielentulkki	Annu Honkanen	Viittomakielialan Osuuskunta VIA
Sosiaalityöntekijä	Anna-Liisa Koskinen	Siilinjärven kunta
Vammaispalveluyksikön johtaja	Kauko Pursiainen	Kuopion kaupunki
Projektikoordinaattori	Satu Rautiainen	Kuopion yliopisto
Viittomakielentulkki	Marjo Takkinen	Kuopion sosiaali- ja terveyskeskus
Sosiaalitarastaja, sihtööri	Marita Uusitalo	Itä-Suomen lääninhallitus

Uusimaa

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, kehittämiskonsultti	Pirjo Poikonen	Helsingin kaupunki
Sihtööri, palvelujohtaja	Päivi Lappi	Kuurojen Liitto
Vammaispalvelun sosiaalisihtööri	Eivor Eriksén	Porvoon kaupunki
Toiminnanjohtaja	Henrietta Gyllenbögél	Autismi- ja Aspergerliitto
Projektipäällikkö	Timo Heiskala	Tulkkipalvelujen Uudenmaan Hankintapiiri
Hallituksen puheenjohtaja	Outi Huusko	Viittomakielialan Osuuskunta VIA
Ylitarkastaja	Eija Hynninen-Joensivu	Etelä-Suomen lääninhallitus
Tietotekniikkavastaava	Sirkku Johansson	Kehitysvammaliitto/ Tikoteekki
Projektipäällikkö	Pirkko Jääskeläinen	Suomen CP-Liitto
Suunnittelija	Elina Kouri	Kuulonhuoltoliitto
Johtaja	Jorma Kuosmanen	Pääkaupunkiseudun tulkkeskus
Johtaja	Kaisa Martikainen	Kehitysvammaliitto/ Tikoteekki
Puheterapeutti	Eeva Orava-Kaihlanen	Vantaan kaupunki
Sosiaalipalvelujen vastaava	Maritta Samuelsson	Espoon kaupunki
Vammaisasiainsihtööri	Riitta Saimanen	Vantaan kaupunki
	Ari Savulahti	Suomen Viittomakielentulkkit
Aluesihtööri	Heli Sundelin	Suomen Kuurosokeat
Palvelupäällikkö	Ilona Toljamo	Suomen CP-Liitto

Vaasa

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, yhteyshenkilö Aluesihtööri	Inga Lassfolk-Herler	Suomen Kuurosokeat
Viittomakielentulkki	Anne Korpela	Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä
Puheterapeutti	Agneta Martonen	Mustasaaren terveyskeskus
Toimistopäällikkö	Brita Nykänen	Vaasan kaupunki
Kuurojen työasiamies	Jorma Rantala	Kuurojen Liitto
Kuntoutussihtööri	Maija Liisa Pokela	Kuurojen Liitto

Varsinais-Suomi

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Puheenjohtaja, sosiaalijohtaja (V. 2002 - 2003)	Markus Hemmilä	Raision kaupunki
Puheenjohtaja, johtava sosiaali- työntekijä (V. 2003 - 2004)	Kaisa Kiiski sijainen Birgitta Huurre	Turun kaupunki
	Jaana Keski-Levijoki	Turun Kuurojen Yhdistys
	Sari Paloposki	Kuulovammaisten lasten vanhempienyhdistys
Vs. osastopäällikkö	Sari Ahonen	Turun kaupunki
Sosiaalityöntekijä	Tuula Kaunisto	Raision kaupunki
Läänin sosiaalitarkastaja	Pirkko Pakkala	Länsi-Suomen lääninhallitus
Viittomakielen tulkki	Satu Rantamäki	Turun kristillinen opisto
Viittomakielen lehtori	Aki Metsola	Diakonia-ammattikorkeakoulu
Viittomakielentulkki	Kirsi Kaseniemi	Turun tulkikeskus
Kuntoutussihtööri	Mirkka Krook	Kuurojen Liitto
Puheterapeutti	Minna Vanhala	Aivohalvaus- ja dysfasialiitto

Kymenlaakso

NIMIKE	NIMI	TYÖNANTAJA
Kuntayhtymäjohtaja Yhteyshenkilö (V. 2002-2003)	Tuure Ainikkamäki	Kymenlaakson erityishuollon ky
Kuntayhtymäjohtaja Yhteyshenkilö (V. 2003 - 2004)	Anne Siponen	Kymenlaakson erityishuollon ky

Vammaisten tulkkipalveluissa asiakkaita 2000 - 2005, absoluuttiset luvut

Koko maa ja maakunnittain

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Muutos 2001- 2005	Muutos- % 2001- 2005
Koko maa	3137	3216	3302	3351	3398	3530	314	9,8
Uusimaa	682	709	742	739	772	831	122	17,2
Pohjois-Savo	151	137	191	192	192	205	68	49,6
Pohjois-Karjala	95	109	137	134	149	162	53	48,6
Varsinais-Suomi	407	443	432	474	483	489	46	10,4
Kainuu	45	39	42	41	35	73	34	87,2
Pirkanmaa	300	310	318	329	340	333	23	7,4
Etelä-Pohjanmaa	126	135	153	147	156	155	20	14,8
Pohjanmaa	107	107	111	117	119	122	15	14,0
Kanta-Häme	95	101	108	110	110	110	9	8,9
Etelä-Karjala	50	72	64	79	68	74	2	2,8
Etelä-Savo	88	85	79	76	80	86	1	1,2
Pohjois-Pohjanmaa	226	216	229	222	215	217	1	0,5
Päijät-Häme	87	102	97	109	91	101	-1	-1,0
Lappi	86	79	75	81	81	74	-5	-6,3
Keski-Pohjanmaa	32	31	25	27	24	25	-6	-19,4
Ahvenanmaa	13	12	7	3	7	5	-7	-58,3
Itä-Uusimaa	63	56	50	48	46	48	-8	-14,3
Kymenlaakso	114	106	100	97	95	93	-13	-12,3
Satakunta	129	136	132	116	119	120	-16	-11,8
Keski-Suomi	241	231	210	210	216	207	-24	-10,4

Lähde: SOTKANet-tietokanta, <http://www.sotkanet.fi> (poimittu 18.8.2006)

Vammaisten tulkkipalveluissa asiakkaita / 100 000 asukasta vuosina 2000 - 2005
Koko maa ja maakunnittain

Vammaisten tulkkipalveluissa asiakkaita / 100 000 asukasta
Lajiteltu vuoden 2000 tilanteen mukaan

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Koko maa	60,5	61,9	63,4	64,2	64,9	67,2
Keski-Suomi	91,3	87,2	79,2	78,9	80,8	77,3
Varsinais-Suomi	91	98,6	95,8	104,8	106,4	107,3
Itä-Uusimaa	70,3	62,1	55	52,4	49,8	51,7
Pirkanmaa	66,5	68,2	69,5	71,4	73,1	71
Etelä-Pohjanmaa	64,4	69,4	78,8	75,8	80,4	80
Pohjois-Pohjanmaa	61,9	58,7	61,9	59,7	57,3	57,4
Pohjanmaa	61,8	61,8	64,2	67,6	68,6	70,3
Kymenlaakso	60,8	56,8	53,7	52,2	51,2	50,2
Pohjois-Savo	59,5	54,2	75,8	76,4	76,5	82
Kanta-Häme	57,5	61	65,1	66	65,6	65,3
Pohjois-Karjala	55,4	63,8	80,7	79,2	88,4	96,2
Satakunta	55,1	58,5	56,9	50,2	51,6	52,2
Etelä-Savo	53,1	51,7	48,4	46,8	49,6	53,6
Uusimaa	52,3	53,8	55,8	55,2	57,3	61,1
Ahvenanmaa	50,4	46,1	26,7	11,4	26,4	18,7
Kainuu	50,1	44,1	48,1	47,4	40,7	85,6
Keski-Pohjanmaa	44,9	43,8	35,4	38,3	34,1	35,4
Lappi	44,8	41,7	39,9	43,3	43,4	39,8
Päijät-Häme	44,1	51,6	49	54,9	45,8	50,8
Etelä-Karjala	36,5	52,5	46,8	58	50,1	54,6

Lähde: SOTKANet-tietokanta, <http://www.sotkanet.fi> (poimittu 21.8.2006)

Vammaisten tulkkipalveluissa asiakkaita / 100 000 asukasta
Lajiteltu vuoden 2005 tilanteen mukaan

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Muutos 2001-2005, %-yksikköä
Koko maa	60,5	61,9	63,4	64,2	64,9	67,2	5,3
Varsinais-Suomi	91	98,6	95,8	104,8	106,4	107,3	8,7
Pohjois-Karjala	55,4	63,8	80,7	79,2	88,4	96,2	32,4
Kainuu	50,1	44,1	48,1	47,4	40,7	85,6	41,5
Pohjois-Savo	59,5	54,2	75,8	76,4	76,5	82	27,8
Etelä-Pohjanmaa	64,4	69,4	78,8	75,8	80,4	80	10,6
Keski-Suomi	91,3	87,2	79,2	78,9	80,8	77,3	-9,9
Pirkanmaa	66,5	68,2	69,5	71,4	73,1	71	2,8
Pohjanmaa	61,8	61,8	64,2	67,6	68,6	70,3	8,5
Kanta-Häme	57,5	61	65,1	66	65,6	65,3	4,3
Uusimaa	52,3	53,8	55,8	55,2	57,3	61,1	7,3
Pohjois-Pohjanmaa	61,9	58,7	61,9	59,7	57,3	57,4	-1,3
Etelä-Karjala	36,5	52,5	46,8	58	50,1	54,6	2,1
Etelä-Savo	53,1	51,7	48,4	46,8	49,6	53,6	1,9
Satakunta	55,1	58,5	56,9	50,2	51,6	52,2	-6,3
Itä-Uusimaa	70,3	62,1	55	52,4	49,8	51,7	-10,4
Päijät-Häme	44,1	51,6	49	54,9	45,8	50,8	-0,8
Kymenlaakso	60,8	56,8	53,7	52,2	51,2	50,2	-6,6
Lappi	44,8	41,7	39,9	43,3	43,4	39,8	-1,9
Keski-Pohjanmaa	44,9	43,8	35,4	38,3	34,1	35,4	-8,4
Ahvenanmaa	50,4	46,1	26,7	11,4	26,4	18,7	-27,4

Lähde: SOTKANet-tietokanta, <http://www.sotkanet.fi> (poimittu 21.8.2006)

- 2006:
- 1 Anita Haataja, Maija-Liisa Järviö, Esko Mustonen. Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi. Pilottihanke sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta.
ISBN 952-00-1928-6 (nid.)
ISBN 952-00-1929-4 (PDF)
  - 2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2006.
ISBN 952-00-1933-2 (nid.)
ISBN 952-00-1934-0 (PDF)
  - 3 Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tulossopimukset kaudelle 2004-2007. Tarkistusvuosi 2006.
ISBN 952-00-1937-5 (nid.)
ISBN 952-00-1938-3 (PDF)
  - 4 Seppo Tuomola. Kansallisen terveyshankkeen piiriin kuuluvan hankerahoituksen vaikuttavuuden arviointi. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1939-1 (PDF)
  - 5 Ehkäisevää huumetyötä nuorten työpajoilla kehittävän hankkeen loppuraportti.
ISBN 952-00-1940-5 (nid.)
ISBN 952-00-1941-3 (PDF)
  - 6 Rikoksista rangaistujen tuen tarve. Suositukset yhteistoiminnalle. Vankien jälkihuoltotyöryhmän raportti.
ISBN 952-00-1942-1 (nid.)
ISBN 952-00-1943-X (PDF)
  - 7 Lasten tuetut ja valvotut tapaamiset.
ISBN 952-00-1944-8 (nid.)
ISBN 952-00-1945-6 (PDF)
  - 8 Terveystieteiden valtakunnallisen tietojärjestelmäarkkitehtuurin periaatteet. Alueellisista ratkaisuista kansalliseen kokonaisuuteen.
ISBN 952-00-1948-0 (nid.)
ISBN 952-00-1949-9 (PDF)
  - 9 Christel Lamberg-Allardt, Heli Viljakainen ja työryhmä. D-vitamiinitilanteen seuranta tutkimus 2002-2004.
ISBN 952-00-1952-9 (PDF)
  - 10 Päivähoitopaikkojen tilat ja turvallisuus. Helsingin ja Oulunsalon päivähoitohenkilökunnalle sekä lasten vanhemmille ja hooltajille suunnattujen kyselyjen tulokset. Toim. Airi Palosaari ja Olli Saarsalmi.
ISBN 952-00-1953-7 (nid.)
ISBN 952-00-1954-5 (PDF)
  - 11 Kansallinen varautumissuunnitelma influenssapandemiaa varten. Kansallisen pandemiavarautumisen työryhmän ehdotus.
ISBN 952-00-1985-5 (nid.)
ISBN 952-00-1986-3 (PDF)
  - 12 Niilo Färkkilä. Sosiaali- ja terveydenhuollon maksupolitiikan ja maksujärjestelmän uudistaminen. Lausuntoyhteenveto toimikunnan mietinnöstä. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1987-1 (PDF)

- 2006: 13 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantaryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle vuoden 2005 toiminnasta.
ISBN 952-00-1988-X (nid.)
ISBN 952-00-1989-8 (PDF)
- 14 Hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2004-2007) seurantaraportti. Maaliskuu 2006. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1960-X (PDF)
- 15 Ehdotus sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon talousarvioehdotuksen rakenteen ja selvitysosien sisällön uudistamiseksi.
ISBN 952-00-2000-4 (nid.)
ISBN 952-00-2001-2 (PDF)
- 16 Niilo Färkkilä, Tarja Kahiluoto, Merja Kivistö. Lasten päivähoidon tilannekatsaus. Syyskuu 2005.
ISBN 952-00-2002-0 (nid.)
ISBN 952-00-2003-9 (PDF)
- 17 Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. Toim. Sanna Parrila.
ISBN 952-00-2008-X (nid.)
ISBN 952-00-2009-8 (PDF)
- 18 Terveydenhuollon varautumiskoulutuksen haasteita. Selvitys häiriötilanteiden ja poikkeusolojen koulutuksesta ammattikorkeakouluissa ja lääketieteellisissä tiedekunnissa.
ISBN 952-00-1962-6 (nid.)
ISBN 952-00-1963-4 (PDF)
- 19 Alkoholiolot EU-Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikan kehys 1990-2005.
ISBN 952-00-2089-6 (nid.)
ISBN 952-00-2090-X (PDF)
- 20 Alkoholiförhållandena i EU-Finland. Konsumtion, skadeverkningar och policyramar 1990-2005.
ISBN 952-00-2012-8 (inh.)
ISBN 952-00-2013-6 (PDF)
- 21 Alcohol Issues in Finland after Accession to the EU. Consumption, Harm and Policy Framework 1990-2005.
ISBN 952-00-2014-4 (print.)
ISBN 952-00-2015-2 (PDF)
- 22 Carita Lahti, Sini Jämsén, Saara Tarumo. Samapalkkaisuuteen palkkausjärjestelmäudistuksin. Työn vaativuuden ja henkilön pätevyyden arviointi Suomessa.
ISBN 952-00-2016-0 (nid.)
ISBN 952-00-2017-9 (PDF)
- 23 Valtioneuvoston vammaispoliittisen selonteon tausta-aineisto.
ISBN 952-00-2020-9 (nid.)
ISBN 952-00-2021-7 (PDF)
- 24 Työurat pitenevät? Veto-ohjelman indikaattorit.
ISBN 952-00-2030-6 (nid.)
ISBN 952-00-2031-4 (PDF)
- 25 Lastensuojelulain kokonaisuudistustyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-2032-2 (nid.)
ISBN 952-00-2033-0 (PDF)

- 2006: 26 Liisa Heinimäki. Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. VarTu -hankekuvaus 2004-2005.
ISBN 952-00-2041-1 (nid.)
ISBN 952-00-2042-X (PDF)
- 27 Rakennusalan terveystarkastusten seurantarekisteri.
ISBN 952-00-2043-8 (nid.)
ISBN 952-00-2044-6 (PDF)
- 28 Petri Virtanen, Janne Jalava, Mari Ruuth. Valtakunnallisen työtaturmaohjelman arviointi. Tammikuu 2006.
ISBN 952-00-2045-4 (nid.)
ISBN 952-00-2046-2 (PDF)
- 29 Arja Rimpelä, Susanna Rainio, Lasse Pere, Tomi Lintonen, Matti Rimpelä. Use of Tobacco Products, Alcohol Use and Exposure to Drugs in 1977-2005.
ISBN 952-00-2047-0 (paperback)
ISBN 952-00-2048-9 (PDF)
- 30 Sirkka-Liisa Kivelä. Geriatrisen hoidon ja vanhustyön kehittäminen. Selvityshenkilön raportti.
ISBN 952-00-2068-3 (nid.)
ISBN 952-00-2069-1 (PDF)
- 31 Lapsiperheiden toimeentuloedellytysten kehittäminen. Koordinaatioryhmän yhteenvetoraportti.
ISBN 952-00-2070-5 (nid.)
ISBN 952-00-2071-3 (PDF)
- 32 Jyrki Korkeila. Psykiatrian opetuksen kehittämistarpeet perusterveydenhuollossa. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-2072-1 (PDF)
- 33 Oppilashuoltoon liittyvän lainsäädännön uudistamistyöryhmän muistio.
ISBN 952-00-2079-9 (nid.)
ISBN 952-00-2080-2 (PDF)
- 34 EVO-tutkimusrahoituksen jakoperusteiden uudistaminen. Työryhmän raportti.
ISBN 952-00-2085-3 (nid.)
ISBN 952-00-2086-1 (PDF)
- 35 Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2006. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-1966-9 (PDF)
- 36 Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005.
ISBN 952-00-2034-9 (nid.)
ISBN 952-00-2035-7 (PDF)
- 37 Kliinisten laboratorioiden korvausten määräytymisperustetta selvittävän työryhmän raportti. (Ainoastaan verkossa www.stm.fi)
ISBN 952-00-2091-8 (PDF)
- 38 Pirjo Näkki. Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen.
ISBN 952-00-1967-7 (nid.)
ISBN 952-00-1968-5 (PDF)
- 39 Raimo Kärkkäinen, Marie Reijo, Keijo Tanner, Timo Tähtinen. Lapsiperheiden asumisen muutokset 1995–2004.
ISBN 952-00-2092-6 (nid.)
ISBN 952-00-2093-4 (PDF)

- 2006: 40 Maatalouslomituksen kehittämismahdollisuuksia selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-2102-7 (nid.)
ISBN 952-00-2103-5 (PDF)
- 41 Longer careers? The Veto Programme Indicators.
ISBN 952-00-2104-3 (paperback)
ISBN 952-00-2105-1 (PDF)
- 42 Anita Haataja. Ikääntyvät työmarkkinoilla 1989- 2005.
ISBN 952-00-2107-8 (nid.)
ISBN 952-00-2108-6 (PDF)
- 43 Anita Haataja. Pohjoismainen ansaitsijahoivaajamalli. Ruotsin ja Suomen perhevapaajärjestelmän vertailu.
ISBN 952-00-2109-4 (nid.)
ISBN 952-00-2103-5 (PDF)
- 44 Ulkomailla asuvien sairaanhoidosta Suomessa aiheutuvien kustannusten korvaaminen. EU:n sosiaaliturvan koordinaatioasetusten mukaisten sairaanhoitokustannusten korvaamista selvittäneen työryhmän muistio.
ISBN 952-00-2111 6 (nid.)
ISBN 952-00-2112-4 (PDF)
- 45 Jukka Kumpuvuori. Perusoikeuksien rajoittamisesta kehitysvammaisten toteuttamisessa.
ISBN 952-00-2114-0 (nid.)
ISBN 952-00-2115-9 (PDF)
- 46 Petri Virtanen, Janne Jalava, Tuomas Koskela, Janne Kilappa. Syrjäytymistä ehkäisevien EU-hankkeiden arviointi.
ISBN 952-00-2116-7 (nid.)
ISBN 952-00-2117-5 (PDF)
- 47 Peppi Saikku. Asiakasyhteistyötä uudella lailla? Kuntoutuksen asiakasyhteistyön arviointia.
ISBN 952-00-2124-8 (nid.)
ISBN 952-00-2125-6 (PDF)
- 48 Rintamaveteraanikuntoutus vuonna 2005. Selvitys veteraanikuntoutusmäärärahojen käytöstä.
ISBN 952-00-2118-3 (nid.)
ISBN 952-00-2119-1 (PDF)
- 49 Maria Rautio. Terveyden edistämisen koulutus sosiaali- ja terveysalalla.
ISBN 952-00-2142-6 (nid.)
ISBN 952-00-2143-4 (PDF)
- 50 Kansallisen terveydenhuollon hankkeen seurantar ryhmän raportti sosiaali- ja terveysministeriölle kevään 2006 toiminnasta.
ISBN 952-00-2150-7 (nid.)
ISBN 952-00-2151-5 (PDF)
- 51 Aulikki Rautavaara, Jouko Kokko. Kuulo- ja puhevammaisten verkostoituvat tulkkipalvelut. Selvitys alueyhteistyön tuloksellisuudesta ja vaikutuksista.
ISBN 952-00-2157-4 (nid.)
ISBN 952-00-2158-2 (PDF)